

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO
MIĘDZYCHORĄGWIANA KOMISJA HISTORYCZNA

ZESZYTY HISTORYCZNE

**ZESZYTY
HISTORYCZNE**

6

◆ Jelenia Góra ◆ Legnica ◆ Wałbrzych ◆ Wrocław ◆

Wydają Komisje Historyczne Chorągwi ZHP:

Jeleniogórskiej im. Osadników Wojskowych
Legnickiej im. Przdowników Pracy Zagłębia Miedziowego
Wałbrzyskiej im. Związku Walki Młodych
Wrocławskiej im. II Armii Wojska Polskiego

Do użytku wewnętrznego

Druk

Komenda Legnickiej Chorągwi ZHP
Nakład 350 egzemplarzy

Opracowania

Jacek TYC

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO W ZŁOTORZY
W LATACH 1945 - 1973

Nikogo po wojnie nie dziwiło spontaniczne odradzanie się harcerstwa w Polsce centralnej, gdzie zjawisko to zachodziło w oparciu o bazę ludzką i materialną, która w mniejszym lub większym stopniu oparła się niszczącemu działaniu wojny. Zupełnie inaczej proces kształtowania się organizacji harcerskiej przebiegał na Ziemiach Odzyskanych.

W sprawozdaniu Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy z marca 1947 roku czytamy: "Dolnośląska Chorągiew Harcerzy powstała w innych warunkach, niż inne w Polsce centralnej. Jest Chorągwią w całym tego słowa znaczeniu nową, bo harcerstwa na tych terenach nie było nigdy przedtem".^{1/} Opinia ta dotyczy także Złotorzy. Exodus repatriacyjny dokonał niemal zupełnie wymiany ludności w mieście, a nowi jego mieszkańcy w żadnym razie nie stanowili zintegrowanego społeczeństwa. Dodać należy, co w pewnym stopniu rewiduje powyższą opinię, iż na całym Dolnym Śląsku jedyną reprezentacją harcerstwa przedwojennego /tzw. ZHP w Niemczech/ była I Drużyna Harcerska im. Bolesława Chrobrego działająca w latach 1926 - 1939 we Wrocławiu. Ostatni jej drużynowy - Władysław Zarembowicz - zginął w obozie koncentracyjnym w Mauthausen.^{2/}

Organizacja harcerska w Złotorzy nie była więc odtwarzana lecz tworzona zupełnie od podstaw. Jej bazą materialną były skromne środki finansowe z subwencji starostwa złotoryjskiego oraz odzyskana część majątku Hitlerjugend^{3/}, a bazę kadrową stanowili działacze, których losy powojenne rzuciły na Ziemię Odzyskaną. Kim byli ci ludzie? Dziś, w sytuacji niemal całkowitego braku bazy źródłowej z tego okresu, trudno jest podać szczegóły dotyczące pionierów ZHP w Złotorzy. Można jedynie wyciągnąć ogólne wnioski na podstawie oceny Komendy Dolnośląskiej Chorągwi dotyczącej sytuacji kadrowej: "Na jej powstanie /Chorągwi - JT/ składała się młodzież i instruktorzy harcerscy z całej Polski. Z jednej strony taki stan rzeczy pozwalał na wykorzystanie doświadczeń różnych środowisk, z drugiej jednak utrudniał w wysokim stopniu przez brak życia pracę. To też naczelnym hasłem wysuwany przez Komendę Chorągwi w pierwszym okresie jej pracy było życie zastępów, drużyn i hufców, zatarcie się różnic, a nieraz antagonizmów i uprzedzeń działaniowych i wytworzenie jednolitego typu harcerza dolnośląskiego".^{4/}

Nie tylko "antagonizmy i uprzedzenia dzielnicowe" wpływały na trudności organizacyjne Związku. Poważnym problemem był także fakt, że braki kadrowe bardzo często uzupełniano ludźmi niesprawdzonymi, często zupełnie nieznanymi, którzy niekiedy dopuszczali się poważnych nadużyć lub okazywali się być zwykłymi dyletantami. Ludzie ci, piastujący często kierownicze stanowiska, rzadko legitymowali się książeczkami instruktorskimi, częściej różnymi zaświadczeniami, których autentyczność trudno było sprawdzić, a czasem musiały wystarczyć rekomendacja ustna kogoś w Polsce centralnej. Powodowało to ogromną płynność kadr, chaos organizacyjny, którego pionem był m. in. brak rzetelnej sprawozdawczości, czyniący dziś niemal niemożliwym odtworzenie działań ZHP w Złotoryi w okresie pionierskim.

Organizacyjnie teren powiatu złotoryjskiego w latach 1945 - 1946 podlegał pod Hufiec w Jeleniej Górze, gdzie do października 1946 roku miała swą siedzibę Komenda Chorągwi Harcerzy Dolnego Śląska.⁵⁷ Statystyka Hufca Jelenia Góra na dzień 1 maja 1946 roku wykazywała 480 członków harcerstwa męskiego.⁵⁸ Zakładając, że organizacja żeńska liczyła niewiele mniej członkiń, można przypuszczać, że na miasto Złotoryja przypadało w granicach 30 - 40 członków, co w przybliżeniu stanowi 1 - 2 drużyn.

Rok 1946 przyniósł szereg zmian organizacyjnych. Siedziba Komendy Chorągwi przeniesiona została do Wrocławia. Powiat Złotoryja znalazł się w administracyjnej gestii Hufca w Legnicy.

Do 1 kwietnia 1948 roku w składzie Komendy Hufca Legnica brak było stałego przedstawiciela harcerzy złotoryjskich. Dopiero w tym terminie wyłoniono powiatowe kierownictwo harcerzy, którego szef - Edward Kowalczyk - występował w roli p.o. komendanta Hufca Złotoryja. Sytuacja ta trwała do końca 1950 roku, kiedy to zakończyło się wchłanianie organizacji harcerskiej przez Związek Młodzieży Polskiej, czyli do momentu utraty przez ZHP samodzielności. We wrześniu 1948 roku rozpoczął się proces łączenia harcerstwa męskiego i żeńskiego, który zakończył się w 1949 roku reorganizacja komend hufców i drużyn.

Zadania i cele organizacji harcerskiej, przekazywane hufcowym do realizacji, wynikały nie tylko z ogólnej sytuacji społeczno-politycznej i gospodarczej kraju, lecz w dużej mierze ze specyfiki Ziemi Odzyskanych. Z. Jaśkiewicz - powiatowy starosta złotoryjski - w swym sprawozdaniu sytuacyjnym za miesiąc marzec 1947 roku, informując Urząd Wojewódzki o tym, że "organizacje społeczne przystąpiły do instensywnej pracy na terenie całego powiatu"⁵⁹, nie precyzuje dokładnie, jakie funkcje spełniała wówczas organizacja harcerska. Ze sprawozdań Komendy Chorągwi wynika, że wszystkie powiaty otrzymały polecenie włączenia się w działalność repolonizacyjną Ziemi Odzyskanych.

Należy więc sądzić, że obok typowej działalności wychowawczej, harcerze i harcerki Złotoryi uczestniczyli w usuwaniu śladów niemieckich w mieście /likwidacja napisów, szyldów, nazw ulic i symboli pochodzenia niemieckiego/, a także w porządkowaniu przejmowanych przez władze budynków z pozostałości po niemieckiej administracji. Harcerki gromadziły i porządkowały zachowane książki, szczególnie podręczniki szkolne. Harcerze usuwali gruz z budynków i ich otoczenia /niektóre budynki, jak np. gmach dzisiejszego Liceum Ogólnokształcącego i Szkoły Podstawowej Nr 2, były umyślnie niszczone

przez wycofujących się Niemców/. Miasto przeżyło też kilka pożarów, wśród których nie wyklucza się umyślnych podpałów.

Dla drużyn harcerskich okresem szczególnej aktywności było lato. Cały rok pracy i czynione przygotowania wieńczył obóz drużyny - samodzielny, lub przy Hufcu. W sprawozdawczości dla władz Związku Komenda Chorągwi nie informowała o ilości i jakości obozów w poszczególnych powiatach, podając jedynie dane zbiorcze. I tak w 1946 roku odbyło się 36 różnego typu obozów /stałe, wędrownie, robocze, szkoleniowe, kolonie zuhowe/ dla 1680 harcerzy, a w 1947 roku 5¹/₄₈ obozów /w tym szybowcowy i żeglarski/ dla 3164 harcerzy.⁶⁰ W tych sumach zawierała się także akcja letnia harcerzy złotoryjskich.

Obowiązki komend hufców w okresie akcji letniej nie ograniczały się tylko do wyekspediowania swoich drużyn na obozy. Występowały one równocześnie w roli gospodarza terenu wobec obozów z innych rejonów kraju, organizowanych na tym terenie. I tak w lipcu 1947 roku złotoryjski powiat gościł 68 harcerzy z Poznania /ulokowano ich w Grodźcu/, 17 harcerzy z Wrocławia /obóz zbity w Probošczowie pod górą Ostrzyca/, 45 harcerzy z Gniezna /na obozie w Janówce, Dolnej/ oraz 25 harcerzy z Warszawy /obóz w Wojcieszowie/.⁶¹ Dla goszczących na ziemi złotoryjskiej harcerzy z innych rejonów kraju te obozy letnie były niejednokrotnie pierwszą okazją do zwiedzenia Ziemi Odzyskanych.

W pojęciu władz miasta integracji społeczności miejskiej służyć miały masowe manifestacje z okazji różnych rocznic i świąt państwowych. Zgodnie z wytycznymi Komendy Chorągwi do działań tego rodzaju czynnie włączali się harcerze. Z udokumentowanych imprez można wymienić tu udział harcerzy w organizacji i obchodach "Tygodnia Ziemi Odzyskanych" w dniach 12 - 18 kwietnia 1948 roku, "które przy licznych udziałach młodzieży odbyły się manifestacyjnie"⁶². Złotoryjscy harcerze wykazali się aktywnością podczas organizacji i obchodów Święta Pracy w 1948 roku. Delegacja harcerska uczestniczyła też w obchodach Święta Ludowego w Legnicy w dniu 16 maja 1948 roku. W dniach 21 - 29 czerwca t.r. harcerze prowadzili zbiórkę pieniędzy /tzw. kwestę/ oraz akcję propagandową ze złotoryjskim oddziałem Ligi Morskiej z okazji Święta Morza.⁶³ Szczególnie bogaty w działania harcerzy był miesiąc wrzesień 1948 roku. 5 września "w porozumieniu z czynnikami urzędowymi" zorganizowali oni uroczyste odchody Święta Lotnictwa, a przez cały wrzesień urządzali imprezy, kwesty i zbiórki na rzecz odbudowy Warszawy.⁶⁴

Z 1949 roku pochodzą cztery informacje o udziale harcerzy w życiu społeczno-politycznym miasta. W lutym /13 - 14/ z okazji obchodów rocznicy wyzwolenia Złotoryi odbyła się manifestacja przyjaźni z Armią Radziecką, na którą złożyły się: akademie z udziałem stacjonującej wówczas w Złotoryi jednostki Armii Czerwonej, capstrzyk oraz przemarsz do grobu żołnierzy radzieckich. 9 maja z okazji Dnia Zwycięstwa oraz 16 maja z okazji Święta Ludowego pod egidą ZMP⁶⁵ harcerze brali udział w okolicznościowych imprezach.

Czynny udział harcerzy złotoryjskich w akcji zniwnej latem 1949 roku świadczył o ich zaangażowaniu w życie gospodarcze

powiatu złotoryjskiego.^{17/} Należy przypuszczać, że harcerze uczestniczyli ponadto w wielu innych imprezach o charakterze kulturalnym, turystycznym i sportowym, mimo braku potwierdzenia źródłowego. Wynikało to bowiem z celów wychowawczych harcerstwa. Kadry instruktorskiej chodziło przecież nie tylko o ideologiczne wychowanie młodzieży, ale też o jej rozwój kulturalny i zdrowotny.^{18/}

Z powyższego wynika, że okres 1945 - 1949 był trudny dla harcerstwa złotoryjskiego. Działalność programowa i szkoleniowa /intensywne szkolenie w okresie ferii zimowych/ zbiegła się z tworzeniem zrębów organizacyjnych od podstaw i to w jakże skomplikowanej sytuacji politycznej i gospodarczej.

+

Lata 1950 - 1956 - to okres jeden z najtrudniejszych w ewolucji ideologicznej, organizacyjnej i programowej harcerstwa. Proces tzw. "demokratyzacji" Związku miał znaczenie pejoratywne i potrzeba było dystansu 30 lat, by dokonać sumiennego rachunku zysków i strat tej epoki w życiu ZHP.

Wszechobecny stalinizm, w dziedzinie działalności organizacji młodzieżowych w krajach socjalistycznych, przejawiał się w sztamowym, bezkrytycznym wręcz odwzorowywaniu struktur i ideologii ruchu pionierskiego w ZSRR. Byłoby jednak nieuczciwie stwierdzenie, że okres ten należy wykreślić całkowicie z dziełtwa przeszłości Związku, bowiem to właśnie na ten okres przypada, zakończona sukcesem, walka z analfabetyzmem, nastąpił postęp ogólnooświatowy, widoczny awans pomijanych dotychczas grup społecznych w Związku. Nie można też przekreślić dorobku wychowania patriotycznego i internacjonalistycznego w harcerstwie.

Rok 1948 upłynął pod znakiem narastających dążeń zjednoczeniowych ruchu młodzieżowego w Polsce. Już w pierwszej połowie 1948 roku, zgodnie z zaleceniem kierownictwa ZHP, wszystkie drużyny miały przekazywać młodzież, która ukończyła 16 lat do "bratnich organizacji młodzieżowych".^{19/} Adaptowanie Związku do nowych realiów politycznych szło w parze z totalną krytyką harcerstwa przedwojennego. W sprawozdaniach z działalności organizacji harcerskiej województwa wrocławskiego z 1949 roku czytamy: "/.../ sprawa, z którą trzeba było się rozprawić to walka z przeżytkami skautowej, badenpowellovskiej ideologii, którą pokutowała wśród znacznej części nauczycielstwa i kadry".^{20/} Skauting określany był wówczas jako "wróg socjalizmu zarówno w swej imperia-listycznej treści, jak i reakcyjnej metodzie wychowawczej". W kwietniu 1950 roku nastąpiła zmiana nazewnictwa: Komendy Hufców przemianowano na Komendy Powiatowe, a Komendy Chorągwi na Komendę Wojewódzką. Wprowadzono pionierski sytem ogniw - suma ogniw w klasie to zastęp, suma zastępów w szkole to drużyna - oraz zamiast drużynowych - "przewodników drużyn" jako odpowiednika komsomolskich "wałtuch". Zrezygnowano z całej symboliki harcerskiej, wprowadzając nową odznakę /zw. czuwajkę/ oraz jednolite czerwone chusty dla wszystkich.

Na początku 1951 roku proces wchłaniania harcerstwa do Związku Młodzieży Polskiej zakończył się przekształceniem komend powiatowych ZHP w wydziały harcerskie zarządów powiatowych ZMP, a Komenda Wojewódzka ZHP we Wrocławiu uległa likwidacji. Od tego momentu okrojony, szczątkowy i pozbawiony dziedzictwa skautowego twór funkcjonował jako Organizacja Harcerska ZMP.

Stopniowe pozbawianie ZHP jego samodzielności wzmogło zainteresowanie harcerstwem ze strony władz oświatowych. Rok szkolny 1949/50 upłynął pod znakiem intensywnych zabiegów drużynotwórczych w szkołach, a powiat złotoryjski wymieniany był jako jeden z tych, gdzie zainteresowanie władz oświatowych było szczególnie widoczne.^{21/}

Mimo starań nie udało się zahamować fali zniechęcenia znacznej grupy starych instruktorów, którzy nie mogli pogodzić się z atakiem na najbardziej istotne elementy metody harcerskiej wywodzącej się ze skautingu. Tylko w kwietniu 1949 roku odeszło z czynnej pracy w Chorągwi Dolnośląskiej 23 instruktorów^{22/}, a w okresie późniejszym ten przykry proces został spotęgowany licznymi zwolnieniami karnymi i weryfikacjami tych instruktorów. Wielu z nich za próby "przemycania" metody harcerskiej w pracy z dziećmi dorobiło się etykiety "wrogów klasowych". Ma się rozumieć, że proces ten poczynnili wyłomy również w kadry instruktorskiej powiatu złotoryjskiego.

Z przyczyn, o których była mowa wcześniej, trudno powyższe rozważania odnieść do warunków złotoryjskich, popierając je konkretnymi dokumentami. Można jedynie przytoczyć kilka przykładów działalności harcerskiej w strukturach ZMP w Złotoryi, które to przykłady świadczą o tym, że indoktrynacja i przeideologizowanie dzieci nie zastępowały całkowicie rzetelnej pracy.

Podobnie, jak w innych rejonach Dolnego Śląska, w powiecie złotoryjskim za jeden z najbardziej palących problemów społecznych o wymowie wręcz politycznej, uważano analfabetyzm wśród mieszkańców miasta i gmin w powiecie. W piśmie do wojewódzkiej władz oświatowych z dnia 20 marca 1950 roku^{23/} starosta złotoryjski donosił, że ZMP /zasilony przez instruktorów harcerskich/ prowadził kursy czytania i pisania w Dobkowie i Olszanicy, a do 15 kwietnia t.r. uruchomi dalszych 7 kursów oraz zobowiązał się dostarczyć 10 osobową grupę kandydatów na kurs kierowników zespołów dobrego czytania. Mimo, że ZMP w Złotoryi rozwijało walkę z nalfabetyzmem, pełnomocnik ds walki z analfabetyzmem na powiat Złotoryja wyraził na posiedzeniu w dniu 28 czerwca 1950 roku niezadowolenie z postawy ZMP wobec problemu.^{24/} Daje to zapewne obraz rozległości zjawiska. Aby uaktywnić ZMP na tym polu 21 sierpnia 1950 roku w skład Powiatowej Komisji Społecznej ds Walki z Analfabetyzmem powołano przedstawiciela organizacji w osobie Władysława Steca. Intensywna akcja z udziałem ZMP i działaczy harcerskich pozwoliła zlikwidować analfabetyzm w Złotoryi do lipca 1951 roku, a w powiecie akcją tę zakończono na początku 1952 roku.^{25/}

Inną akcją ciągłą, którą warto odnotować, była działalność młodzieży harcerskiej na rzecz Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy. Powiat Złotoryja został tu wyróżniony jako jeden z przodu-

jących w szkolnym współzawodnictwie na rzecz odbudowy Warszawy, przyczyniając się do rozpropagowania tegoż przez wezwanie do współzawodnictwa powiatu Lwówek Śląski.^{26/} Wydaje się, że wyniki osiągnięte w tym współzawodnictwie uzasadniają decyzję Wojewódzkiej Komisji Współzawodnictwa o przyznaniu Złotoryi II miejsca i dyplomu uznania w dniu 15 września 1951 roku.^{27/}

Ochodzenie od harcerskiej metody wychowawczej odbiło się na stanie liczebnym organizacji harcerskiej w Złotoryi. Raporty GUS rejestrowały w lipcu 1952 roku zaledwie jeden obóz harcerski w powiecie dla 40 osób,^{28/} a w lutym 1953 roku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej informowało o skurczeniu się stanu posiadania harcerstwa w Złotoryi do jednego oddziału.^{29/} Kryzys w działalności harcerskiej w mieście uwidoczniła także ocena ZW ZMP, który miał szereg negatywnych uwag o kampanii wyborczej w drużynach harcerskich w Złotoryi we wrześniu 1952 roku.^{30/} Zresztą już w lutym tego roku ZW ZMP był zmuszony udzielić pomocy instruktorom złotoryjskim w przeprowadzeniu dyskusji z młodzieżą nad projektem Konstytucji PRL, delegując tu grupę propagandową do prac kulturalno-oświatowych.^{31/}

Problemy kadrowe i ilościowe OH ZMP w Złotoryi wynikały, jak w większości wypadków, z braku atrakcyjnej formuły wychowania, zdolnej do zastąpienia harcerskiej metody wychowawczej. Kwitło za to życie polityczne wśród młodzieży, a właściwie obsługa życia politycznego przez młodzież. Harcerze złotoryjscy uzyskali pochwałę "za żywy udział w przygotowaniach do obchodów 1 Maja 1952 roku, w tym przygotowanie elementów dekoracyjnych, chorągiewek itp."^{32/} wespół z harcerzami legnickimi na uroczystości wojewódzkie. Przy omawianiu działalności metodyczno-programowej nie sposób pominąć piętna kultu jednostki. W zaleceniach ZW ZMP dla organizatorów wycieczek młodzieży harcerskiej Dolnego Śląska na obozach i koloniach z kwietnia 1953 roku znajdujemy tematykę ognisk i wieczornic na harcerskie lato. Mają to być "opowiadania o życiu i walce Wielkiego Stalina, gorącego przyjaciela Narodu Polskiego, o życiu i walce tow. Bolesława Bieruta, pod którego przewodem naród nasz realizuje idee stalinowskie".^{33/} Ten charakterystyczny język propagandy stalinowskiej nie przeminął bynajmniej wraz ze śmiercią Stalina w 1953 roku. Oto w liście do przewodników drużyn harcerskich w sierpniu 1953 roku czytamy: "Niezwyciężony wyraz zrozumienia i związania ze sprawą pokoju i budownictwa socjalizmu dały dzieci po zgonie tow. Stalina. W ciężkich dniach marcowych drużyny harcerskie przeżywały głęboki smutek i żalobę. Dzieci czynem okazały, jak mocno kochały Stalina. Głęboki ból przeradzał się w lepszą naukę i pracę społeczną. Dzieci szczerze kochają Kraj Rad. Wyrazem ich gorących uczuć do Związku Radzieckiego i ludzi radzieckich są zbiórki, wieczornice, gazetki ściennie poświęcone budownictwu komunizmu. Harcerze kochają pionierów i dzieci radzieckie. Z książek i filmów poznają ich radosne i szczęśliwe dzieciństwo. Z ochotą prowadzą z nimi żywą korespondencję".^{34/}

W dalszej części tego, jakże znamiennego, dokumentu przewodnicy harcerscy uświadamiani byli w charakterystyce ideału wychowawczego OH ZMP, którą zawierały wskazania XIII Plenum ZG ZMP z 1953 roku. "Towarzyszu Przewodniku! /.../ stoi więc przed wami zadanie wychowania odważnych, nieugiętych bojowników o idee Partii, gorących patriotów Ludowej Ojczyzny, głęboko kochających

Związek Radziecki, pełnych nienawiści do wrogów naszego kraju, ludzi o socjalistycznym stosunku do pracy i mienia społecznego, wolnych od przesądów i zabobonów, gotowych oddać wszystkie swe siły dla sprawy socjalizmu i pokoju. Walcz o to, tow. Przewodniku, aby każdy harcerz w drużynie coraz goręcej kochał swą Ludową Ojczyznę, Partię, tow. Bieruta i dawał tego wyraz całym swym postępowaniem na terenie szkoły i środowiska".^{35/}

Choć bulwersująca treść takich zaleceń wydaje się być dzisiaj nie do przyjęcia, pozytywnie należy ocenić wkład OH ZMP w Złotoryi w rozwój oświaty wśród dzieci i młodzieży. Na przełomie maja i czerwca 1954 roku obchodzono tu uroczystości "Dni Oświaty, Książki i Prasy" i w tym czasie /30 maja - 6 czerwca/ "nasiliła się akcja czytelnicza". 30 maja t.r. odbył się, przygotowany przez ZMP-ców, zjazd zwycięzców III Konkursu Czytelniczego na szczeblu powiatu. Do 20 czerwca 1954 roku "wiele dzieci w powiecie obdarowanych zostało książkami, a liczba kolporterów książek wśród młodzieży harcerskiej wzrosła do 65".^{36/}

Na przełomie 1954 i 1955 roku coraz częściej i odważniej podnoszone były w dolnośląskiej OH ZMP głosy o niesłusznym odejściu od harcerskiej metody wychowawczej. Wrześniowe XV plenum ZG ZMP w 1954 roku wskazywało na potrzebę "uatrakcyjnienia działalności harcerskiej".^{37/} I chociaż nadal "głównym i najważniejszym zadaniem harcerstwa jest organizowanie ideowej, podporządkowanej społecznym celom, działalności dzieci wzbogacającej równocześnie ich własne życie", to duże znaczenie dla rewizji dotychczasowego postępowania miała następująca deklaracja instruktorów dolnośląskich: "Niesłusznym wydaje się to, że po odrzuceniu ideologicznych obciążeń skautowych, odcieśliśmy się również prawie całkowicie od form i metod pracy w wielu wypadkach wypracowanych i sprawdzonych w życiu, oraz od całej kadry dawnego harcerstwa".^{38/}

Dość późno więc zorientowano się, że zajęcia harcerskie stały się nudne, sztampowe. Zbiórki były nieatrakcyjne - raczej przypominające zwyczajne lekcje szkolne. Brak było specyficznych zajęć harcerskich, a drużyny prawie nie posiadały własnego sprzętu turystycznego. Prace rolne, zbiórka surowców wtórnych, a nawet walka z kłusownictwem /w 1955 roku harcerze złotoryjscy ujawnili i zlikwidowali 70 wykuków i siedź kłusowniczych/^{39/} nie mogły stanowić atrakcyjnego uzupełnienia wychowania ideologicznego.

Stało się więc jasne, że trzeba było "przeprosić się" z harcerską metodą wychowawczą, czemu dała wyraz uchwała sekretariatu ZG ZMP dotycząca udziału OH ZMP w przygotowaniu i przeprowadzeniu akcji letniej: "Podstawową formą organizacji wycieczek dla dzieci jest kolonia harcerska. Należy dążyć do tego, by wszystkie kolonie prowadzone były wg zwyczajów i metod organizacji harcerskiej. Pozwoli to wyzwoić i rozwijać inicjatywę i aktywność dzieci, przyczyni się do kształtowania samodzielności w organizowaniu życia i pracy w kolektywie kolonijnej. Każda kolonia winna posiadać atrybuty harcerskie: sztandar, werble, fanfary. Dużo uwagi i miejsca poświęcać atrakcyjnym zajęciom, jak zbiórki harcerskie, ciekawe pogadanki dostosowane do wieku i zainteresowań dzieci, wycieczki, ogniska, organizowanie spotkań z działaczami społecznymi, mistrzami urodzajów, przodownikami pracy oraz wieczornice dla środowiska. W celu rozwijania twórczej inicjatywy

dzieci organizować zespoły młodych techników i przodowników, zespoły krajoznawcze".^{40/} Jakże rozsądniejsze, bardziej bliskie wychowaniu były te zalecenia w porównaniu z tamtymi z kwietnia 1953 roku.

Rok 1956 upłynął pod znakiem kampanii na rzecz odłączenia harcerstwa od ZMP i powrotu do wypróbowanych metod harcerskich. Powołano do życia Organizację Harcerską Polski Ludowej, przywrócono tradycyjne atrybuty wychowania: stopnie, sprawności harcerskie, symbolikę, a nade wszystko – powrócono do harcerskiej metody wychowawczej. We wrześniu 1956 roku powołane zostały komendy powiatowe OHPL. Komenda taka dla powiatu Złotoryja ukonstytuowała się 12 września – na czele z pierwszym komendantem, odrodzonego harcerstwa w Złotoryi – hm Józefem Sokołowskim.^{41/} Rozpoczął się nowy etap w dziejach harcerstwa złotoryjskiego.

+

Działalność OHPL w Złotoryi trwała wprawdzie zaledwie kilka miesięcy, ale w tym czasie miały miejsce wydarzenia, które należy odnotować. 12 września 1956 roku w składzie Komendy Powiatowej OHPL, obok Józefa Sokołowskiego, znaleźli się: Krystyna Harytoniuk, Danuta Zabawka, Matysiak, Helena Wachta, Stanisław Noga, Bogusław Gruno, Antoni Możdżan, Teodor Boruta.^{42/} 17 września ukazał się rozkaz L.1/56 Komendy Powiatowej OHPL, w którym wzywano do zdobywania sprawności harcerskich oraz podany został komunikat o zatwierdzeniu 1 Brzoźny Harcerskiej im. Hanki Sawickiej przy Szkole Podstawowej w Świerzawie. Na 1 grudnia wyznaczono tzw. "Dzień Gotowości".^{43/} W założeniu dzień ten miał być świętem harcerzy całego powiatu inaugurującym pracę harcerską w nowych warunkach.

W grudniu 1956 roku Komenda Wojewódzka OHPL wydała polecenie zorganizowania we wszystkich komendach powiatowych wydziałów ruchowych. Wydział taki w Złotoryi powołano rozkazem L.2/57 z dnia 15 stycznia 1957 roku. Na czele wydziału stanęła Danuta Zabawka.^{44/}

Tymczasem, na fali ostrej krytyki dotychczasowej działalności ZMP, doszło do jego rozwiązania. OHPL stanęła przed możliwością całkowitego usamodzielnienia się w nowym kształcie organizacyjnym i programowym. Obradujący w dniach 8 – 10 grudnia 1956 roku w Łodzi Krajowy Zjazd Działaczy Harcerskich, uznany później za I Zjazd odrodzonego ZHP, podjął decyzję o powstaniu Związku Harcerstwa Polskiego. Przyjęto symbolikę, metodykę i organizację struktur nawiązującą do najlepszych tradycji skautowych.

W ramach odrodzonego już ZHP powstała w Złotoryi 2 Drużyna Harcerska im. Bolesława Chrobrego przy Szkole Podstawowej Nr 1 /pierwsza w mieście/. Jej drużynowym został Stanisław Bąk. Każdy kolejny rozkaz komendanta Sokołowskiego zawierał komunikaty o powoływaniu do życia następnych drużyn w powiecie. W styczniu 1958 roku funkcję komendanta Hufca objął Henryk Hanebach. W tym miesiącu miała zakończyć swą działalność Komisja Weryfikacyjna, dokonująca oceny i zatwierdzenia bądź cofnięcia stopni instruktorskich. Faktycznie stało się to dopiero w czerwcu 1958 roku. Informował o tym rozkaz L.7/58 z dnia 20 września 1958 roku komendanta Hufca ZHP Złotoryja.^{45/}

O tym, że H.Hanebach dbał o rozwój Hufca świadczy fakt, że już w pierwszych miesiącach sprawowania przez niego funkcji hufcowego, Złotoryja zdobyła piąte miejsce w kwartalnym współzawodnictwie hufców, zdobywając 65 punktów.^{46/} Rok 1959 pamiętny był dla Hufca głównie dzięki nadaniu mu imienia i sztandaru. Informacja o tym fakcie zawarta była w rozkazie L.4/59 z 21 sierpnia 1959 roku, w którym komendant Hanebach zobowiązał wszystkie drużyny harcerskie do rzetelnego przygotowania się do uroczystości nadania.^{47/} Hufiec Złotoryja otrzymał imię Pionierów Ziemi Zachodnich oraz sztandar na Zamku Piastów Śląskich w Grodzcu podczas Zlotu Hufca 12 – 13 września 1959 roku, o czym szczegółowo informuje kronika Hufca Złotoryja.^{x/}

We wrześniu 1960 roku funkcję komendanta Hufca objął Stefan Krażewski i pełnił ją do 30 września 1963 roku. Następnie funkcję tę w okresie od 1 października 1963 roku do 1 maja 1965 roku pełnił Czesław Protasiewicz. Z okresu komendatury Cz.Protasiewicza nie zachowały się, podobnie jak w przypadku poprzednika, w aktach Złotoryi żadne dokumenty sygnowane jego nazwiskiem, co nie świadczy dobrze o rzetelności sprawozdawczości obu komendantów. Okres komendatury Dariusza Klareckiego / 1.05.1965 – 2.11.1965/ był stosunkowo krótki, lecz niezbyt chwalebny. "Spec od wielkich zgrupowań", jak go określano, zupełnie nie sprawdził się jako gospodarz Hufca, powodując przez swą niekompetencję, chaos gospodarczy oraz spore braki sprzętowe w magazynie Hufca. chaos ten został z funkcji komendanta odwołany przez Radę Hufalatego 28 października 1965 roku.^{48/} a 2 listopada funkcję tę objął Jerzy Menich i sprawował ją do 1 maja 1967 roku.^{49/} Kolejnym komendantem Hufca był Waldemar Michalski /1.05.1967 – 14.04.1972/, a następnie Adam Syc /14.04.1972 – 4.09.1975/.^{50/} W tym czasie komendatura miała miejsce fuzja organizacji młodzieżowych w Federację Socjalistycznych Związków Młodzieży w Polsce, bo Adam Syc był wówczas najmłodszym komendantem Hufca w Polsce, bowiem obejmując tę funkcję w 1972 roku liczył sobie zaledwie 21 lat.^{51/} Od 4 września 1975 roku do chwili obecnej funkcję komendanta Hufca pełni Ewa Miara.

Zachowane dokumenty pozwalają na zobrazowanie działalności programowej Hufca w sposób przekrojowy. Pierwszą poważniejszą imprezą Hufca, zarejestrowaną w dokumentach po 1956 roku, był zlot Hufca na stadionie sportowym w Złotoryi w dniu 28 kwietnia 1957 roku.^{52/} W dniach 9 – 16 maja 1958 roku uroczyste obchodzono "Tydzień Ziemi Odzyskanych". Program zawierał m.in. prace społeczne harcerzy na rzecz miasta, ogniska tematyczne, wycieczki harcerskie do miejsc pamięci narodowej oraz majówkę na zamek w Grodzcu.^{53/}

Imprezy takie służyć miały integracji młodzieży ze środowiskiem lokalnym oraz kształtowaniu świadomości polakości tych ziem. Dużym przedsięwzięciem był zlot Hufca 5 – 7 czerwca 1959 roku koło Jerzmanic Zdroju, którego celem był sprawdzian sprawności wszystkich drużyn oraz wyłonienie delegacji 40–60-osobowej na Zlot Dolnośląskiej Chorągwi ZHP na Marsowym Polu we Wrocławiu.

x/ Autor myli się. Na tym zlocie Hufcowi jedynie wręczono sztandar. Imię "Pionierów Ziemi Zachodnich" otrzymał Hufiec w 1966 r.

Podczas zlotu w Jerzmanicach Zdroju doszło do "zaręczyn" Hufców Lubin Legnicki, Legnica-powiat oraz Złotoryja i utworzenia Związku Małych Hufców, który przybrał nazwę "Lutnia" i godło w postaci miniaturowej gitary.⁵⁴ Miastety, brak bazy źródłowej nie pozwala rozszyfrować działalności ZMH "Lutnia".

Ciekawą inicjatywą instruktorów złotoryjskich był Konkurs Drużyn "Tysiąc groszy na budowę tysiąca szkół" ogłoszony 14 lutego 1959 roku. Zgromadzone fundusze przekazywano do Inspektoratu Oświaty w Złotoryi jako cegiełkę na budowę szkoły "Tysiąc latki" /Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Aleksandra Żwadowskiego w Złotoryi/.

Na akcję letnią 1959 roku składały się samodzielne obozy 3, 4 i 6 Drużyn Harcerskich w Muchwie, pow. Jawor oraz w Podgórzynie, pow. Jelenia Góra. Harcerze złotoryjscy brali aktywny udział w kampanii wyborczej do Sejmu PRL i rad narodowych w 1961 roku. Szczegółowe zadania w tym zakresie zawierał odpowiedni plan Komendy Hufca. Obok zbiórek tematycznych i wieczornic, na których zaznajamiano młodzież z działalnością i zadaniami Sejmu i rad narodowych, harcerze uczestniczyli w przygotowywaniu lokali wyborczych, brali udział w pracach propagandowych oraz pełnili funkcje informacyjno-porządkowe.⁵⁷

15 listopada 1961 roku komendant Hufca zobowiązał wszystkie drużyny do podjęcia zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej w związku z ogromnym wzrostem pożarów.⁵⁶ Okres 1962 - 1965, poza skrótowymi relacjami obchodami 1 Maja, Dnia Nauczyciela itp. w dokumentacji źródłowej jest bardzo ubogi. Działacz harcerski tamtego okresu, Stanisław Bąk, w swych wspomnieniach pozczyzionych dla autora pracy, odnotował jedynie wrażenia z obozów harcerskich w 1962 roku w Jarosławiu, w 1964 roku w Wojeźszowie, w 1965 roku w Dolegniewie oraz dokonał negatywnej oceny "Kierunku - 2 miliony" tj. przerodzenia się ZHP w organizację masową, gdzie "jakość przeszła ilość".⁵⁷ Decyzję taką podjął III Zjazd ZHP w 1964 roku. Zakładano wówczas osiągnięcie liczebności 2 milionów członków ZHP do 1969 roku.⁵⁸ Akcja ta nie wpłynęła korzystnie na poziom działalności wychowawczej Związku.

W początku 1967 roku Komenda Dolnośląskiej Chorągwi dokonała kompleksowej oceny całokształtu działalności programowej i organizacyjnej Hufca Złotoryja za lata 1965 - 1967. Wynika z tej oceny, że złotoryjski Hufiec ze swymi 30 % zorganizowania młodzieży plasował się na IV miejscu w Chorągwi. Wysoko oceniono realizację I Alertu Naczelnika ZHP w 1965 roku, podczas którego odszukano i zewidencjonowano miejsca pamięci narodowej. Podobną ocenę uzyskała realizacja II Alertu Naczelnika ZHP w 1966 roku oraz obchody 1 Maja. Wyróżniono także Harcerski Rajd Gwiazdzysty i zlot Hufca w Grodzcu tamtego roku z udziałem 2 350 harcerzy i harcerek.

W 1965 roku Dolnośląska Chorągiew ZHP podjęła udaną próbę objęcia wypoczynkiem letnim dzieci pracowników PGR-ów. W 1966 roku na wielką skalę akcją taką przeprowadził Hufiec Złotoryja zapewniając letni wypoczynek dla 2000 dzieci pracowników PGR województwa wrocławskiego.

Pracę wszystkich referatów Hufca określono w ziankowanej ocenie jako dobrą i systematyczną, choć było kilka krytycznych uwag pod adresem referatu Harcerskiej Służby Informacyjnej oraz Komisji Kształcenia i Prób Instruktorskich. W ocenie Hufca stwierdzono, że duże zasługi w osiągnięciu dobrego poziomu Hufca złotoryjskiego miał jego komendant Jerzy Merich.⁵⁹ Informacje o działalności programowej Hufca ZHP Złotoryja w okresie 1967 - 1969 zawiera analogiczna ocena Komendy Chorągwi Dolnośląskiej ZHP oraz "sprawozdanie Rady Hufca za okres od 2 kwietnia 1967 roku do 23 lutego 1969 roku". "W zakresie działalności programowo-wychowawczej Hufiec legitymuje się znacznym dorobkiem. Pomysłnie realizowane były wszystkie kampanie ogólnozwiązkowe i chorągwiane".⁶⁰ W maju 1967 roku 2000 złotoryjskich harcerzy i harcerek realizowało zadania III Alertu Naczelnika ZHP pod hasłem: "Harcerska Próba Sprawności". Wykonano wówczas szereg czynów społecznych na rzecz miasta, zorganizowano grę terenową z elementami samoobrony. Podsumowanie realizacji zadań alertowych nastąpiło 9 maja w rocznicę zwycięstwa, gdzie też szczególnie wyróżniono za dobrą pracę instruktorów Hufca: Marię Czuryłło, Julię Krische, Piotra Matusiaka, Stanisława Bąka, Michała Sabadacha, Ludwika Turczyń, Stanisława Noge, Jana Kulawika, Jerzego Wójcikowskiego oraz Danutę Wrębiak.

Duży blok imprez w październiku 1967 roku był związany z 50-rocznicą WSRP. W akcji "Aurora" wzięło udział 3862 zuchów, harcerzy i młodzieży niezorganizowanej. Podczas IV Alertu Naczelnika ZHP "Harcerstwo bohaterom dzieciom polskim" w 1968 roku złotoryjscy harcerze dokonali wpłat na fundusz budowy Centrum Zdrowia Dziecka. Do 1969 roku 700 harcerzy Hufca Złotoryja zdobyło Młodzieżową Odznakę Sprawności Obronnej.

Do bardziej udanych imprez turystycznych tego okresu zaliczyć można zlot Hufca "400 dni do Olimpiady w Meksyku",⁶¹ rajd "Okole", Harcerskie Ogniska Zimowe, "Święto Powitania Wiosny", impreza pod hasłem "Walka z Królem Śmieciem", "Święto pieczonego ziemniaka" itp., w których łącznie uczestniczyło ponad 500 harcerzy Hufca.⁶²

W 1968 roku uroczystie wręczono sztandar szczepowi ZHP przy Szkole Podstawowej Nr 3 w Złotoryi.⁶³ Ponad 8 600 członków organizacji uczestniczyło w "Dniu Harcerza" w ramach Dni Złotoryi, spotykając się m.in. z pionierami radzieckimi.⁶⁴ Wysoką ocenę władz Chorągwi uzyskała realizacja zadań "Drużyny Piastowskiego Orka" z udziałem 106 drużyn złotoryjskich. Gorzej oceniono działalność w pionie zuchowym. Podczas akcji letniej 1968 roku jeden z obozów zdobył tytuł "Wzorowego Obozu Harcerskiego".

Poziom pracy wychowawczej w drużynach harcerskich miało podnieść wprowadzenie nowych form współzawodnictwa drużyn o tytuł "Mistrzowskiej Drużyny Zuchowej" oraz "Ruch Drużyn Sztandarowych".⁶⁵

Działalność programowa Hufca w ostatnim okresie przed wstąpieniem do PZMP tj. w latach 1971 - 1973, w ocenie Komendy Chorągwi, była "przedmiotem głębokiej troski wszystkich podstawowych jednostek i całej kadry instruktorskiej Hufca, /.../ świadczy o tym udział w obchodach 500-rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, 30-rocznicy LWP oraz realizacja VIII i IX Alertów Naczelnika ZHP".⁶⁶

W 1971 roku ponad 2000 harcerzy młodszych i członków HSPS /Harcerska Służba Polsce Socjalistycznej - forma ruchu starszoharcerskiego/ uczestniczyło w Festynie Sprawności Obronnej. Komenda Chorągwi wysoko oceniła organizowane od 1970 roku Festiwale Małych Form Artystycznych oraz działalność Harcerskiego Klubu Turystycznego przy Komendzie Hufca.^{67/} W październiku 1971 roku złotoryjscy harcerze przepracowali łącznie 10 000 godzin przy renowacji zamku w Grodźcu jako obiekcie będącym pod stałą opieką złotoryjskich harcerzy.^{68/}

Szczególną formą działalności ZHP jest "Nieprzetarty Szlak". Harcerstwo w służbie resocjalizacji i rewalidacji dzieci i młodzieży. W 1973 roku istniały w złotoryjskim Hufcu dwa szczeple "NS". Jeden przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka w Złotoryi, drugi przy Zakładzie Poprawczym w Jeżownicach Zdroju. Działalność tamtejszych drużyn w służbie dziecka godna jest potraktowania monograficznego.

Wartość metodyki harcerskiej w wychowaniu młodzieży w istotny sposób determinowana jest poziomem wykształcenia kadry instruktorskiej Związku. Stanisław Bąk - pierwszy szczeplowy w Szkole Podstawowej Nr 1 bardzo pozytywnie ocenił w swych wspomnieniach organizowane na przełomie lat 50-tych i 60-tych szkolenia funkcyjnych i kadry instruktorskiej organizowane przez Komendę Hufca oraz podkreślił niesłuszność trendu centralizowania takich szkoleń przeważnie na szczeblu chorągwiowym kosztem odchodzenia od szkolenia w Hufcu.^{69/} W końcu 1962 roku zatwierdzono nowe regulaminy stopni i sprawności harcerskich, znaków służb oraz sprawności zespołowych - było to, poza ostatnimi, znaczne wzbogacenie metodyki harcerskiej.^{70/} W 1967 roku w złotoryjskim Hufcu nie było już żadnego instruktora o długoletnim stażu pracy bez przeszkolenia instruktorskiego.^{71/} Jednakże wartość szkolenia w pionie ruchowym w latach 1967 - 1969 nie spotkała się z pozytywną oceną władz Chorągwi, bowiem w okresie tym na 111 osób przeszkolonych do pracy z drużynami było tylko 4 osoby przygotowane do pracy z zuchami.^{72/} Z czasem niesłusznie zrezygnowano z różnych śródrocznych form szkolenia kadry i funkcyjnych w Hufcu, a ciężar akcji szkoleniowej przesunął się na okres harcerskiego lata.

Kolejne fale tendencji zjednoczeniowych w ruchu młodzieżowym zaowocowały powstaniem 11 kwietnia 1973 roku Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej jako wyrazu udziału młodzieży w realizacji zadań społeczno-gospodarczych nakreślonych przez VI Zjazd ZPZR.^{73/}

4 maja 1973 roku ukonstytuowała się w Złotoryi Powiatowa Rada FSZMP na czele z Józefem Dymalskim. Z ramienia ZHP akces Federacji podpisał ówczesny komendant Hufca Adam Syc.^{74/}

Dobiegł końca kolejny okres samodzielności ZHP, którego działalność programowa i ideologiczna podporządkowana została teraz scentralizowanemu ruchowi młodzieżowemu. Miał ten ruch ambicje bycia młodzieżową wszechnicą, reprezentantem interesów zrzeszonych w nim członków ZHP, ZMS, ZSMW, SZSP, SZMW, a okazał się być sztucznym molochem administracyjno-biurokratycznym, którego kres nastąpił wraz z VII Zjazdem ZHP w 1981 roku.

Naturalną bazą harcerstwa, niezależnie od jego oblicza, była i jest do dzisiaj szkoła. Zważywszy ponadto na fakt, iż praca programowa z dziećmi i młodzieżą harcerską wymagała zawsze specjalnych kwalifikacji, w tym także pedagogicznych, nie dziwi fakt, że większość kadry instruktorskiej ZHP to byli zawsze nauczyciele. Choć brak systematycznych i zbiorczych danych źródłowych o stanie ilościowym kadry ZHP w Złotoryi z rozbiorem na grupy zawodowe, to opierając się na zachowanych niepełnych przekazach, można podać szacunkową liczbę 60 - 80 %, w której mieszczą się nauczyciele. Pozostałą część stanowiły osoby spoza tego zawodu, które jednak wcześniej, jako uczniowie szkół średnich, pracowały czynnie w ZHP. Odsetek nowej, pozyskiwanej spoza nauczycielstwa, kadry był zawsze znikomy.

Potwierdzają to dane na dzień 1 listopada 1964 roku.^{75/} Otóż na 71 instruktorów w Hufcu - 43 to byli nauczyciele /65 %/. Uczniowie i studenci w liczbie 19 stanowili drugą grupę, a w grupie instruktorów spoza nauczycielstwa figurowała w statystyce zaledwie 1 osoba.

Nauczyciele w różny sposób podchodzili do wykonywania obowiązków instruktorskich. Bardzo często, w sytuacji braków kadrowych, funkcje opiekunów szkół. Przyniosło to mizerne efekty wychowawcze oraz zubożało siłę metodyki harcerskiej, przynosząc ujmę do tym spośród nauczycieli, którzy pracę instruktorską podjęli dobrowolnie i z wielkim zaangażowaniem. Nie przyniosło też poprawy wprowadzenie płatności za działalność harcerską. Oto w jednym z protokołów z posiedzenia Komendy Hufca w 1958 roku czytamy: "Część drużynowych przychodzi na zbiórki, aby otrzymać rytm: "Część drużynowych traktuje jako dodatkowy środek zarobku./.../ Nauczyciel nie powinien pracować tylko dla pieniędzy w harcersktwie".^{76/}

Istotnym elementem utrudniającym pracę programową był niski poziom kwalifikacji instruktorskich. Na 71 instruktorów w 1964 roku aż 46 osób nie posiadało stopnia instruktorskiego, 11 osób było przewodnikami, 6 osób podharcistrzami. Nie było nikogo ze stopniem harcistrza.^{77/} Sytuacja kadrowa uległa ponownie w kolejnych latach. W 1967 roku liczebność kadry Hufca prawie w kolejnych latach. W 1967 roku liczebność kadry Hufca Złotoryja osiągnęła 169 osób, w tym 77 nauczycieli, a "Hufiec Złotoryja zabezpieczył pełnowartościową kadry instruktorską dla nowo powstających drużyn".^{78/} W 1968 roku kadra Hufca liczyła 179 osób, w tym 121 nauczycieli.^{79/} Pozytywnie należy ocenić stan kadry Hufca w 1970 roku kiedy na 239 instruktorów było 92 organizatorów, 85 przewodników, 47 podharcistrzów oraz 15 harcistrzów, a mimo to planowano przeszkolić 75 osób z tej grupy dodatkowo.^{80/} Na kursach centralnych, chorągwiowych i hufcowych w 1971 roku przeszkolono dalszych 48 instruktorów, w tym 13 osób z miasta Złotoryja. Przed wstąpieniem ZHP do FSZMP w 1973 roku liczba kadry instruktorskiej w Złotoryi osiągnęła 280 osób.

28 maja 1957 roku Główna Kwatera Harcerstwa zarządziła przeprowadzenie Wielkiego Spisu Harcerskiego, który ujawnił m.in., że przejście od OH ZMP do wolnego ZHP kosztowało Chorągiew Dolno-

ślaską zmniejszenie się stanu osobowego o ponad połowę, pryncy w Hufcu Złotoryjskim liczba członków organizacji nie przekroczyła 1000 osób.^{84/} Stan ten ulegał systematycznej poprawie w okresie późniejszym, co wynikało z umocnienia się organizacji i wzmożenia współpracy ZHP z władzami oświatowymi miasta. W 1960 roku Hufiec Złotoryjski liczył 1050 osób,^{82/} a w 1962 roku - 1471 harcerzy i suchych.^{83/}

"W okresie drugiej kadencji Hufiec zwiększył swój stan posiadania i na dzień 13 grudnia 1969 roku osiągnął 5 827 członków, co stanowi 41 % zorganizowania, o 13 % więcej od przeciętnego wskaźnika dla Chorągwi".^{84/} Tak ogromny, skokowy wzrost liczebności harcerstwa złotoryjskiego, pomijając fakt, że dane te dotyczą całego powiatu złotoryjskiego, a nie tylko miasta, tłumaczyć należy realizacją kampanii "Kierunek - 2 miliony" od 1964 roku, kiedy to harcerstwo stało się organizacją masową. W szeregi FGZMP Hufiec wprowadził w 1973 roku 6 700 członków, przy 55,58 % zorganizowania.^{85/}

+

Niewiele mamy informacji o majątku Hufca. Główną tego przyczyną jest fakt, że dokumentacja finansowa przechowywana była tylko przez okres 5 lat, a potem likwidowana. W okresie 1945 - 1949 harcerze złotoryjscy nie dysponowali praktycznie żadnym sprzętem, poza bliżej nieokreślonym majątkiem przejętym po Hitlerjugend.

Wiadomo, że starosta złotoryjski asygnował corocznie z budżetu starostwa pewne kwoty na organizację młodzieżową. I tak w 1948 roku otrzymały one 200 000 zł na działalność programową i organizacyjną.^{86/} Jeśli zważyć, że na stanie majątkowym Komendy Chorągwi Dolnośląskiej w 1947 roku były zaledwie 4 namioty, a dalszych 11 otrzymano z darów UNRRA pod koniec 1947 roku,^{87/} to trudno tu mówić o majątku tak niewielkiego ośrodka, jakim była wówczas Złotoryja.

W okresie późniejszym Hufiec Złotoryjski nie dopracował się majątku trwałego w postaci budynków, baz obozowych itp. Zebrał natomiast różnorodny sprzęt turystyczny /namioty, drobny sprzęt biwakowy itp/ oraz specjalistyczny: żeglarski, łączności, lotniczy. Źródłem środków materialnych Hufca były, obok dotacji z Komendy Chorągwi, także subwencja Powiatowej Rady Narodowej w Złotoryi, odpisy /niewielkie/ z zysków zakładów pracy oraz wpłaty składek harcerskich i instruktorskich. Rytmiczność i rzetelność dokonywania tych wpłat pozostawiała zawsze wiele do życzenia, co potwierdzają bardzo liczne monity i upomnienia zawarte w rozkazach Komendy Hufca. Np. w 1966 roku składki instruktorskie wykonano niespełna w 29 %, a harcerskie w 33 % - co spowodowało negatywną ocenę Hufca na tym odcinku przez władze Chorągwi.

W jednym zachowanym sprawozdaniu Rady Hufca za lata 1967 - 1969 znajduje się parę informacji o majątku organizacji.^{88/} Od ogólnej wartości 302 168 zł w 1967 roku wzrósł on do 562 089 zł w 1969 roku. W tym okresie uległ kasacji sprzęt na łączną sumę 23 650 zł. Hufiec wzbogacił się o nowy sprzęt obozowy typu: na-

mioty, łóżka turystyczne, sienniki, koce, pościel, ławki, stoły, sprzęt kuchenny. Budżet Hufca w latach 1967 - 1969 wahał się w granicach 135 000 zł.

Wartość sprzętu organizacji zależała od sposobu jego wykorzystania, magazynowania i właściwej nad nim opieki. Warunki magazynowania sprzętu Hufca przez wiele lat były złe. Małe, ciasne i wilgotne pomieszczenia przy ulicy Basztowej wpływały na niszczenie sprzętu, który ulegał przedwczesnemu zużyciu. Hufiec też nie zawsze miał szczęście do odpowiedzialnych gospodarzy.

W chwili obecnej, dzięki nowym magazynom w nowej siedzibie Hufca na ulicy Sienkiewicza oraz rzetelnej postawie Komendy Hufca i władz miasta, sytuacja gospodarcza organizacji uległa znacznej poprawie. Suche i przestronne magazyny zapewniają właściwą opiekę nad wielomilionowej już wartości sprzętem turystycznym.

+

Praca niniejsza jest jedynie przyczynkiem do szerszych badań nad historią ZHP w Złotoryi. Materiały archiwalne, notatki prasowe wykazują sporo luk co utrudnia badania przeszłości Hufca. Zaniedbania w zakresie ochrony archiwaliów harcerskich nie świadczą dobrze o podejściu władz Hufca i Chorągwi do utrwalenia dziedzictwa Związku.

P r z y p i s y

- 1/ Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 25.11.1945 r. - 1.03.1946 r. Zbiory Adama Kiewicza zam. we Wrocławiu.
- 2/ A.Kiewicz. Dolnośląskie harcerstwo w latach 1945 - 1975. Wrocław 1982 s. 14.
- 3/ Tamże ... s.15 - 16.
- 4/ Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 25.11.1945 r. - 1.03.1947 r. Zbiory AK.
- 5/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s. 24; rozkaz L.1/45 komendanta Chorągwi Harcerzy.
- 6/ Tamże ... s. 34.
- 7/ Tamże ... s. 277.
- 8/ Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Zespół Urzędu Wojewódzkiego Wrocławskiego, syg. VI/77. Sprawozdanie sytuacyjne starosty złotoryjskiego za m-c wrzesień 1947 r. z dnia 1.04.1947 r. Dalej: AP Wr UWW.
- 9/ Sprawozdania Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 25.11.1945 r. - 1.03.1947 r. oraz 1.01.1947 r. - 31.12.1947 r. Zbiory AK.
- 10/ AP Wr UWW, syg. VI/77. Sprawozdanie sytuacyjne starosty złotoryjskiego za m-c lipiec 1947 r.
- 11/ Tamże ... Sprawozdanie za m-c kwiecień 1948 r.
- 12/ Tamże ... Sprawozdanie za m-c maj 1948 r.
- 13/ Tamże ... Sprawozdanie za m-c czerwiec 1948 r.
- 14/ Tamże ... Sprawozdanie za m-c wrzesień 1948 r.

- 15/ Tamże ... Pismo starosty złotoryjskiego do Wydziału Społeczno-Politycznego UWW.
- 16/ Tamże ... Sprawozdanie za m-c sierpień 1949 r.
- 17/ Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 25.11.1945 r. - 1.03.1947 r.
- 18/ Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 1.01.1947 r. - 31.12.1947 r.
- 19/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s.67.
- 20/ AP Wr UWW, syg. XVII/65. Sprawozdanie ZW ZMP z działalności organizacji harcerskiej woj. wrocławskiego za 1949 r.
- 21/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s. 75
- 22/ Tamże ... s. 73
- 23/ AP Wr UWW, syg. XVII/68. Ocena sytuacji na odcinku walki z analfabetyzmem w pow. Złotoryja wg stanu na dzień 15.03.1950 r.
- 24/ AP Wr UWW, syg. XVII/68. Sprawozdanie pełnomocnika ds walki z analfabetyzmem na powiat Złotoryja dla KOSW.
- 25/ Tamże ...
- 26/ AP Wr UWW, syg. XVII/22. Sprawozdanie z akcji szkolnej odbudowy Warszawy na terenie woj. wrocławskiego za okres od 1948 roku do 30.09.1950 r. Na ogólną sumę dokonanych wpłat woj. wrocławskiego 769 543 zł złotoryjscy uczniowie wpłacili 1 550 zł.
- 27/ AP Wr UWW, syg. XVII/22.
- 28/ AP Wr UWW, syg. XVII/624.
- 29/ AP Wr UWW, syg. XVIII/176
- 30/ Archiwum KW PZPR we Wrocławiu, akta ZW ZMP, syg. 47. Dalej AKW PZPR ZW ZMP.
- 31/ AKW PZPR ZW ZMP, syg. 47. Informacja o pracy ZW ZMP dla ZG ZMP za 1952 r.
- 32/ AKW PZPR ZW ZMP, syg. 48.
- 33/ AKW PZPR ZW ZMP, syg. 737.
- 34/ AKW PZPR ZW ZMP, syg. 737. List ZG ZMP do przewodników harcerskich.
- 35/ AKW PZPR ZW ZMP, syg. 737.
- 36/ AP Wr UWW, syg. XVII/65. Sprawozdanie ZW ZMP i Wydziału Oświaty Prezydium WRN o pracy organizacji harcerskiej w woj. wrocławskim za 1955 r.; oraz: Sprawozdanie Stanisława Staśko wizytatora okręgowego, pełnomocnika Wydziału Oświaty Prez. WRN z obchodów "Dni Oświaty, Książki i Prasy" w Złotoryi z dnia 28.06.1954 r.
- 37/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s. 134.
- 38/ AP Wr UWW, syg. XVII/65
- 39/ AP Wr UWW, syg. XVII/65
- 40/ AKW PZPR ZW ZMP, syg. 737.

- 41/ Archiwum Komendy Chorągwi ZHP we Wrocławiu. Akta Hufca Złotoryja t. I. Dalej: AKCh ZHP Wr.
- 42/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.I.
- 43/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.I. Rozkaz L.1/56 z 17.11.1956 r.
- 44/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.I. Rozkaz L.2/57 z 15.01.1957 r. Fakt ten nastąpił po zmianie nazewnictwa Komend Powiatowych i Wojewódzkiej OHPL na Komendy Hufców i Chorągwi.
- 45/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.I. Rozkaz L.7/58 z 20.09.1958 r.
- 46/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.I. Rozkaz L.3/59 z 21.06.1959 r.
- 47/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.I. Rozkaz L.4/59 z 21.08.1959 r.
- 48/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Protokół z posiedzenia Rady Hufca z 28.10.1965 r.
- 49/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s. 291.
- 50/ Tamże ... s. 291.
- 51/ Komika Hufca ZHP Złotoryja.
- 52/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Rozkaz L.1/57 z 15.03.1957 r.
- 53/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Rozkaz nadzwyczajny L.5/58 z 7.05.1958 r.
- 54/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Rozkaz L.3/59 z 21.06.1958 r.
- 55/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Rozkaz L.2/61 z 15.02.1962 r.
- 56/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Rozkaz L.9/61 z 15.11.1961 r.
- 57/ Relacja Stanisława Bąka złożona autorowi.
- 58/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s. 200.
- 59/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Ocena działalności programowej i organizacyjnej Hufca Złotoryja dokonana przez Komendę Chorągwi Dolnośląskiej za lata 1965 - 1967.
- 60/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Ocena działalności programowej i organizacyjnej Hufca Złotoryja dokonana przez Komendę Chorągwi Dolnośląskiej za lata 1967 - 1969.
- 61/ 400 dni do Meksyku. w: Gazeta Robotnicza, 1967 nr 138.
- 62/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Sprawozdanie Rady Hufca za okres 2.04.1967 - 23.07.1969 r.
- 63/ Sztandar dla harcerzy w Złotoryi. w: Gazeta Robotnicza, 1968 nr 298.
- 64/ Spotkania przyjaźni. w: Gazeta Robotnicza 1968 nr 145.
- 65/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s. 216.

- 66/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Ocena działalności programowej i organizacyjnej Hufca Złotoryja dokonana przez Komendę Chorągwi Dolnośląskiej za lata 1971 - 1973.
- 67/ Tamże ...
- 68/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s. 233.
- 69/ Relacja Stanisława Bąka złożona autorowi.
- 71/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Ocena działalności programowej i organizacyjnej Hufca Złotoryja dokonana przez Komendę Chorągwi Dolnośląskiej za lata 1965 - 1967.
- 70/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Rozkaz L.3/62 z 25. 12.1962 r.
- 72/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Sprawozdanie Rady Hufca za okres 2.04.1967 - 23.02.1969 r.
- 73/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... 263.
- 74/ Deklaracja o ukonstytuowaniu się Rady Powiatowej FSZMP. w: Kronika Hufca ZHP Złotoryja.
- 75/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Dane dotyczące instruktorów wg stanu na dzień 1.11.1964 r.
- 76/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Protokół Nr 3 z posiedzenia Komendy Hufca ZHP Złotoryja 24.11.1958 r.
- 77/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Dane dotyczące instruktorów wg stanu na dzień 1.11.1964 r.
- 78/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Ocena działalności programowej i organizacyjnej Hufca Złotoryja dokonana przez Komendę Dolnośląskiej Chorągwi za lata 1965 - 1967.
- 79/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Sprawozdanie Rady Hufca za okres 2.04.1967 - 23.02.1969 r.
- 80/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Protokół wizytacji Hufca Złotoryja w dniach 24 - 26.09.1970 r.
- 81/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s. 183.
- 82/ AP Wr UWW, syg. XVII/66. Informacja PRN o stanie harcerstwa w powiecie Złotoryja.
- 83/ AP Wr. UWW, syg. XVII/66. Dane z formularza zbiorczego Komendy Chorągwi ZHP.
- 84/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Ocena działalności programowej i organizacyjnej Hufca Złotoryja dokonanej przez Komendę Dolnośląskiej Chorągwi za lata 1967 - 1969.
- 85/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Ocena działalności programowej i organizacyjnej Hufca Złotoryja dokonanej przez Komendę Dolnośląskiej Chorągwi za lata 1971 - 1973.
- 86/ AP Wr UWW, syg. VI/77. Sprawozdanie kwartalne starosty złotoryjskiego z 17.04.1948 r.
- 87/ A.Kiewicz. Dolnośląskie ... s. 46
- 88/ AKCh ZHP Wr. Akta Hufca Złotoryja t.II. Sprawozdanie Rady Hufca za okres 2.04.1967 - 23.02.1969 r.

Złotoryja 1989

Jerzy LONTKOWSKI

Z DZIEJÓW
SZCZEPU "ŚLĘZA" IM. ZAWISZY CZARNEGO
PRZY OŚRODKU SZKOLENIOWO-WYCHOWAWCZYM
DZIECI GŁUCHYCH WE WROCŁAWIU
W LATACH 1949 - 1983

1 lutego 1948 roku rozpoczęto organizowanie przy ul. Dworskiej 8 we Wrocławiu Publicznej Szkoły Powszechnej Nr 41 /Specjalnej/ dla Dzieci Głuchych. 15 kwietnia t.r. ówczesny dyrektor Szkoły Mieczysław Kempa przeprowadził pierwszą lekcję. Następnie placówka otrzymała nazwę: Państwowy Zakład Dzieci Głuchych we Wrocławiu. Obecnie nosi nazwę: Ośrodek Szkoleniowo-Wychowawczy Dzieci Głuchych.

1 kwietnia 1949 roku na terenie Zakładu, z inicjatywy dwóch wychowawców: Zbigniewa Jahury i Jana Wajdy, powstała drużyna harcerska. Otrzymała ona nazwę: 40 Wrocławska Drużyna Harcerska im. Edwarda Dembowskiego. Jej pierwszym drużynowym mianowano głuchoniemego Zbigniewa Jahurę.

Pierwsze przyrzeczenie harcerskie odbyło się na terenie Zakładu 19 kwietnia 1949 roku. Przyjmował je zastępca komendanta Chorągwi Dolnośląskiej hm Bogusław Lemke.

Już w lipcu 1949 roku odbył się pierwszy obóz w Kołkach k/ Choszczna w powiecie Drawsko. Głusi harcerze z 40 WRDH tworzyli podobóz w ramach obozu harcerskiego zorganizowanego przez Chorągiew Dolnośląską. Podobóz prowadził Zbigniew Jahura. Tu odbyło się drugie przyrzeczenie. Przyjmował je komendant Chorągwi hm Czesław Ciapa. Podobóz, w ocenie Naczelnictwa ZHP, zajął I miejsce w kraju.

We wrześniu 1949 roku drużynę objął Jerzy Lontkowski HR. Utworzone zostały trzy dalsze drużyny: 18 i 19 WrDHarcery i 47 WrDHarcerek. Objęli je: Jarosław Kołodziejczyk, Stanisław Kamiński i Maria Rylska.

Drużyny prowadziły działalność również w okresie Organizacji Harcerskiej ZMP. Wówczas to w dniu 1 maja 1953 roku otrzymały one sztandar.

Po odrodzeniu ZHP, już w 1957 roku w Ośrodku zorganizowany został Szczęp Harcerski, liczący 137 harcerzy co stanowiło 86 % ogółu wychowanków. Szczępowym został pkm Jerzy Lontkowski, który prowadził Szczęp do 1966 roku. Następnie kierował Szczępem Józef Amanowicz, a po nim Bożena Staniszevska.

W czerwcu 1958 roku Szczęp był organizatorem I Ogólnopolskiego Zlotu Harcerzy Niesłyszących. Rok harcerski 1958/59 ogłoszono "Rokiem Sztandarowym". Zakończono go wręczeniem Szczępowi w dniu 31 maja 1959 roku sztandaru.

14 czerwca t.r. gościem Szczępu była hm Maria Łyczko - komendantka drużyny "Nieprzetartego Szlaku". W kronice Szczępu wpisała: "Z prawdziwą przyjemnością stwierdzamy bardzo dobry poziom Waszego Szczępu. Życzymy dalszych jak najlepszych wyników w pracy w imieniu własnym oraz drużyny "Nieprzetartego Szlaku". Wpis podpisali również hm Stanisław Miroszewski i Lucja Binbaum.

W tym czasie głusi harcerze przygotowywali się do I Dolnośląskiego Zlotu Harcerskiego. Odbył się on w dniach 21 - 24 czerwca 1959 roku we Wrocławiu na Polach Marsowych. Zgromadził ponad 3 tysiące uczestników. W czasie jego trwania Choraągiew otrzymała sztandar ufundowany przez społeczeństwo Dolnego Śląska. Komenda Choraągwi, w dowód uznania za pracę instruktorską w Szczępie, powierzyła J.Lontkowskiemu funkcję kwatermistrza Zlotu.

Od ukazania się w dniu 1 czerwca 1959 roku "Regulaminu Drużyny "Nieprzetartego Szlaku" Szczęp działa w ramach "NS".

W skład Szczępu w różnym czasie wchodziły:

- 19 Drużyna Harcerzy im. Adama Mickiewicza;
- 18 Drużyna Harcerzy im. Andrzeja Małkowskiego;
- 67 Drużyna Harcerzy im. Edwarda Dembowskiego;
- 47 Drużyna harcererek im. Marii Curie-Skłodowskiej;
- 18 Drużyna Harcerzy im. Józefa Bema.

W 1960 roku powstała drużyna suchowa. Prowadził ją Stanisław Gawron, a opiekunem drużyny był Stanisław Stanisz.

W końcu omawianego okresu w skład Szczępu wchodziły cztery drużyny harcerskie: 19, 38, 39 i 161 oraz dwie drużyny suchowe: 15 i 58. Najstarszą była 19 Drużyna Harcerska. W Szczępie działało 10 instruktorów słyszących i głuchoniemych, a kierowała nim od kilku lat hm Bożena Staniszevska.

W omawianym okresie funkcje drużynowych w Szczępie pełnili następujący instruktorzy: Józef Amanowicz, Ewa Boniewicz, Barbara Ciuman, Jadwiga Dziegiel, Stanisław Gawron, Lucyna Hampł, Zbigniew Jahura, Stanisław Kamiński, Janina Karsznia, Jarosław Kołodziejczyk, Wacław Kucharski, Jadwiga Kułaczowska, Adela Lontkowska, Jerzy Lontkowski, Henryka Raczkowska, Marian Rogowski, Maria Rylska, Bożena Staniszevska, Jan Wajda, Helena Wielgos, Stanisława Witek, oraz młodzieżowi instruktorzy głuchoniemi: Wiesława Balcer, Krzysztof Biedrzycki, Halina Boksz, Adolf Burdziak, Dariusz Czajkowski, Janusz Bobeczki, Stanisław Grajewski, Robert Grabski, Janusz Hasiuk, Zbigniew Jahura, Marek Janas, Janina Lis, Ryszard Łozowski, Krzysztof Michalik, Marian Milanowski, Wanda Mocarska, Ryszard Ochenkowski, Stanisław Podhajski, Halina Pogliód, Adam Ryczaj, Kazimierz Słabniak, Kazimiera Sokalska, Stanisław Szymański, Barbara Wiechno, Danuta Wróblewska.

Szczęp prowadził działalność harcerską sprzyjającą i wzbogacającą pracę szkoleniowo-wychowawczą Zakładu, dostarczając jednocześnie wielu przeżyć harcerskich swoim wychowankom. Od 31 lat organizowano obozy harcerskie. Uczestniczyło w nich 780 harcerzy niesłyszących - członków Szczępu.

Szczęp gościł u siebie komsomolców i pionierów ze Związku Radzieckiego, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Czechosłowacji i Korei. Utrzymywał kontakty ze Związkiem Głuchych w Jugosławii przez Jovankę Ristovic z Nowego Sadu oraz z Im Dzą - Sun z Korei, która była wychowanką Domu Dziecka we Wrocławiu.

Szczęp posiadał dużą bibliotekę wydawnictw harcerskich oraz znaczne ilości sprzętu turystyczno-obozowego i gospodarczego.

Kadrę instruktorską dla potrzeb Szczępu szkolono głównie na kursach w Rabce organizowanych przez Sztab Drużyn "Nieprze-

tartego Szlaku". Kursy te ukończyli m.in. Zbigniew Jahura, Andrzejewski, Stanisława Witek, Janina Karsznia, Bożena Staniszevska, Barbara Ciuman i inni.

Sztab Drużyn "NS", w osobach Marii Łyczko i Danuty Bobek, służył kadrze Szczepu na bieżąco instruktążem oraz radą i pomocą.

W latach 1958 - 1968 Szczep wydawał własne pismo pt "Życie : Szczepu". Zamieszczano w nim aktualności harcerskie dotyczące Szczepu oraz wydarzeń w Hufcu i Chorągwi.

Praca Szczepu znajdowała uznanie kierownictwa Zakładu. Kolejni dyrektorzy: Stanisław Kamiński, Jan Wojdat, Jan Żmuda oraz kierownik internatu Tadeusz Kamiński otaczali Szczep opieką, nieśli pomoc drużynom w ich pracy, podejmowali decyzje na rzecz harcerstwa. Znajdowali zawsze czas dla harcerzy, a ci zawsze mogli liczyć na nich. Również Komitet Rodzicielski pomagał Szczepowi w wielu sprawach.

Od samego początku swego istnienia Szczep miał zapewnione specjalne pomieszczenie na harcówkę. Również obecnie Szczep posiada piąkną i obszerną nową harcówkę.

Wyjątkowo dobrze układała się współpraca Szczepu z Komitetem Opiekuńczym. Było nim Dzielnicowe Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane "Fabryczna". Komitet ten ufundował Szczepowi sztandar, który został wręczony w dniu 1 czerwca 1965 r. Dyrektor Przedsiębiorstwa Ciepierzynski osobiście dokładał starań, aby sztandar był na czas gotowy.

Bardzo dobrze układała się współpraca z Zarządem Głównym Polskiego Związku Głuchych w osobach Stanisława Siły-Nowickiego i Petrykiewicza jak również z Oddziałem PZG we Wrocławiu. Wiele materiałów do pracy z harcerzami głuchymi uzyskiwał Szczep od hm Wandy Tazbir, która prowadziła harcerstwo w Instytucie Głuchoniemych w Warszawie. Służyła ona zawsze radą i pomocą.

Pracą Szczepu instersowała się bardzo Komenda Hufca Wrocław Fabryczna i Komenda Chorągwi, udzielając jego kadrze wydatnej pomocy w rozwiązywaniu rozlicznych problemów.

Wyniki pracy Szczepu są zasługą wielu instruktorów ofiarnie pracujących z głuchymi harcerzami. Zbigniew Jahura jest bodajże jedynym instruktorem głuchoniemych w Związku, który posiada stopień harcmistrza PL. Wielu instruktorów Szczepu posiada wysokie stopnie i odznaczenia harcerskie oraz odznaczenia państwowe.

Jerzy LONTKOWSKI

I KRAJOWY ZLOT HARCERZY NIESŁYSZĄCYCH WE WROCŁAWIU 6 - 10 CZERWCA 1958 ROKU

W 1957 roku zrodziła się myśl, aby na X-lecie ówczesnego Państwowego Zakładu Dzieci Głuchych ^{x/} zorganizować we Wrocławiu I Krajowy Zlot Harcerzy Niesłyszących. Było to zadanie wręcz gigantyczne jak na nasze ówczesne warunki. Z miejsca zaczęły się piętrzyć kłopoty. Były również opory.

Pomysł Zlotu i przygotowania do niego konsultowano głównie z Główną Kwaterą ZHP, przy udziale komendanta Chorągwi Dolnośląskiej, przedstawicieli Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej w osobie dr Marii Doroszewskiej. Problemy Zlotu dyskutowano w Polskim Związku Głuchych w Warszawie z pfm Stanisławem Siłą-Nowickim, Wydatną pomoc uzyskaliśmy od hm Wandy Tazbir, doświadczzonego instruktora harcerskiego - specjalisty pracy harcerskiej z dziećmi głuchymi w Instytucie Głuchoniemych i Ociemniałych na Placu Trzech Krzyży w Warszawie. W Instytucie drużyny harcerskie istniały już do 1921 roku.

W Główniej Kwaterze ZHP zaczęto się zastanawiać: Kto weźmie odpowiedzialność za to przedsięwzięcie? Jak Główna Kwatera ma się do tego ustosunkować? Pierwszy raz ma się odbyć taki Zlot w kraju! Właśnie wówczas powstała myśl, która później zaowocowała jako "Nieprzetarty Szlak".

Pfm Jerzy Lontkowski - wówczas komendant Szczepu "Ślęza" im. Zawiszy Czarnego przy PZDG we Wrocławiu - zaproponował, aby w Główniej Kwaterze powstała komórka, która zajmowałaby

x/ Obecnie placówka nosi nazwę: Ośrodek Szkoleniowo-Wychowawczy Dzieci Głuchych we Wrocławiu.

się pracą drużyn harcerskich pracujących w szkolnictwie specjalnym. Naczelnik Harcerstwa Zofia Zakrzewska obiecała rozważyć propozycję. J.Lontkowski najbardziej ścisły kontakt z Główną Kwaterą utrzymywał za pośrednictwem Marianny Głowińskiej. Dzięki ich uporowi władze Związku w końcu wyraziły zgodę na zorganizowanie Zlotu.

I Krajowy Zlot Harcerzy Niesłyszących odbył się we Wrocławiu w dniach 6 - 10 czerwca 1958 roku. Brało w nim udział 500 uczestników reprezentujących drużyny harcerskie z 16 zakładów dla dzieci głuchych, a więc prawie ze wszystkich drużyn istniejących w tych zakładach. Na Zlot przyjechali harcerze, harcerki i instruktorzy z Gołotczyzny, Krakowa, Lublina, Lublińca, Łodzi, Nowego Miasta, Olecka, Ostromecka, Poznania, Przemysła, Szczecina, Warszawy, Wejherowa, Wrocławia.

Zlot stał się okazją wymiany doświadczeń pracy drużyn harcerzy niesłyszących. Umożliwił wzajemne poznanie i pozwolił na nawiązanie kontaktów. Uczestnicy Zlotu mieli też okazję zwiedzenia Wrocławia.

Na kilka dni przed Zlotem Główna Kwatera Harcerstwa rozkazem L. 7/58 utworzyła w GKH Referat Drużyn Harcerskich w Szkołach Specjalnych, mianując jednocześnie jego kierownikiem Mariannę Głowińską. Kilka miesięcy później utworzono Komendę Drużyn "Nieprzetartego Szlaku" z siedzibą w Krakowie przy ul. Karmelickiej 31. Kierowanie Komendą powierzyła Główna Kwatera Marii Łyczko. GKH, rozkazem L. 12/59 z 1 czerwca 1959 roku, zatwierdziła do użytku w Związku "Regulamin Drużyny "Nieprzetartego Szlaku".

Tak oto w wyniku przygotowań do Zlotu zrodził się myśl o potrzebie scalenia drużyn działających na terenie szkolnictwa specjalnego. Stała się ona niebawem ważną i wysoko ocenianą dziedzicą pracy wychowawczej Związku powszechnie znanej pod kryptonimem "Nieprzetarty Szlak".

HUFIEC ZHP SYCÓW W LATACH 1945 - 1975

Zorganizowana działalność ZHP na terenie Ziemi Sycowskiej rozpoczęta została we wrześniu 1945 roku. Wówczas to z inicjatywy miejscowego społeczeństwa nauczycielka Zofia Krajdocka zorganizowała w Sycowie dwie drużyny - żeńską i męską. Drużynowym męskiej został Jan Szołomiak, a żeńskiej przy Gimnazjum Janina Szlanda. 12 pierwszych mundurków harcerskich uszyto z piaseczki wojskowych otrzymanych z radzieckiej komendantury w Sycowie. Szły je sycowski krawiec - Paweł Kiczka.

We wrześniu organizują się również drużyny w Twardogórze. Były to drużyny miejskie: męska - drużynowy Bolesław Kaczmarek i żeńska - drużynowa Bogumiła Ciszak-Czachowska.

Dalsze drużyny utworzone zostały we wrześniu 1946 roku. Były to: w Sycowie - drużyna zuchowa /drużynowa Wanda Szlandówna/, męska przy Gimnazjum i Liceum /drużynowy Zbigniew Siemiradzki/, a drużynę męską przy Szkole Podstawowej przejął Zenon Porażka; w Twardogórze - drużyna zuchowa "Wilczki" /drużynowy Stanisław Majenta/, a drużynę męską przejął Marian Rokita; w Międzyborzu - męska z zastępem zamiejscowym w Bukwinie Sycowskiej /drużynowy Jan Bystrzyński/.

Wszystkie drużyny zostały zarejestrowane w Hufcu Oleśnica. W tym czasie powstały Ośrodki Harcerskie w Sycowie i Twardogórze. Ich komendantami mianowano: w Sycowie - Piotr Kremko, w Twardogórze - Henryk Stawicki.

W dniach 25 - 27 maja 1947 roku odbył się I Zlot Młodzieży w Goszczu, w którym uczestniczyli harcerze z Ośrodków Syców i Twardogóra. Odbyła się tu defilada harcerska. W lecie 1947 roku Ośrodek Twardogóra zorganizował w Cedyni swój pierwszy obóz. We wrześniu 1947 roku Ośrodek Syców liczył 143 członków, a Ośrodek Twardogóra - 121. Ilość drużyn i członków prawie nie uległa zmianom aż do zjednoczenia organizacji młodzieżowych i powstania Związku Młodzieży Polskiej.

W dniu 1 kwietnia 1949 roku Ośrodki Syców i Twardogóra zostały wyodrębnione z Hufca Oleśnica i powstał w ten sposób samodzielny Hufiec ZHP Syców. Pierwszym hufcowym była Janina Szlanda, która

ra pełniła tę funkcję do 1 września 1949 roku. W okresie od 1 września 1949 roku do 1 marca 1950 roku hufcowym była Józefa Matusiak, a od 1 marca 1950 roku do stycznia 1951 roku - Roman Studziński.

W latach 1951 - 1956 pracą Organizacji Harcerskiej kierował Zarząd Powiatowy ZMP. Od sierpnia 1951 roku do sierpnia 1953 roku starszym instruktorem ds OH w ZP ZMP był Bronisław Chwał. Do kierowania drużynami harcerskimi wyznaczono przewodników drużyn - nauczycieli będących członkami ZMP. W Szkole Podstawowej w Sycowie byli nimi: w 1951 roku - Maria Kowalczyk i Ryszard Felisiak, w 1952 - 1953 roku - Jan Bronowicki i Wiktor Janicki, w 1954 roku - Szekalski i Jan Jungiewicz.

W 1950 roku powstała w Sycowie Spółdzielnia Harcerska. Jej założycielką była Anna Marchlewicz.

W październiku 1956 roku Marian Bójko przystąpił do organizowania Komendy Powiatowej Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej. Jednakże 5 grudnia zrezygnował z pracy w KP OHPL.

Po Krajowym Zjeździe Działaczy Harcerskich w Łodzi KP OHPL została przekształcona w Komendę Hufca ZHP. Jednakże w okresie od 5 grudnia 1956 roku do 7 czerwca 1957 roku funkcja komendanta Hufca pozostawała nie obsadzona, po czym na stanowisko to mianowano Lucjana Solffę jako p.o. Pełnił ją do 21 listopada 1957 roku.

W lecie 1957 roku harcerze Ośrodka Twardogóra zorganizowali obóz w Troscie. Komendantem obozu był Jerzy Nawrot. We wrześniu odbył się I kurs drużynowych prowadzony przez Stanisława Majentę.

Jesienią 1957 roku jeden z instruktorów Hufca, Czesław Baczocho, uczestniczył w przeszkoleniu centralnym komendantów hufców w Warszawie oraz w spotkaniu komendantów hufców Chorągwi Dolnośląskiej z premierem Józefem Cyrankiewiczem, które odbyło się w Hali Ludowej we Wrocławiu 15 grudnia 1957 roku.

Latem 1958 roku Hufiec zorganizował obóz w Lasocinie dla 60 uczestników. Komendantem obozu był Cz. Baczocho, zaś w 1959 roku obóz zorganizowano w Sułowie. W tymże roku rozpoczęto tworzenie Kół Przyjaciół Harcerstwa przy szkołach podstawowych w Sycowie i Twardogórze. W momencie rezygnacji Cz. Baczocho z funkcji komendanta Hufca, z powodu choroby, 20 listopada 1959 roku Hufiec liczył około 600 członków ZHP.

20 listopada 1959 roku stanowisko komendanta Hufca objął Tadeusz Zima, który sprawował je do 1 października 1962 roku. Na stanie majątku znajdowały się wówczas: namiot 24-osobowy, namiot 12-osobowy i kilkanaście łózek kanadyjek. Komenda Hufca, wspólnie z ZMW i ZMS, zorganizowała biwak w Antoninie oraz festyn w Goszczu przed Świętem Ludowym.

Obóz letni 1960 roku zorganizowano w Podzamczu k/Sobieszowa dla 60 uczestników. Komendantem obozu był T. Zima, a oboźnym Eugeniusz Barczyński.

20 stycznia 1961 roku Komenda Chorągwi mianowała nowy skład Komendy Hufca, a mianowicie: komendant - Tadeusz Zima, zastępca komendanta - Monika Król, kierownik referatu organizacyjnego - Józef Pinkosz, kierownik referatu ruchowego - Zofia Bocian (Kubska), kierownik referatu harcerskiego - Krystyna Kordecka, kierownik referatu HSI i imprez - Stanisława Gudzowska. Obóz letni dla 65 uczestników zorganizowano w DarłóWKu. Prowadził go T. Zima.

Obóz letni w 1962 roku zorganizowano dla 65 uczestników w Lutyni k/Lądka Źródoju. Komendantem był T. Zima, 1 października T. Zima przeszedł do pracy w Komitecie Powiatowym PZPR, a funkcję komendanta Hufca objął Kazimierz Płonka.

10 listopada Komenda Chorągwi zatwierdziła nowy skład Komendy Hufca: komendant - Kazimierz Płonka, zastępcy - Ludwik Fedoryszyn i Stanisława Ochnicka, kierownicy referatów: organizacyjnego - Hanna Stefeniak (Kałkus), finansowo-gospodarczego - Józef Pinkosz, imprez - Julian Zdulski, ruchowego - Zofia Bocian (Kubska), harcerskiego - Monika Król, KPH - T. Zima.

W 1963 roku obóz dla 60 uczestników, prowadzony przez T. Zimę, odbył się w Szczedrzyku k/Turawy. Komenda Hufca czasowo pozostawała bez pomieszczenia z powodu remontu. Jesienią powołano do życia, liczącą 21 osób, Powiatową Radę Przyjaciół Harcerstwa pod przewodnictwem mgr Edwarda Durdy - sekretarza Prezydium Powiatowej Rady Narodowej.

W styczniu 1964 roku zaszły kolejne zmiany w składzie Komendy Hufca. Funkcję komendanta objął Ludwik Fedoryszyn, a zastępcami zostali: T. Zima i Leokadia Bekert, zaś kwatremistrzem - Józef Pinkosz. Referaty objęli: ruchowy - Zofia Bocian, imprez i propagandy - K. Płonka, harcerski St. Ochnicka, starszoharcerski - Monika Król, Kierownikiem Kręgu Pracy została St. Gudzowska.

Dzięki staraniom nowego komendanta Komendy Hufca otrzymała pokój w Domu Kultury w Sycowie. Została zapoczątkowana owocna współpraca z Jednostką Wojskową w Głęśnicy, której dowódcą był płk Ciszewski. Poprawiła się znacznie sytuacja ze sprzętem. Było wówczas: 12 namiotów 10-osobowych, namiot 12-osobowy, namiot 4-osobowy.

Obóz letni w Tylicach k/Zgorzelca zorganizowano dla 65 uczestników. Komendantem obozu był po raz ostatni T. Zima. Obóz, planowany na 21 dni, uległ skróceniu z powodu powodzi na terenie, gdzie stał m. in. nasz obóz.

3 - 4 kwietnia 1964 roku odbył się III Walny Zjazd ZHP w Warszawie. Uczestniczyła w jego obradach, jako delegat, nasza instruktorka St. Gudzowska.

Na uroczystym posiedzeniu Powiatowej Rady Przyjaciół Harcerstwa przewodniczący WRPH we Wrocławiu Bronisław Ostapczuk wręczył przewodniczącemu PRPH mgr E. Durdzie Honorową Odznakę Ruchu Przyjaciół Harcerstwa oraz dyplom uznania. Było to wysokie wyróżnienie naszej PRPH, ponieważ była to jedna z pierwszych Odznak wręczonych na terenie Chorągwi. Odzwierciedleniem pracy PRPH był m.in. Młodzieżowy Ośrodek Techniczny powstały przy POM w Sycowie, zorganizowany przez GK ZHP Centralny Kurs Instruktorów MOT.

W czasie trwania tego kursu wykonano urządzenia zabawowe dla dwóch ogródków jordanowskich w Sycowie. Opiekunem MOT-u był dyr Jan Białczyk - sekretarz PRPH. Załoga sycowskiego POM opiekowała się drużyną harcerską. 60 harcerzy, pod okiem specjalistów POM, zapoznano się z obsługą maszyn rolniczych, uczyniono się dokonywania napraw traktorów i narzędzi. Ośrodek istniał do 1968 roku.

Dla uczczenia obrad IV Zjazdu PZPR organizacje młodzieżowe ZMW, ZMS i ZHP zwołały wielki zlot młodzieży w Stradom Górnej. Wzięli w nim udział chłopcy i dziewczęta powiatu sycowskiego. Przedstawiciele młodzieży wiejskiej i miejskiej złożyli podczas tej imprezy meldunki z wykonania zobowiązań podjętych z okazji IV Zjazdu.

14 lutego 1965 roku obradowała I Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Hufca. Wybrano Radę i Komendę Hufca w składzie: komendant Hufca - L. Fedoryszyn, zastępca komendanta - S. Ochnicka, kwatermistrz - Zdzisław Pietrzak, kierownik referatu ruchowego - Z. Bocian (Kubska), kierownik referatu harcerskiego - St. Gudzowska, kierownik referatu harcerstwa starszego - T. Zima, sekretarz PRPH - Jan Giełzak.

Przy KP MO powstała drużyna MSR. Opiekę nad nią objął Henryk Zajac, a drużynowym został Jerzy Trzaska. Drużyna wyjeżdżała na 5-dniowy biwak do Szczedrzyka, gdzie pilnie uczyła się przepisów ruchu drogowego.

Po raz pierwszy w historii Hufca wyjechało na obóz letni ponad 100 uczestników (dokładnie 105). Było to możliwe dzięki owocnej współpracy z JW w Oleśnicy oraz z PRPH w Sycowie. Dowódcą, opiekującą się naszym Hufcem, Jednostki Wojskowej płk Ciszewski został honorowym członkiem Hufca.

Z okazji xx-rocznicy wyzwolenia Ziemi Zachodnich harcerze wykonali czyny społeczne m.in. drużyna przy Szkole Podstawowej nr 2 w Sycowie wykonała 100 lalek dla przedszkola i żłobka, drużyna Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Twardogórze wykonała dla przedszkola 40 lóžeczek dla lalek. Drużyna im. Dywizjonu 303 przy Domu Kultury odwiedziła wicemistrza świata Jana Popieła. Wyróżniający się harcerze tej drużyny w nagrodę odbyli lot nad Sycowem samolotem AN-2 Aeroklubu Wrocławskiego.

W 1966 roku Komenda Hufca wspólnie z PRPH zainicjowała akcję "Więź" polegającą na mocniejszym powiązaniu drużyn harcerskich z konkretnymi zakładami pracy. Harcerze podejmowali prace społeczne na terenie zakładów. W zamian Rady Zakładowe pomagały przy organizacji biwaków i wycieczek drużynom. Prawie każda drużyna harcerska na terenie Hufca nawiązała ścisły kontakt z zakładem pracy.

W dowód uznania za bardzo dobrą dotychczasową pracę i owocną działalność harcerską i społeczną Hufca, na wniosek PRPH, społeczeństwo Sycowa ufundowało dla Hufca sztandar. Cereemonii wręczenia sztandaru, podczas akademii 1-majowej w dniu 29 kwietnia 1966 roku w Domu Kultury, dokonał honorowy członek Hufca płk Ciszewski.

Pod koniec 1966 roku stan Hufca wynosił 1 987 członków.

11 lutego 1967 roku II Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza wybrała nowe składy Rady i Komendy Hufca. Skład Komendy Hufca był następujący: komendant Hufca - Ludwik Fedoryszyn, zastępca komendanta - Stanisława Ochnicka, członkowie: Stanisława Gudzowska, Stanisław Kulig, Zdzisław Pietrzak. Podczas obrad L. Fedoryszyn otrzymał Honorową Odznakę Ofensywy Zuchowej, a Lucjan Królikowski i Zygmunt Litwiniak - Honorowe Odznaki Ruchu Przyjaciół Harcerstwa.

W tym roku, po raz pierwszy zorganizował Hufiec kolonię zuchową dla 35 zuchów, której komendantem był St. Kulig. Sądzący z kolonią obóz prowadził L. Fedoryszyn. Namioty zostały rozstawione na terenie ośrodka harcerskiego "Lustrzanka" w Zagórzcu Śląskim nad jeziorem. Kolonia zuchowa oraz obóz uzyskały tytuły "Wzorowe".

10 marca 1967 roku referat zuchowy otrzymał ex equo z referatem zuchowym KH Oleśnica Puchar Przechodni Chorągwi Dolnośląskiej ZHP "Za najlepsze osiągnięcia w pracy na odcinku zuchowym w roku harcerskim 1966/67, w tym za najlepsze wykonanie zadań III etapu Ofensywy Zuchowej". Rozkazem Naczelnika ZHP, w dowód zasług w rozwoju drużyn zuchowych i realizacji zadań Ofensywy Zuchowej, sztandar Hufca udekorowany został Honorową Odznaką Ofensywy Zuchowej. Odznaki otrzymali również Zofia Kubska i Stanisław Kulig.

14 marca 1968 roku zaszła zmiana na funkcji przewodniczącego PRPH. Został nim Marian Ochnicki - sekretarz KP PZPR.

Tegoroczna akcja letnia przebiegała pod hasłem: "Lato brązowych sznurów". Obóz harcerski w Zagórzcu Śląskim dla 200 uczestników prowadził Zdzisław Pietrzak, a kolonię zuchową dla 55 zuchów - Stanisław Kulig. 20 harcerzy z 20 DH przy Zasadniczej Szkole Zawodowej w Twardogórze uczestniczyło w Operacji 1001 Frombork. Obóz harcerski otrzymał tytuł "Wzorowy".

Według spisu jesiennego Hufiec liczył: 29 drużyn zuchowym - 1 130 zuchów; 28 drużyn młodszoharcerskich - 975 harcerzy; 7 drużyn starszoharcerskich - 246 harcerzy starszych i 75 instruktorów, w tym 68 nauczycieli. Wśród 75 instruktorów było: 9 hm, 11 phm, 28 pwd i 27 z otwartą próbą na pwd.

W październiku delegatem na IV Zjazd ZHP wybrano naszego instruktora Stanisława Kuliga.

W 1969 roku Hufiec przystąpił do ogłoszonej przez Komendę Chorągwi rywalizacji o tytuł "Przodującego Hufca", a drużyny o tytuł "Drużyny Piastowskiego Orła".

1 lutego t.r. kwatermistrz Hufca, Z. Pietrzak, przeszedł do pracy w Centralnej Szkole Instruktorów Zuchowych im. Janusza Korczaka w Cieplicach Śl. w charakterze instruktora-wykładowcy. Funkcję kwatermistrza Hufca objął Krzysztof Trzaska.

6 marca III Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza dokonała wyboru nowych władz Hufca. W skład Komendy Hufca weszli: komendant - Ludwik Fedoryszyn, zastępca komendanta - Stanisława Ochnicka, członkowie: Lucja Barczyńska, Stanisława Gudzowska, Stanisław Kulig, Stanisław Majenta.

Podsumowanie i zakończenie V Alertu Naczelnika ZHP odbyło się na Placu Wolności w Sycowie z udziałem władz partyjnych i państwowych, nauczycieli i rodziców. 115 harcerzy złożyło wówczas przyrzeczenie harcerskie.

Akcja letnia obejmowała 26-dniowy obóz harcerski dla 166 harcerzy w Niechorzu prowadzony przez L. Fedoryszyną, który otrzymał tytuł "Wzorowy Obóz Harcerski"; udział 20 harcerzy z 20 DH przy Zasadniczej Szkole Zawodowej w Twardogórze w Operacji 1001 Frombork; uczestnictwo 10 osób z Drużyny Artystycznej przy Liceum Ogólnokształcącym w Sycowie w chorągwianej akcji "Srebrna Góra".

22 lipca zakończono II etap rywalizacji hufców i drużyn o tytuł "Przodującego Hufca" i "Drużyny Piastowskiego Orła". Harcerze sycowscy zrealizowali wszystkie zadania II etapu i decyzyjną Komendy Chorągwi Hufcowi zaliczono II etap współzawodnictwa.

Według spisu Hufiec skupiał 64 drużyny, 2 233 harcerek, harcerzy i zuchów oraz 70 drużynowych i instruktorów.

15 stycznia 1970 roku zespół harcerski z Liceum Ogólnokształcącego w Sycowie "Pianolinki" uczestniczył w telewizyjnej "Harcerskiej Giełdzie Artystycznej" jako jeden z trzech finalistów.

9 maja t.r. zakończono III etap rywalizacji hufców i drużyn. Tytuł i proporzec "Drużyny Piastowskiego Orła" otrzymała 64 drużyna. W rywalizacji uczestniczyło 2 444 członków drużyn zuchowych i harcerskich oraz 74 instruktorów. Hufiec otrzymał medal i miano "Przodującego Hufca".

Podczas VI Alertu Naczelnika ZHP utworzono Izby Pamięci Narodowej w szczeplach harcerskich przy Szkole Podstawowej Nr 1 i Szkole Podstawowej Nr 2 w Sycowie, Zasadniczej Szkole Zawodowej w Twardogórze, w szkołach podstawowych w Stradomiu, Łaziskach, Dziadowej Kłodzie, Kraszowie i Goszczu. II Szczep przy Szkole Podstawowej Nr 2 w Sycowie otrzymał zbiorowo odznakę Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej. Komendantem Szczepu była w tym czasie Stanisława Ochnicka. Największy wkład w organizację tej Izby włożyli drużynowi: Roman Cwiękała p hm, Janina Fedoryszyn p hm, Wiesław Węzik p wd, Janina Wysocka p hm,

Akcja letnia 1971 roku obejmowała: obóz harcerski i kolonię zuchową w Niechorzu dla 312 uczestników - komendantem obozu dla 246 harcerzy był L. Fedoryszyn, a komendantem kolonii dla 66 zuchów St. Kulig; obóz wędrowny po województwie opolskim dla 22 harcerzy prowadzony przez Zbigniewa Grendę p wd; udział 15 harcerzy z 20 DH przy Zasadniczej Szkole Zawodowej w Twardogórze uczestniczyło w Operacji 1001 Frombork. Wartość sprzętu obozowego wynosiła 246 136,- zł.

27 marca 1971 roku odbyła się IV konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Hufca. Wybrano nowy skład Rady i Komendy Hufca. W skład Komendy Hufca weszli: komendant - Ludwik Fedoryszyn, zastępcy: Stanisław Majenta i Jan Kulik, członkowie: Lucja Barczyńska i Stanisław Kulik.

W maju t.r. zespół "Pianolinki" z drużyny artystycznej przy Liceum Ogólnokształcącym w Sycowie zajął I miejsce na Chorągwiowym Festiwalu Piosenki Harcerskiej w Zgorzelcu.

Akcja letnia 1971 roku obejmowała: obóz harcerski w Zagórze Śląskim dla 135 harcerzy prowadzony przez L. Fedoryszyną; kolonię zuchową dla 60 zuchów w Zagórze Śląskim prowadzoną przez St. Kulikę, udział 15 harcerzy z 20 DH przy ZSZ w Twardogórze i 8 osób z zespołu "Pianolinki" uczestniczyło w Operacji 1001 Frombork. W dniach 20 - 23 lipca 1971 roku w Zlocie Młodych Przedowników Nauki i Pracy w Katowicach, jako delegat, uczestniczył Roman Cwiękała hm.

W związku z przejściem do pracy w organach MO dotychczasowego kwatermistrza Hufca Krzysztofa Trzaska funkcję tę objął jego brat Józef Trzaska.

15 kwietnia 1972 roku zespół "Pianolinki" uczestniczył w telewizyjnym XXIII Trójmiecu Harcerskim w Katowicach. W II Chorągwiowym Festiwalu Piosenki Harcerskiej zajął I miejsce. Był również uczestnikiem Festiwalu "Siedlce-72". Ukoronowaniem sukcesów zespołu był udział w Festiwalu Piosenki Żołnierskiej Kołobrzeg-72. Słowa uznania należą się kierownikowi zespołu hm Romanowi Cwiękałemu.

Własną akcją obozową Hufca zorganizowano w 1972 roku w dwu turnusach zlokalizowanych w Łukęcinie k/Pobierowa. W I turnusie odbył się obóz harcerski dla 149 osób prowadzony przez St. Kulikę. W II turnusie obóz dla 138 uczestników prowadziła L. Fedoryszyn, a kolonię zuchową dla 33 zuchów - Krystyna Kulik p hm. 15 harcerzy z 20 DH przy ZSZ w Twardogórze pod kierownictwem Wincentego Kaczmarka p hm oraz 8 osób z zespołu "Pianolinki" pod kierownictwem Romana Cwiękały hm uczestniczyło w Operacji 1001 Frombork. Stanię NAL dla 83 uczestników w Gaszowicach prowadził Józef Trzaska p hm.

21 stycznia 1973 roku V Szczep Drużyn Starszoharcerskich przy Liceum Ogólnokształcącym, na uroczystości Dni Patrona Szkoły, otrzymał imię Kościuszkowcy.

Przed V Zjazdem ZHP zastępy i drużyny Hufca zebrały na Centrum Zdrowia Dziecka kwotę 27 000,- zł. Pieniądze zostały przekazane na konto CZD. Delegatem na V Zjazd ZHP był hm St. Majenta, gościem zaproszonym na obrady Zjazdu komendant Hufca L. Fedoryszyn.

10 lutego 1973 r. otwarto Izbę Harcerską Ośrodka Twardogóra mieszczącą się w budynku Gminnej Rady Narodowej. Sprzęt do wyposażenia Izby wykonany został w całości przez harcerzy.

W marcu t.r. odbył się Zjazd Gwiazdzisty Drużyn Harcerskich w Sycowie, w którym uczestniczyły prawie wszystkie drużyny Hufca. W Zlocie wzięło udział około 2 500 uczestników.

W kwietniu utworzona została Powiatowa Rada Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej. W zebraniu organizacyjnym Rady uczestniczył komendant Chorągwi Andrzej Machay. Przewodniczącym RP PSZMP został Włodzimierz Janicki - instruktor KP PZPR, a komendant Hufca Ludwik Fedoryszyn - wiceprzewodniczącym.

Po utworzeniu RP FSZMP zaistniała potrzeba rozszerzenia składu Komendy Hufca o 4 osoby. W skład Komendy zostali wówczas powołani: Kazimierz Hofman hm, Roman Cwiękała hm, Józef Trzaska phm i Czesław Kołodziej hm,

W maju 1973 roku zorganizowano I Hufcowy Festiwal Piosenki Harcerskiej. Współorganizatorem Festiwalu był V Szczęp HSPPS przy Liceum Ogólnokształcącym w Sycowie.

Akcja letnia Hufca w 1973 roku obejmowała: obóz harcerski w I turnusie dla 130 uczestników prowadzony przez K.Hofmana w Szczedrzyku k/Turawy; obóz harcerski w II turnusie dla 113 uczestników prowadzony przez L.Fedoryszyna w Szczedrzyku k/Turawy; obóz wędrowny w NRD dla 28 harcerzy z DH przy ZSZ w Sycowie prowadzony przez L.Fedoryszyna. Po raz pierwszy swój obóz zorganizował V Szczęp HSPPS przy Liceum Ogólnokształcącym w Sycowie prowadzony przez R.Cwiękałę. Obóz zlokalizowano w Pobierowie. Stację NAL dla 63 uczestników w Gaszowicach prowadził J.Trzaska. Ponadto 15 harcerzy z 20 DH przy ZSZ w Twardogórze pod kierownictwem Wincentego Kaczmarska i 12 uczestników zespołu "Pianolinki" i zespołu "Akolada" pod kierownictwem R.Cwiękały brało udział w Operacji 1001 Frombork. Za zasługi w pracy podczas trzykrotnego uczestnictwa w Operacji 1001 Frombork Jolanta Lach pwd, Elżbieta Migalska pwd, Iwona Chwał pwd i Urszula Pałisiak org z zespołu "Pianolinki" oraz kierownik tego Zespołu hm Roman Cwiękała otrzymali Honorowe Obywatelstwo m. Fromborka. Honorowymi Obywatelami m.Fromborka zostali dwaj instruktorzy z 20 DH przy ZSZ w Twardogórze: Andrzej Hanicki pwd i Jan Bernacki pwd.

Zespół "Pianolinki", w nagrodę za swoją pracę i uzyskane osiągnięcia, reprezentował ZHP na pionierskich festiwalach przyjaciół w Moskwie, Kijowie i Odessie.

1 października kwatermistrz Hufca Józef Trzaska przeszedł do pracy w MO, a funkcję kwatermistrza objął Edmund Goś pwd.

25 listopada 1973 roku odbyła się V Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Hufca. Wybrała ona nowe składy Rady i Komendy Hufca. W skład Komendy Hufca weszli: L.Fedoryszyn - komendant Hufca, zastępcy: St. Majenta i J.Kilik oraz członkowie: R.Cwiękała, K.Hofman, L.Barczyńska, St.Gudzowska.

W kwietniu 1974 roku odbył się II Zjazd Gwiazdzisty Drużyn Harcerskich w Sycowie. Uczestniczyło w nim około 1 200 harcerzy z terenu Hufca. W maju zorganizowano II Festiwal Piosenki Harcerskiej. Zanotowano większy udział harcerzy i zachów niż w roku ubiegłym, bo ponad 100 osób - członków zespołów harcerskich i solistów wzięło w nim udział.

Na akcję letnią 1974 roku złożyły się: obóz harcerski w Ustce-Uroczysku - w I turnusie dla 153 uczestników /komendant Władysław Rogowski hm/, w II turnusie dla 138 uczestników /komendant Jan Majewski phm/; obóz V Szczępu HSPPS przy Liceum Ogólnokształcącym w Sycowie zorganizowanym w Pobierowie dla 100 uczestników /komendant R.Cwiękała hm/ oraz stacja NAL w Łaziskach dla 73 uczestników /komendant Edmund

Goś/. Uczestnicy HAL-74 zdobywali odznakę Harcerskiej Służby Ziemi Dolnośląskiej.

W centralnym Zlocie Młodzieży w Warszawie w dniach 20-23 lipca uczestniczył, jako delegat, Roman Cwiękała hm. W defiladzie XXX-lecia PRL przed trybuną na Placu Defilad w Warszawie brał udział sztandar Hufca, niesiony przez Ryszarda Zmyślonego. Kwatermistrz Hufca Edmund Goś był uczestnikiem Centralnego Zlotu Organizatorów Turystyki w dniach 12 - 19 lipca, a następnie uczestniczył w Zlocie Młodzieży w Warszawie.

15 grudnia 1974 roku utworzono Ośrodki Harcerskie w Sycowie i Twardogórze. Rozkazem komendanta Hufca komendantami Ośrodków zostali mianowani: w Sycowie - L.Fedoryszyn, w Twardogórze - Ewa Pienio.

W lutym 1975 roku zimowisko V Szczępu HSPPS odbyło się w Leszczynku k/Kamiennej Góry. Uczestniczyło 30 harcerzy. Komendantem zimowiska był Edmund Goś.

Na lutowym posiedzeniu PRPH nastąpiła zmiana na funkcji przewodniczącego. Został nim Jan Kapica - sekretarz KP PZPR.

W marcu Komenda Hufca ogłosiła konkurs fotograficzny dla drużyn harcerskich pod hasłem "Gmina od podwórka". Chodziło o uchwycenie wszystkich negatywnych miejsc w mieście i gminie nie liczących z tytułem Mistrza Gospodarności, który otrzymało miasto Syców.

W dniu 1 czerwca 1975 roku, w wyniku nowego podziału administracyjnego kraju, nastąpił podział Hufca ZHP Syców, a 3 września uroczystość powołania Rady i Komendy Hufca w dotychczasowych składach. W posiedzeniu tym uczestniczyli Teresa Maziarz - jako przedstawiciel Komendy Chorągwi Dolnośląskiej i Stanisław Choroński - zastępca komendanta nowo powstałej Chorągwi Kaliskiej.

Członkowie Rady i Komendy Hufca Syców zostali przekazani do nowych jednostek organizacyjnych zgodnie ze swoim miejscem pracy i zamieszkania t.j. do Miejsko-Gminnego Hufca Syców, Gminnego Związku Drużyn w Twardogórze, Gminnego Związku Drużyn w Międzybórze, Gminnego Związku Drużyn w Działowej Kłodzie. Komendantem Hufca Syców został Edmund Goś phm, GZD Twardogóra - Ewa Pienio hm, GZD Międzybórze - Henryk Zawadzki hm, GZD Działowa Kłoda - Zdzisława Luniak hm.

Gminny Związek Drużyn w Twardogórze wszedł w skład Chorągwi Wrocławskiej, zaś pozostałe jednostki organizacyjne w skład Chorągwi Kaliskiej.

W okresie przejściowym od czerwca do 3 września 1975 roku, po odejściu z funkcji komendanta Hufca L.Fedoryszyna, funkcję tę pełnił członek Komendy Hufca Kazimierz Hofman hm.

Rada Hufca w Sycowie, do czasu zwołania Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Hufca, zatwierdziła następujący skład Komendy Hufca: komendant - Edmund Goś phm, zastępcy komendanta Hufca - Stanisław Kulig hm i Stanisław Majenta hm, członkowie: Stanisława Gudzowska hm, Stanisław Kamiński hm, Roman Cwiękała hm, Bolesław Moniuszko phm, Czesław Kołodziej hm.

LEGNICKA CHORĄGIEW ZHP
IM. PRZODOWNIKÓW PRACY ZAGŁĘBIA MIEDZIOWEGO
W LATACH 1975 - 1985

Legnicka Chorągiew ZHP utworzona została w wyniku nowego podziału administracyjnego kraju dokonanego w 1975 roku. W jej skład weszły z terenu Chorągwi Dolnośląskiej w całości hufce: Legnica, Lubin i Złotoryja, części hufców: Bolesławie, Jawor i Środa Śląska oraz Hufiec Głogów z Chorągwi Zielonogórskiej.

O k r e s p r z e j ś c i o w y
lipiec 1975 - luty 1976

1. Stan zorganizowania:

38 jednostek (17 hufców i 21 gzd) 48 804 członków;
616 drużyn wuchowych 18 789 wuchów;
515 drużyn harcerskich 16 675 harcerzy;
365 drużyn HSPS 9 559 harcerzy starszych;
160 członków SKI, MKI, WKI;
1741 przyboeznych;
1880 drużynowych i instruktorów.

2. Członkowie władz Chorągwi:

Rada Chorągwi

Bogusław Baczański, Henryk Biegański, Grażyna Bukowska, Waldemar Cerbuch, Daniel Cyganowski, Natalia Czekał, Alfred Duś, Jerzy Fraszczyk, Czesław Kergol, Stanisław Kijek, Tadeusz Koniak, Tekla Kuchnia, Jan Kwiatkowski, Stefania Lalak, Aniela Lasoni, Władysława Leszczyńska, Jan Lewandowski, Aniela Łopotańska, Władysław Łuczak, Waldemar Michalski, Janusz Mieszczak, Mirosław Mamot, Helena Morkowska, Andrzej Nowak, Aleksander Pieniążek, Jadwiga Pitner, Kazimierz Pleśniak, Krystyna Pluto, Tadeusz Podwiński, Arkadiusz Rodak, Nazim Rutkowski, Danuta Rudź, Danuta Skrzypek, Lech Sołtyś, Klaudiusz So-

siński, Zdzisław Staszkievicz, Adam Sys, Roman Szałęga, Jerzy Szumakowski, Franciszek Szymkowiak, Wiesław Woźniak.

Prezydium Rady Chorągwi

Henryk Biegański, Daniel Cyganowski, Tekla Kuchnia, Jan Lewandowski, Helena Morkowska, Krystyna Pluto, Danuta Rudź, Nazim Rutkowski, Tadeusz Podwiński, Zdzisław Staszkievicz, Roman Szałęga.

Komenda Chorągwi

Komendant Chorągwi

Z-ca k-ata ds progr.

Z-ca k-ata ds kształ.

Członkowie

- Roman Szałęga
- Henryk Biegański
- Zdzisław Staszkievicz
- Krystyna Pluto
- Wiesław Woźniak

Komisja Stopni Instruktorskich

Przewodniczący

Z-ca przewođa,

Członkowie

- Henryk Biegański
- Franciszek Szymkowiak
- Alicja Dzido
- Kazimiera Kurzydło
- Lidia Michalska
- Adam Sys

Nierownicy wydziałów Komendy Chorągwi

Wydział Wuchowy

Wydział Harcerski

Wydział HSPS

Wydział Rekreacji i Wypoczynku

Wydział Propagandy i Imprez

Wydział Organizacyjny

Wydział Kształcenia

Chor.Ośrodek Motorowy

Chor.Ośrodek Łączności

Pilot Chorągwi

Kwatermistrz

Zaopatrzeniowiec

Główna księgowy

Z-ca głównego księgowego

Księgowa - kasjer

Kierowa

- Kazimiera Kurzydło
- Alicja Dzido
- Lidia Michalska
- Jerzy Staliś
- Aleksander Rawaki
- Adam Sys
- Helena Jodkiewicz
- Andrzej Nowak
- Ryszard Koper
- Michał Czubo
- Jadwiga Polniak
- Krzysztof Bielak
- Ryszarda Homol
- Janina Woźniak
- Maria Gałka
- Józef Biliewicz

K a d e n s j a 1976 - 1981

1. Konferencja sprawozdawczo-wyborcza Chorągwi odbyła się w dniach 7 - 8 lutego 1976 roku.
2. Stan zorganizowania:
 - 38 hufców 49 067 członków;
 - 626 drużyna kucharz 20 282 kucharzy;
 - 519 drużyna harcerskich 17 145 harcerzy;
 - 383 drużyny HSPS 9 828 harcerzy starszych;
 - 1812 drużynowych i instruktorów.
3. Członkowie władz Chorągwi:
 - Rada Chorągwi
 - Bożena Andrzejczuk (od 24.02.1978), Teresa Banaszkiewicz, Jami-
na Behake, Maria Belz (od 17.02.1977), Henryk Biegański (do 20.
06.1980), Tadeusz Biernat, Teresa Beszterda (od 24.03.1980),
Grażyna Bukowska (do 1.12.1977), Anna Burma (do 24.03.1980),
Zbigniew Bernasiewicz (do 17.02.1977), Waldemar Cerbuch (do 17.
02.1977), Jadwiga Chudziak, Daniel Cyganowski (do 17.02.1977),
Michał Czuba (do 1.12.1977), Marian Ćwiertnia, Zdzisław Dud-
kiewicz (do 17.02.1977), Alfred Duś (do 15.06.1978) Alicja Dzi-
do (od 20.06.1980), Jerzy Fraszczyk (do 1.12.1977), Lucja Gisz-
ter (do 15.06.1978), Renata Gulewicz (od 24.03.1980), Jan Jani-
ga (od 1.12.1977), Bogdan Jętczak (od 20.06.1980 do 5.01.1981),
Ryszard Jurgiewicz (od 17.02.1977), Stanisława Kasperek (od 17.
02.1977), Czesław Kargol, Stanisław Kijek, Tadeusz Koniak (od
24.03.1980), Zbigniew Korpaczewski (od 17.02.1977), Krzysztof
Kozłowski (od 17.02.1977), Tekla Kuchnio, Aleksander Kulik (od
17.02.1977), Jan Kwiatkowski, Władysława Leszczyńska (do 16.06.
1978), Teresa Lisiecka (do 15.06.1978), Helena Marciniak, Ja-
musz Mieszczak, Jan Muraszko, Liliana Muszka (do 17.02.1977),
Andrzej Nowak, Bernard Olejnik (od 24.03.1980), Aleksander Pie-
niązek, Jadwiga Pittner (do 24.02.1978), Kazimierz Pleśniak,
Andrzej Plewka (od 17.02.1977), Krystyna Pluto (do 1.12.1977),
Tadeusz Podwiński, Ewa Pryniewicz (od 17.09.1977), Roman Przy-
bylski (od 24.03.1980), Aleksander Rawski (od 15.06.1978 do
20.06.1980), Danuta Rudź (do 24.03.1980), Nazim Rudkowski,
Zofia Ryczak, Wacław Ryzewski, Leszek Skibicki (od 17.09.
1977), Danuta Skrzypek (do 17.02.1977), Andrzej Słowik (od

17.09.1977), Zofia Sobańska, Zdzisław Staszkiwicz, Adam Syc,
Andrzej Szajdziński (od 24.03.1980), Roman Szałęga (do 20.06.
1980), Franciszek Szymkowiak, Mieczysław Szyszkowski, Jan Ur-
bański (do 17.02.1977), Adam Wac (od 1.12.1977), Wiesław Woź-
niak, Wanda Wójtowicz (do 17.02.1977).

Prezydium Rady Chorągwi

Henryk Biegański (do 20.06.1980), Daniel Cyganowski (do 17.02.
1977), Alicja Dzido (od 20.06.1980), Bogdan Jętczak (od 20.06.
1980), Tekla Kuchnio, Aleksander Kulik (od 17.02.1977), Kazi-
mierz Pleśniak, Krystyna Pluto (do 1.12.1977), Tadeusz Podwiń-
ski, Ewa Pryniewicz, Aleksander Rawski (od 15.06.1978 do 20.06.
1980), Nazim Rudkowski, Leszek Skibicki (do 17.09.1977), Zdzi-
sław Staszkiwicz, Adam Syc, Roman Szałęga (do 20.06.1980),
Mieczysław Szyszkowski, Adam Wac (od 1.12.1977), Wiesław Wóź-
niak.

Komenda Chorągwi

Komendant Chorągwi	- Roman Szałęga	-do 20.06.1980
	- Kazimierz Pleśniak	-od 20.06.1980
Z-ca k-dta ds progr.	- Zdzisław Staszkiwicz	-do 1977
	- Adam Syc	-od 1977
		-do 17.06.1978
	- Aleksander Rawski	-od 17.06.1978
		-do 20.06.1980
	- Alicja Dzido	-od 20.06.1980
Z-ca k-dta ds organ.	- Henryk Biegański	-do 17.06.1978
	- Adam Syc	-od 18.06.1978
		-do 24.03.1980
	- Kazimierz Pleśniak	-od 24.03.1980
		-do 20.06.1980
	- Bogdan Jętczak	-od 21.06.1980
		-do 10.12.1980
Członkowie	- Ewa Pryniewicz	
	- Adam Wac	

Komisja Rewizyjna Chorągwi

Przewodniczący	- Andrzej Słowik	-do 3.05.1976
	- Stanisław Kijek	-od 3.05.1976
Członkowie	- Mieczysław Bartosiewicz	- zwolniony w czasie kadencji
	- Antonina Buchta	-do 3.05.1976
	- Władysław Gałka	
	- Czesław Kargol	
	- Maria Kargol	
	- Michalina Lasek	-od 3.05.1976
	- Irena Łupszaj	-odwołana w czasie kadencji
	- Genowefa Michalska	-odwołana w czasie kadencji
	- Jerzy Ziębiec	

4. Niektóre ważniejsze przedsięwzięcia programowe:

- w roku harcerskim 1975/1976
 - pierwsza Harcerska Akcja Zimowa w Chorągwi
- w roku harcerskim 1976/1977
 - Chorągiew otrzymała imię "Przodowników Pracy Zagłębia Miedziowego"
- w roku harcerskim 1978/1979
 - rozpoczęcie Operacji, która później otrzymała nazwę "Orsk - 81"

Kadencja 1981 - 1985

1. Konferencja sprawozdawczo-wyborcza Chorągwi odbyła się w dniu 17 stycznia 1981 roku.
2. Stan zorganizowania:
 - 23 hufce 49 275 członków;
 - 724 drużyny suchowe 19 319 suchów;
 - 729 drużyn harcerskich 19 097 harcerzy;
 - 351 drużyn starszoharcerskich 9 124 harcerzy starszych;
 - 1735 drużynowych i instruktorów.
3. Władze Chorągwi:

Rada Chorągwi

Jan Bałtrukiewicz, Urszula Baranowska (od 9.03.1981 do 26.06.1984), Jarosław Beran, Zofia Brett, Antonina Buchta, Zdzisław Chaczko, Janusz Czapulak, Michał Czuba, Anna Danileczuk (do 26.06.1984), Zdzisław Dutkiewicz, Alicja Dzido, Krystyna Filon, Bożena Gołda (do 20.06.1982), Barbara Górzeńska, Józef Jakubów, Antoni Jeżowski (do 26.06.1984), Karol Karolczak (od 2.11.1982), Stanisława Kolar, Krystyna Kaleta (od 9.03.1981), Tadeusz Koniak (od 2.11.1982), Zbigniew Korpczewski, Irena Kraska (od 26.06.1984), Michalina Lasek, Władysława Leszczyńska, Krzysztof Majdak, Janina Mazur (od 2.11.1982), Zofia Mikołajczuk, Jerzy Osiecki (od 2.11.1982), Krystyna Ornatowska (do 2.11.1982), Agnieszka Panasiuk (od 9.03.1981), Wojciech Pęcherzewski (od 9.03.1981 do 2.11.1982), Kazimierz Oleśniak, Tadeusz Podwiński, Ewa Pryniewicz, Helena Rafałko, Nazim Rudkowski, Anna Ryglicka, Celina Samborska-Waluk (od 26.06.1984), Anna Sanecka, Alicja Scheibinger, Wiesława Sieradzka, Władysława Sikorska, Andrzej Słowik, Wiesław Urban, Bernard Wasilewski (od 29.06.1982), Wiesława Wiśniewska (do 2.11.1982).

Prezydium Rady Chorągwi

Urszula Baranowska (od 9.03.1981 do 26.06.1984), Antonina Buchta, Zdzisław Chaczko, Alicja Dzido, Barbara Górzeńska, Antoni Jeżowski (do 26.06.1984), Tadeusz Koniak (od 2.11.1982), Zbigniew Korpczewski, Irena Kraska (od 26.06.1984), Michalina Lasek, Wojciech Pęcherzewski (od 9.06.1981 do 2.11.1982), Kazimierz Pleśniak, Nazim Rudkowski, Anna Ryglicka, Celina Samborska-Waluk (od 26.06.1984), Alicja Scheibinger.

5. Zestawienie ilościowe członków i drużyn Chorągwi w latach 1975 - 1985:

R o k	Ogółem		zuchy		harcerze		harcerze starsi		inst-ruktorów
	drużyn	członków	druż.	człon.	druż.	człon.	druż.	człon.	
1975	1 495	46 917	616	18 789	515	16 675	364	9 559	1 894
1976	1 528	49 067	626	20 282	519	17 145	383	9 828	1 812
1977	1 665	51 427	635	19 608	632	19 312	398	10 466	2 041
1978	1 756	53 697	672	19 574	683	20 161	401	11 883	2 313
1979	1 883	58 479	736	20 750	735	22 888	412	12 375	2 466
1980	1 804	49 275	724	19 319	729	19 097	351	9 124	1 735
1981	1 001	29 557	477	12 801	421	12 615	103	2 745	1 396
1982	1 082	35 421	529	15 888	448	14 663	105	3 381	1 489
1983	1 112	35 561	533	15 737	468	15 398	111	3 047	1 379
1984	1 246	39 980	602	18 071	512	16 816	132	3 633	1 460
1985	1 306	40 487	626	18 071	533	17 043	147	3 840	1 533

W 1980 roku zaczął następować spadek ilościowy członków ZHP. Najwięcej jednak odeszło z organizacji w 1981 roku. Było to spowodowane sytuacją społeczno-polityczną, ale też zaostrzeniem kryteriów wobec wyrażających chęć wstąpienia do organizacji. Spadek ten jest również wynikiem rzetelnego opracowania spisu harcerskiego, w wyniku którego ujawniono "nadwyżki" w stanie ilościowym w niektórych hufcach.

6. Kalendarium ważniejszych wydarzeń w Chorągwi:

1976

• styczeń - I Harcerska Akcja Zimowa Chorągwi. W zimowiskach wyjazdowych uczestniczyło 1500 osób, w pozostałych formach w miejscu zamieszkania ponad 25 000.

• luty - I Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi, w której uczestniczył Naczelnik ZHP - Jerzy Wojciechowski hm PL.

1977

• styczeń - Chorągwińska Konferencja Instruktorska, w której uczestniczył zastępca Naczelnika ZHP - Kazimierz Setlak hm PL - wybrano delegatów na VI Zjazd ZHP.

• marzec - VI Zjazd ZHP - Chorągiew reprezentowało 18 delegatów.

• kwiecień - Chorągiew otrzymała imię Przdowników Pracy Zagłębia Miedziowego.

• lipiec - W Wygnańcach, po raz pierwszy, zorganizowano Chorągwią Akcją Szkoleniową Aktywu HSPS.

1978

• marzec - W Legnicy odbyły się eliminacje centralne XIX Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym.

• kwiecień - W Głogowie odbył się IV Ogólnopolski Zlot Studentów Kółek Instruktorskich ZHP.

1979

• lipiec - rozpoczęcie zaplanowanej na trzy lata Harcerskiej Operacji "Orsk-81".

• październik - W Głogowie odbyła się Ogólnopolska Inauguracja Roku Kształcenia Politycznego w ZHP.

1980

• czerwiec - Nowym komendantem Chorągwi został wybrany Kazimierz Pleśniak hm PL. Dotychczasowy komendant Chorągwi przeszedł na stanowisko komendanta Centralnej Szkoły Instruktorów ZHP w Oleśnicy.

• lipiec - W Legnicy, z udziałem reprezentacji 13 Chorągwi, odbyły się VII Okręgowe Manewry Techniczno-Obronne ZHP.

1981

• styczeń - Odbyła się II Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi. Komendantem Chorągwi ponownie został wybrany Kazimierz Pleśniak hm PL.

• marzec - Na VII Zjeździe ZHP Chorągiew reprezentowało 19 delegatów.

• kwiecień - Rozpoczęto coroczne obchody Tygodnia Bohatera Chorągwi, wprowadzono Dzień Instruktora ZHP Chorągwi Legnickiej. Chorągiew została odznaczona odznaką "Zasiłkowy dla Województwa Legnickiego.

- wrzesień - Ustanowiono Odznakę Chorągwaną i przyjęto jej regulamin.

1982

- luty - Reaktywowano Wojewódzką Radę Przyjaciół Harcerstwa.
- sierpień - Po raz pierwszy, podczas HAL, Komenda Chorągwi zorganizowała Stację Wędrującą NAL.
- październik - Odbyło się "Spotkanie Pokoleń" - ogłoszono kampanię programową "Tropami 40-lecia PRL".

1983

- styczeń - Wizytę w Chorągwi złożył zastępca Naczelnika ZHP - Julian Nuckowski hm.
- luty - Podpisano ustalenia między Kuratorium Oświaty i Wychowania a Komendą Chorągwi w sprawie intensyfikacji działań na rzecz umocnienia i dalszego rozwoju ZHP w szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych województwa legnickiego.
- Wizytę w Chorągwi złożył zastępca Naczelnika ZHP Krzysztof Piotrowicz hm PL.
- Alert Naczelnika ZHP "Las Oczekuje Twojej Pomocy".
- lipiec - Legnicki harcerze wyjechali na obozy do Bułgarii, Niemieckiej Republiki Demokratycznej i Związku Radzieckiego.

1984

- luty - Ogłoszono kampanię programową Chorągwi "Naszej Biało-Czerwonej na 40 Urodziny".
- kwiecień - Wizytę w Chorągwi złożył Naczelnik ZHP - Ryszard Wosiński hm PL.
- lipiec - Odbyły się Międzynarodowe Obozy Pokoju i Przyjaźni w Zaborówcu i Węgierskich.
- wrzesień - Podsumowano kampanię programową "Naszej Biało-Czerwonej na 40 Urodziny".
- Z okazji 40-lecia powrotu Ziemi Zachodnich i Północnych do Macierzy ogłoszono kampanię programową Chorągwi "Byliśmy - Jesteśmy - Będziemy".
- Odbył się XIX Alert Naczelnika ZHP "Walczyć o pokój i szczęście ludzi".
- Wizytę w Chorągwi złożył zastępca Naczelnika ZHP Antoni Krysiuk hm PL.

1985

- styczeń - Odbyła się III Konferencja Sprawozdawczo-Wyborcza Chorągwi. Komendantem Chorągwi ponownie wybrano Kazimierza Pleśniaka hm PL.
- marzec - Na VIII Zjeździe ZHP Chorągiew reprezentowało 19 delegatów.
- kwiecień - Tygodnik "Polska Miedź" i Komenda Chorągwi ogłosiły plebiscyt na "Instruktora Roku 1985". Został nim Władysław Gałka hm PL.

- maj - Podsumowano kampanię programową Chorągwi "Byliśmy - Jesteśmy - Będziemy".
- lipiec - Odbył się Złoty Przyjaźni w Zaborówcu z udziałem pionierów z Bułgarii i Niemieckiej Republiki Demokratycznej.
- wrzesień - Odbyły się ochody 10-lecia istnienia Chorągwi Legnickiej ZHP.
- Chorągiew została odznaczona krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Opracowała:
Bożena GOŁDA

Adam KIEWICZ

WROCŁAWSKA CHORĄGIEW ZHP 1975 - 1985
IM. II ARMII WOJSKA POLSKIEGO

Okres przejściowy
4.09.1975 - 28.02.1976

1. Wrocławska Chorągiew ZHP im. II Armii Wojska Polskiego została utworzona 4 września 1975 roku. W jej skład weszła część zlikwidowanej Chorągwi Dolnośląskiej, obejmująca dawne hufce powiatowe: Milicz, Oleśnica, Oława, Strzelin, Trzebnica, Wrocław-Stare Miasto, Wrocław-Śródmieście, Wrocław-Krzyki, Wrocław-Fabryczna, Wrocław-Psie Pole, Wrocław-powiat oraz część dawnych hufców powiatowych: Syców i Środa Śląska.

2. Stan zorganizowania:

49 hufców /w tym 17 gzd/ 75 200 członków
866 drużyn zuchowych 23 857 zuchów
788 drużyn harcerskich 25 913 harcerzy
728 drużyn HSPS 18 278 harcerzy starszych
383 członków WKI i SKI
3 283 przybocznych
3 476 drużynowych i instruktorów

3. Członkowie władz Chorągwi:

Rada Chorągwi

Władysława Bałabuch, Ewa Bałwas, Janusz Baszniak, Ewa Borycka, Krzysztof Bleszyński, Eugeniusz Chmura, Włodzimierz Cierliński, Irena Dawidiuk, Jerzy Dorenda, Janina Gall, Kazimierz Grajoszek, Władysław Gut, Janina Heyduk, Roman Kazimierski, Adam Kiewicz, Franciszek Kloczkowski, Anna Konopelska, Krzysztof Kornafel, Krzysztof Kurpiel, Bożena Ludowicz, Teresa Maziarz, Ryszard Miros, Henryk Mucha, Michał

Pulit, Teresa Połonecka, Wanda Rok-Wojtkiewicz, Stanisława Skwierawska, Marta Sojda, Bogusław Szałęga, Alicja Tomczyk, Zofia Ulatowska, Grażyna Wierzyńska, Elżbieta Wielicha, Damian Zandecki, Bogusław Żyboriski

Prezydium Rady Chorągwi

Ewa Bałwas, Ewa Borycka, Włodzimierz Cierliński, Irena Dawidiuk, Władysław Gut, Janina Heyduk, Franciszek Kloczkowski, Krzysztof Kornafel, Teresa Maziarz, Ryszard Miros, Michał Pulit, Teresa Połonecka, Bogusław Szałęga

Komenda Chorągwi

Komendant Chorągwi	- Władysław Gut
Z-ca k-dta d/s programowych	- Krzysztof Kornafel
Z-ca k-dta d/s organizacyjnych	- Bogusław Szałęga
Członkowie	- Irena Dawidiuk
	- Teresa Maziarz

Komisja Rewizyjna Chorągwi

Eugeniusz Anioł, Krystyna Chorkulak, Józef Horodyski, Zbigniew Klimczyk, Norbert Lemke, Henryka Maciejewska, Jan Madera, Wojciech Misiuk, Wanda Suska, Franciszek Szafranski, Janusz Talar, Teresa Uzarska, Edward Wardęga, Władysław Zwierzchowski.

Prezydium Komisji Rewizyjnej Chorągwi

Przewodniczący	- Franciszek Szafranski
Z-ca przewodniczącego	- Henryka Maciejewska
	- Edward Wardęga
Sekretarz	- Teresa Uzarska
Członek prezydium	- Norbert Lemke

4. Niektóre ważniejsze przedsięwzięcia programowe:

- w czasie X Alertu Naczelnika ZHP podjęto regionalną akcję "Oszczędzaj wodę", w wyniku której harcerze ujawnili 2370 zbędnych przecieków wody;
- w 1975 roku 285 drużyn harcerskich zdobyło tytuł "Drużyny Sztandarowej", a 226 tytuł "Mistrzowskiej Drużyny Zuchowej";
- w V Rajdzie Szlakiem II Armii Wojska Polskiego uczestniczyło 2500 harcerzy;
- akcję starszoharcerską "Srebrna Góra" przekazano Chorągwi Wałbrzyskiej.

VIII/1 K A D E N C J A 1976 - 1981

1. Konferencja sprawozdawczo-wyborcza Chorągwi odbyła się w dniu 28 lutego 1976 roku.
2. Stan zorganizowania:
 - 40 hufców 79 400 członków
 - 909 drużyn zuchowych 24 978 zuchów
 - 832 drużyny harcerskie 26 448 harcerzy
 - 822 drużyny HSPS 20 553 harcerzy starszych
 - 451 członków SKI i WKI
 - 3 427 przybocznych
 - 3 540 drużynowych i instruktorów
3. Członkowie władz Chorągwi:

Rada Chorągwi

Elżbieta Audycka-Kaczmarska, Andrzej Barski, Janusz Baszniak, Krzysztof Bieszyński, Ewa Borycka, Eugeniusz Chmura, Anna Czykiel, Wojciech Duchno, Irena Dawidiuk, Jerzy Dorenda, Grażyna Dziechciaruk, Władysława Grzeškowiak, Władysław Gut, Janina Heyduk, Jerzy Jakubowski, Irena Janeczek, Teodor Jaworski, Roman Kazimierski, Adam Kiewicz, Franciszek Kloczkowski, Edward Komers, Anna Konopelska, Krzysztof Kornafel, Kazimierz Kubicz, Teresa Machowicz, Jan Madera, Janusz Mak, Teresa Maziarz, Henryk Mucha, Ryszard Miros, Krystyna Niedziółka, Grażyna Porębska, Michał Pulit, Stanisława Skwierawska, Franciszek Szafrański, Bogusław Szalęga, Wanda Wojtkiewicz-Rok, Janusz Żoźnowski, Bogusław Żyborski

Zmiany w czasie kadencji:

ubyli: Anna Czykiel, Roman Kazimierski, Kazimierz Kubicz, Janusz Mak, Stanisława Skwierawska
 przybyli: Stanisław Kostrzewa, Tadeusz Miczeko, Andrzej Sobczak, Jolanta Szalęga

Prezydium Rady Chorągwi

Ewa Borycka, Irena Dawidiuk, Władysław Gut, Janina Heyduk, Franciszek Kloczkowski, Edward Komers, Anna Konopelska, Krzysztof Kornafel, Jan Madera, Teresa Maziarz, Ryszard Miros, Michał Pulit, Bogusław Szalęga.

Komenda Chorągwi

Komendant Chorągwi - Władysław Gut
 Z-ca k-dta ds progr. - Krzysztof Kornafel - do 18.10.1979 r.
 Z-ca k-dta ds progr. - Stanisław Kostrzewa - od 18.10.1979 r.
 Z-ca k-dta ds organ. - Bogusław Szalęga
 Członkowie - Irena Dawidiuk
 - Teresa Maziarz

Komisja Rewizyjna Chorągwi

Ryszard Ćwiakala, Izabella Derych, Janina Gall, Jerzy Grajowski, Józef Horodyski, Halina Kamińska, Zbigniew Klimczyk, Janusz Kuroszczyk, Norbert Lemke, Henryka Maciejewska, Wojciech Misiuk, Leszek Mielko, Elżbieta Mich, Wanda Suska, Teresa Uzarska, Edward Wardęga

Prezydium Komisji Rewizyjnej Chorągwi

Przewodnicząca - Henryka Maciejewska
 Z-ca przewodniczącego - Edward Wardęga
 - Wanda Suska
 Sekretarz - Izabella Derych
 Członkowie - Norbert Lemke
 - Wojciech Misiuk
 - Teresa Uzarska

Niektóre ważniejsze przedsięwzięcia programowe:

- w roku harcerskim 1979/80 tytuł "Mistrzowskiej Drużyny Zuchowej" zdobyły 123 drużyny, a tytuł "Drużyny Szlendarowej" 72 drużyny młodszoharcerskie i 40 drużyn HSPS;
- w czerwcu 1978 r. Komenda Chorągwi była organizatorem Manewrów Techniczno-Obronnych na szczeblu Śląskiego Okręgu Wojskowego;
- realizowano następujące kampanie programowe: 1978/79 "Śladami Zwycięzców", 1979/80 "Śladami Bohaterów", 1980/81 "Pionierzy Naszych Ziem";
- w roku harcerskim 1979/80 wprowadzono współzawodnictwo referatów zuchowych o "Trzy Złote Gwiazdki" i "Puchar Przechodni Komendanta Chorągwi";
- wydawano biuletyn programowo-metodyczny "W zuchowym kręgu";
- w 1980 r. w wyjazdowych formach akcji letniej uczestniczyło 18 135 osób co stanowi 23,8 % stanu Chorągwi /w 1978 r. 19 373 tj 21,5 % stanu Chorągwi.

IX/2 K A D E N C J A 1981 - 1985

1. Konferencja sprawozdawczo-wyborcza Chorągwi odbyła się w dniu 18 stycznia 1981 roku.
2. Stan zorganizowania:
 - 40 hufców 40 611 członków
 - 596 drużyn suchowych 15 004 suchów
 - 611 drużyn harcerskich 17 099 harcerzy
 - 171 drużyn starszoharcerskich 4 134 harcerzy
 - 99 członków SKI i WKI
 - 1 709 przybocznych
 - 2 566 drużynowych i instruktorów
3. Władze Chorągwi:

Rada Chorągwi

Eugeniusz Chmura, Lesław Chudzyński, Krzysztof Cymerman, Irena Dawidiuk, Włodzimierz Garstka, Jerzy Gruszczyński, Władysław Gut, Józef Horodyski, Elżbieta Jagiełło, Jerzy Jakubowski, Alicja Janik, Wojciech Juzyn, Janina Kalińska, Grażyna Kampa, Adam Kiewicz, Franciszek Kloczkowski, Józef Kopyta, Stanisław Kostrzewa, Czesław Król, Jarosław Leszczyszyn, Jan Madera, Marek Marszał, Aldona Matyjek, Teresa Maziarz, Bronisława Medynska, Danuta Osiecka, Dariusz Ostrowski, Andrzej Sobczak, Maria Staniszweska, Wanda Suska, Bogusław Szalęga, Marian Torski, Roman Tunikowski, Zbigniew Warzyński, Irena Wasilewska, Lech Wierzychowski, Grażyna Wojtkowiak, Jerzy Zender, Wojciech Ziewiec, Marek Zieliński, Henryk Zubrzycki, Jerzy Żarnowski, Janusz Żoźnowski, Bogusław Żyboriski.

Zmiany w czasie kadencji:

ubyl: Krzysztof Cymerman, Włodzimierz Garstka, Wojciech Juzyk, Janina Kalińska, Stanisław Kostrzewa, Maria Staniszweska, Janusz Żoźnowski
 przybyli: Paweł Ciesielski, Andrzej Kampa, Adam Mazur, Leszek Moźdżonek, Izabella Żurowska.

Prezydium Rady Chorągwi

Jerzy Gruszczyński, Władysław Gut, Jerzy Jakubowski, Franciszek Kloczkowski, Stanisław Kostrzewa, Marek Marszał, Teresa Maziarz, Andrzej Sobczak, Wanda Suska, Bogu-

śław Szalęga, Jerzy Zender, Jerzy Żarnowski, Janusz Żoźnowski.

Zmiany w czasie kadencji:

ubyl: Stanisław Kostrzewa, Teresa Maziarz, Jerzy Żarnowski, Janusz Żoźnowski
 przybyli: Józef Kopyta, Marian Torski, Izabella Żurowska, Bogusław Żyboriski.

Komenda Chorągwi

Komendant Chorągwi	- Władysław Gut	- do 29.04.1982
	- Andrzej Sobczak	- od 29.04.1982
Z-ca k-dta ds progr.	- Stanisław Kostrzewa	- do 18.12.1982
	- Roman Tunikowski	- od 18.12.1982
		- do 26.02.1984
	- Marian Torski	- od 26.02.1984
Z-ca k-dta ds organ.	- Bogusław Szalęga	- do 7.10.1981
	- Andrzej Sobczak	- od 7.10.1981
		- do 29.04.1982
	- Jerzy Żarnowski	- od 29.04.1982
		- do 26.02.1984
	- Izabella Żurowska	- od 26.02.1984
Członkowie	- Jerzy Gruszczyński	- od 10.06.1982
	- Teresa Maziarz	- do 10.06.1982
	- Janusz Żoźnowski	- od 7.10.1981
		- do 13.04.1983
	- Bogusław Żyboriski	- od 13.04.1983

Komisja Rewizyjna Chorągwi

Adam Bertold, Ryszard Bobrowski, Janina Gall, Bogumił Gólski, Władysław Grześkowiak, Teodor Jaworski, Marian Jędraszek, Anna Konopelska, Edward Komers, Janusz Kuroszyk, Norbert Lemke, Halina Łuczak, Katarzyna Malec-Lamarcz, Ryszard Miros, Czesław Stryjski, Grzegorz Szepelawy, Teresa Uzarska, Edward Wardęga, Adam Wierzbicki.

Zmiany w czasie kadencji:

ubyl: Teodor Jaworski, Marian Jędraszek, Ryszard Miros, Czesław Stryjski.

Prezydium Komisji Rewizyjnej Chorągwi

Przewodniczący - Edward Komers
 Z-ca przewodniczącego - Edward Wardęga
 - Adam Bertold
 Sekretarz - Katarzyna Malec-Lamarcz
 Członkowie - Norbert Lemke
 - Grzegorz Szepelawy
 - Teresa Uzarska

Komisja Instruktorska Chorągwi /utworzona 26.09.1981 r./

Maria Chraczyńska, Leon Janeczek, Jan Klimczak, Zofia Krajewska, Aleksandra Kukielka, Jacek Łęgowik, Danuta Mąkosz, Ludwik Matusiewicz, Andrzej Mikołajczyk, Zdzisław Osóbka, Mieczysław Pisarski, Teresa Połonecka, Stanisław Sokołowski, Teresa Taras, Andrzej Zieliński

Zmiany w czasie kadencji:

ubyli: Zofia Krajewska, Aleksandra Kukielka, Stanisław Sokołowski

Prezydium Komisji Instruktorskiej Chorągwi

Przewodniczący - Mieczysław Pisarski
 Z-ca przewodniczącego - Teresa Połonecka
 Sekretarz - Maria Krajewska

4. Niektóre ważniejsze przedsięwzięcia programowe:

- przeprowadzono plebiscyt o tytuł "Wzorowego Szóstkowego";
- kontynuowano współzawodnictwo namiestników zuchowych o "Trzy Złote Gwiazdki";
- zapoczątkowano organizowanie Chorągwanego Festiwalu Piosenki Zuchowej i Harcerskiej - w 1984 r. wzięło w nim udział 80 zespołów liczących 1 208 osób z 18 hufców;
- w 1983 r. zorganizowano:
 - a/ zimowisko seminaryjne instruktorów zuchowych i harcerskich w Zaklikowie;
 - b/ spotkanie namiestników zuchowych i referatów harcerskich w Kuraszkowie;
- w 1984 r. przeprowadzono:
 - a/ Harcerski Start Instruktorów Zuchowych, Harcerskich i Harcerzy Starszych;
 - b/ obóz kursowy drużynowych zuchowych i harcerskich;
- od 1982 r. organizowano "Turniej Zastępów";

- 9-10.06.1984 r. w Środzie Śl. odbył się Chorągwaniany Zlot Drużyn Młodzieżowej Służby Ruchu;
- Harcerski Klub Łączności - SP6ZDA zdobył I miejsce w Ogólnopolskim Współzawodnictwie Harcerskich Klubów Łączności;
- w 1984 r. w stałych formach akcji letniej uczestniczyły 17 403 osoby co stanowiło 40,7 % stanu Chorągwi.

X/3 K A D E N C J A 1985 - 1989

1. Konferencja sprawozdawczo-wyborcza Chorągwi odbyła się w dniu 19 stycznia 1985 roku.
2. Stan zorganizowania:
 - 29 hufców 42 749 członków
 - 686 drużyn zuchowych 18 542 zuchów
 - 634 drużyn harcerskich 17 329 harcerzy
 - 122 drużyny starszoharcerskie 2 980 harcerzy
 - 1 479 przybocznych
 - 2 517 drużynowych i instruktorów
3. Władze Chorągwi:

Rada Chorągwi

Janusz Baszniak, Eugeniusz Chmura, Jerzy Chraczyński, Wojciech Codrow, Janusz Durlik, Andrzej Gnatowski, Stanisław Gorzelak, Henryk Graboń, Jerzy Gruszczyński, Ewa Grzeskowiak, Wojciech Horyń, Jerzy Jakubowski, Marian Jędraszek, Adam Kiewicz, Stanisława Kłosowska, Anna Konopelska, Franciszek Koziański, Krzysztof Kurpiel, Zdzisława Lech, Jan Madera, Dobrosława Matejuk, Aldona Matyjek, Franciszka Marianowska, Ewa Natkaniec, Alicja Nowik, Maciej Przysięp, Andrzej Sobczak, Czesław Stryjski, Beata Śródka, Teresa Taras, Marek Zieliński, Henryk Zubrzycki, Izabella Żurowska, Bogusław Żyborski

Zmiany w czasie kadencji:

ubyli: Ewa Natkaniec, Andrzej Sobczak
 przybyli: Dariusz Ostrowski, Wiktor Żłobicki

Prezydium Rady Chorągwi

Janusz Baszniak, Wojciech Codrow, Jerzy Gruszczyński, Jerzy Jakubowski, Krzysztof Kurpiel, Zdzisława Lech, Andrzej Sobczak, Teresa Taras, Izabella Żurowska, Bogusław Żyborski

W czasie kadencji ubył Andrzej Sobczak, zaś przybyli: Dariusz Ostrowski i Wiktor Żłobicki.

Komenda Chorągwi

Komendant Chorągwi	- Andrzej Sobczak	- do 5.12.1987
	- Izabella Żurowska	- od 5.12.1987
Z-ca k-dta ds progr.	- Wiktor Żłobicki	- od 17.10.1986
Z-ca k-dta ds organ.	- Izabella Żurowska	- do 5.12.1987
	- Dariusz Ostrowski	- od 5.12.1987
Członkowie	- Jerzy Gruszczyński	
	- Bogusław Żyboriski	

Komisja Rewizyjna Chorągwi

Lech Borzemski, Elżbieta Bronowicka, Jerzy Golik, Norbert Lemke, Emilia Mazur, Małgorzata Pelc, Marian Puszka, Ryszard Twardowski, Krystyna Ulińska, Adam Wierzbicki, Wojciech Zając.

W czasie kadencji ubył Adam Wierzbicki.

Prezydium Komisji Rewizyjnej Chorągwi

Przewodniczący	- Norbert Lemke
Z-ca przewodniczącego	- Ryszard Twardowski
Sekretarz	- Krystyna Ulińska
Członkowie	- Małgorzata Pelc
	- Wojciech Zając

Komisja Instruktorska Chorągwi

Małgorzata Buchowiecka, Władysław Jacheć, Grażyna Kampa, Ludwik Matusiewicz, Mirosław Misztal, Mieczysław Pisarski, Teresa Połonecka, Jolanta Pudłowska, Kazimierz Siupianek, Marta Sojda, Andrzej Zieliński.

W czasie kadencji ubyli: Mirosław Misztal i Jolanta Pudłowska.

Prezydium Komisji Instruktorskiej Chorągwi

Przewodniczący	- Mieczysław Pisarski
Z-ca przewodniczącego	- Teresa Połonecka
Sekretarz	- Małgorzata Buchowiecka

4. Niektóre ważniejsze przedsięwzięcia programowe:

- poczta harcerska Chorągwi wydała: 39 znaczków, 8 pocztówek i kopert, 6 bloczków okolicznościowych i 5 stempli;
- kontynuowano Przegląd Teatrzyków Harcerskich i Konkurs Recytatorski "Strofy o Ojczyźnie";
- w stałych formach akcji letniej wzięło udział 15 486 osób, co stanowiło 36 % stanu Chorągwi /dane odnoszące się do 1985 roku/;

• zespoły artystyczne Chorągwi otrzymały na harcerskich imprezach krajowych następujące wyróżnienia:

1985 r.	- HFKMS Kielce	- wyróżnienie dla "Jelonkowych Rózek",
	- FPH Siedlce	- wyróżnienie dla "Uśmiechu",
1986 r.	- HFKMS Kielce	- "Złota Jodła" dla "Świstaków"
		- "Złota Jodła" dla kabaretu "Barak",
	- FP "Barwy Przyjaźni"	- II nagroda dla "Jelonkowych Rózek",
1987 r.	- FPH Siedlce	- wyróżnienie dla "Uśmiechu",
	- DFPIIT Konin	- "Złoty Aplauz" dla "Jelonkowych Rózek",
	- FMPT Ciechanów	- wyróżnienie dla Adama i Mariusza Mazujów,
	- PTL Bielska-Biała	- wyróżnienie dla tetarzyku "Kleks"
	- Konkurs Elitnej Teatru	- wyróżnienie dla teatryku "Kleks"
1988 r.	- DFPIIT Konin	- "Złoty Aplauz" dla "Jelonkowych Rózek",
	- HFKMS Kielce	- "Złota Jodła" dla "Jelonkowych Rózek"
	- FPZ Opole	- wyróżnienie dla zespołu "Włóczęganie i I nagroda dla solistki,
	- "Szałamaja" Kwidzyn	- wyróżnienie dla "Włóczęgan".

• w 1985 roku w 107 drużynach turystycznych było 2 256 harcerzy. Tradycyjnymi imprezami turystycznymi i sportowymi Chorągwi są:

- rajd szlakiem II Armii Wojska Polskiego;
- jesienne i wiosenne biegi na orientację;
- turniej drużyn pływackich;
- spartakiada drużyn wodnych.

+

Dla celów porównawczych podaję dane dotyczące stanu zorganizowania Chorągwi w 1988 roku:

29 hufców	42 038 członków
652 drużyny zuchowe	17 922 zuchów
601 drużyn harcerskich	17 793 harcerzy
99 drużyn starszoharcerskich	2 404 harcerzy starszych
1 368 przybocznych	
2 551 drużynowych i instruktorów.	

5. Zestawienie ilościowe członków i drużyn Chorągwi w latach
1975 - 1985:

Rok	O g 6 l e m		W t y m				inst- roktó- rów		
	drużyn	członków	zuchy		harcerze			harcerze starai człon.	
			druż.	człon.	druż.	człon.			
1975	2 383	75 200	4 866	23 857	5 788	25 913	8 729	18 278	3 478
1976	2 563	79 400	909	24 978	832	26 448	822	20 553	3 540
1977	2 763	86 373	983	26 697	885	28 826	895	23 134	3 706
1978	2 773	90 239	965	27 907	913	30 618	895	23 703	4 095
1979	2 833	93 639	990	29 109	954	31 544	889	24 548	4 196
1980	2 538	76 219	906	24 482	906	27 195	719	17 025	3 944
1981	1 378	40 611	596	15 004	611	17 099	171	4 134	2 566
1982	1 338	38 595	596	15 015	618	16 541	124	2 995	2 246
1983	1 206	37 074	554	15 013	556	15 999	99	2 603	2 096
1984	1 442	42 749	686	18 542	634	17 231	122	2 980	2 290
1985	1 480	42 929	683	17 634	666	19 307	131	3 130	2 517

Uwaga: W rubryce 3 "ogółem członków" ujęto również członków młodzieżowych, studenckich i wojskowych kręgów instruktorских oraz funkcyjnych (głównie przybocznych).

Wspomnienia

Tadeusz GRZESŁO

KARTKI Z WROCŁAWSKIEGO KALENDARZA

Był maj. Hitlerowcy podpisali bezwarunkową kapitulację w Berlinie. W Krakowie mieliśmy już za sobą pierwsze miesiące wolności i doświadczeń w budowaniu zrębów nowej władzy. Pierwsze osiągnięcia, rozczarowania, potknięcia i zawody, jak też ofiary w walce o nowe życie. Od pierwszych dni lutego 1945 r. kierowałem grupą operacyjną Zarządu Wojewódzkiego Związku Walki Młodych i jako instruktorem współdziałałem w organizacji harcerstwa pod kierownictwem hm Eugeniusza Fika, ówczesnego komendanta Krakowskiej Chorągwi ZHP. Minęła euforia po zlocie, który odbył się z okazji Dnia Harcerza 22 kwietnia 1945 r. z udziałem sześciu tysięcy harcerzy. Przebrzmiały echa pierwszomajowych uroczystości i Święta Zwycięstwa w wyzwolonym Krakowie. Wróciła codzienność i praca nad utrwalaniem tego, co nowe, tego co szło nieznanym dla wielu ... o czym wieść się niosła razem z wolnością.

Pewnego majowego dnia wezwano mnie do komitetu PPR przy Rynku Głównym. Rozmowa była krótka, a propozycja dla mnie zaskakująca: - Kolego, szukamy ludzi - mamy dla was propozycję - wyjazd na zachód do Wrocławia razem z organizowanymi przez dr B. Drobnera grupami operacyjnymi, mamy o was jak najlepsze opinie od tow. Adama Polewki i kuratora OS tow. Witolda Wyspiańskiego, polecił nam was również przewodniczący ZWM. W czasie tych kilku miesięcy sprawdziliście się w robocie - a więc jak, pojedziecie? Dołączycie do grupy kulturalno-oświatowej z zadaniem organizowania ruchu młodzieżowego we Wrocławiu.

Z początku oponowałem: - Wiecie, że nie mam zdrowia - okupacja, obóz, ruch oporu itp., a przy tym żona i małe dziecko...nie wiem, czy podołam zadaniu. - Spróbujecie - zgoda?

I tak 28 maja 1945 r. wyruszyłem na zachód do Wrocławia zaopatrzony w tzw. "pełnomocnictwo" do zajęcia się organizowaniem ZWM i ZHP. Po Krakowie krążyły wówczas najróżniejsze wieści o "dzikim zachodzie". Wrocław - cel mojej podróży - znałem tylko z jednodniowego pobytu w nim 15 października 1942 r. - z czasu mojej ucieczki z obozu., której trasa wiodła wtedy przez Stuttgart, Halle am Saale, Berlin, Wrocław, Katowice do rodzinnego Krakowa.

Zaopatrzony w "glejt" ludowej władzy zamieszkałem przy ul. ks. Józefa Poniatowskiego 21 i podjąłem działanie. Już wkrótce z zebranych po ulicach "nastolatków", często bezdomnych sierot, zorganizowałem grupę operacyjną ZWM. Od inż. Kazimierza Kulligowskiego z Zarządu Miejskiego uzyskałem przydział na siedzibę organizacji. Dostaliśmy biało-czerwone opaski, jakieś włoskie krótkie karabinki, trochę amunicji i przydział służbowy - strzeżenie magazynów cukrowni i młynów na Różance, rejonu Dworca Nadodrze i innych obiektów przy ówczesnej ul. Stalina. Poza korzystaniem z przydziałowej stołówki, zupy wydawanej w "garkuchni" Zarządu Miejskiego żywił się czym popadło ... najczęściej kompotami w słojach znalezionych w piwnicach. Po uporządkowaniu naszej siedziby Zarządu Miejskiego ZWM przy ul. Barlickiego 7 zajmowaliśmy się przede wszystkim służbą wartowniczą, zabezpieczaniem mienia i żywności w poniemieckich magazynach i ochroną transportów repatriantów przybywających do miasta. Na żadną ideowo-wychowawczą działalność w tym czasie nie starczało już czasu i siły.

W lipcu 1945 r. nawiązałem kontakt z grupą operacyjną przybyłą z Kielc z zadaniem zorganizowania Zarządu wojewódzkiego ZWM. Po konsultacjach z naszą zorganizowaną już grupą otrzymałem oficjalną nominację na przewodniczącego Zarządu Miejskiego ZWM we Wrocławiu od 27 lipca 1945 r.

W tym też czasie nastąpiło moje spotkanie z krakowianinem pfm Edwardem Emilskim, który przybył do Wrocławia z grupą pracowników dla zabezpieczenia obiektów Gazowni Miejskiej w dzielnicy Tarnogaj. Tam też podnieśliśmy polską flagę na pierwszym obozie harcerskim, zorganizowanym jeszcze na gruzach w odzyskanym i na zawsze już polskim Wrocławiu. /.../

I tak się zaczęła nasza wspólna harcerska praca, której szlak wiodł z Krakowa do Wrocławia.

W porozumieniu z władzami miasta doprowadziliśmy w dniu 11 sierpnia 1945 r. do zebrania instruktorów i starszych har-

cerzy w gmachu Zarządu Miejskiego. Na zebraniu tym powołany został komitet organizacyjny ZHP we Wrocławiu, w skład którego weszli: Edward Emilski, Tadeusz Grzesło, Filip Kruszewski, Michał Mazan, Ksawery Osiecki, Henryk Onderko, Tadeusz Wronkowski i Witold Zarębski. Komitet organizacyjny ZHP podjął pracę w zakresie organizacji zastępów i drużyn, starania o lokal na "Dom Harcerza" oraz nawiązał współpracę z ZWM i OM TUR, jak też wydał zarządzenie w sprawie rejestracji instruktorów i harcerzy przybywających na teren miasta Wrocławia. Już w sierpniu 1945 r. podjęły działalność dwa zastępy harcerzy, a mianowicie: zastęp "Karłowice" pod kierownictwem dh Wacława Erdta i zastęp "Śródmieście" pod kierownictwem dh Włocha. /.../ We wrześniu 1945 r. podjęły już normalną pracę cztery pierwsze drużyny harcerzy. /.../

Pierwszoplanowym zadaniem drużyn harcerskich była pomoc kierownictwom szkół w rozpoczęciu normalnych zajęć szkolnych: usuwano gruzy, śmiecie, dokonywano prostych napraw sprzętu szkolnego, instalacji, przygotowywano sale lekcyjne do nauki, prowadzono zbiórki książek polskich i pomocy naukowych. Nierzadko młodzież harcerska wspólnie z wychowawcami usuwała pozostałości wojny - porzuconą broń, amunicję, niewypały, nie starczyło bowiem do tych czynności służb wojskowych czy milicyjnych, a miasto musiało przyjmować codziennie coraz to nowe grupy repatriantów, osiedleńców z kraju i zagranicy, w tym dzieci które tu przybywały, by wspólnie budować nowe życie.

/.../ We wrześniu otrzymaliśmy lokal na harcówkę przy ul. Pomorskiej 27. Z radością przyjęliśmy z Zarządu Miejskiego przydział budynku przy ul. Orlej 5/7 z przejęciem go od dnia 1 października 1945 r. na Ośrodek Szkoleniowy ZHP. Wprawdzie dojście do budynku leżącego na krańcach dzielnicy Krzyki było trudne i niebezpieczne, bo prowadziło przez "morze ruin", ale nowy ośrodek stwarzał nam bazę szkoleniową dla młodzieżowej kadry, a tym samym dalszy rozwój drużyn harcerzy.

Dnia 7 października 1945 r. w uporządkowanym i zagospodarowanym lokalu przy ul. Pomorskiej 27 zorganizowałem odprawę instruktorów i drużynowych z terenu miasta. Na odprawę zgłosili się m.in. instruktorzy: hm Ludwik Szopa, pfm Zbigniew Gawlik, pfm Janusz Grobla, pfm Józef Koliński, pfm Ksawery Osiecki, pfm Edward Emilski, pfm Damas, pfm Rumiński. Uzupełniono skład osobowy komitetu organizacyjnego hufca harcerzy, jak też dokonano podziału funkcji.

Obarczony pracą zawodową w Komendzie Miasta MO, jak też społeczną jako przewodniczący Zarządu Miejskiego ZWM, przyjąłem tylko obowiązki zastępcy komendanta Tymczasowej Komendy Hufca Harcerzy we Wrocławiu. Funkcji hufcowego podjął się pfm Zbigniew Gawlik. W uzupełnionym Komitecie organizacyjnym ZHP nie wszyscy z instruktorów podjęli aktywną pracę, poza tym zaczęły się utarczki na tle ideologicznym oraz współpracy międzyorganizacyjnej z ZWM i OM TUR. Dla instruktorów pragnących odbudowy harcerstwa w jego przedwojennym kształcie stałem się niewygodny z powodu moich powiązań z PPR i ZWM oraz pracy w Komendzie Miasta MO. Nie dla wszystkich byłem "swoim człowiekiem", co w tym szczególnym czasie nie ułatwiało mi życia, przeciwnie, stwarzało szereg osobistych komplikacji i trudności tak w pracy zawodowej, jak i działalności społecznej mimo pełnienia tych funkcji z wyboru. W tej sytuacji oparłem się na znanych mi już z konkretnego działania instruktorach i drużynowych oraz starszych harcerzach. W przełamaniu impasu w pracy w komendzie hufca pomogli mi przede wszystkim pfm Ksawery Osiecki, pfm Edward Emilski, dh Czesław Misztalski, Edward Pałczyński, Roman Żuczkiwicz, Wacław Erdt, Marian Grzesło, Jan Pogorzelski, Benedykt Karczewski i hm Antoni Olbromski, który pomimo nawału pracy zawodowej przy organizacji sądownictwa na Dolnym Śląsku zawsze nam służył swoim doświadczeniem, radą oraz konkretną pomocą.

Nieoczekiwanie otrzymałem pismo datowane 11 października 1945 r. z Komendy Chorągwi Harcerzy Dolnego Śląska z Jeleniej Góry wzywające do nawiązania organizacyjnego kontaktu, rejestracji drużyn itp. Pismo podpisał p.o.komendanta Chorągwi Dolnośląskiej hm Kazimierz Sobolewski. Stosownie do życzenia przesłałem odpowiedni meldunek o stanie harcerstwa wrocławskiego, powiadamiając równocześnie o tym Naczelnictwo ZHP w Warszawie. Wyraziłem przy tym ubolewanie, że komendę reprezentującą harcerstwo ulokowano "wygodnie" w Jeleniej Górze, a nie w stolicy Dolnego Śląska. Wbrew różnym animozjom robiliśmy swoje i harcerstwo spełniało swoją podstawową społeczną funkcję wychowawczą poprzez pracę przy odgruzowywaniu miasta, poprzez podejmowanie różnorodnych inicjatyw warunkujących stabilizację życia w nowym środowisku i integrację dzieci i młodzieży przybyłą tu z różnych środowisk, z wielu stron kraju i emigracji, współtworząc nowe społeczeństwo i ukazując wzorce postaw obywatelskich.

W listopadzie przeżyliśmy, jako młoda społeczność harcerska, dwie krańcowo różne sytuacje życiowe, które z kronikarskiego obowiązku należy odnotować. Utkwiły mi na zawsze w pamięci zarówno dwa biwaki zorganizowane w Leśnicy dla aktywu drużyn, jak też śmierć trzech harcerzy z drużyny na Tarnogaju, których na starym cmentarzu w pobliżu ogródków działkowych przy ul. Krakowskiej rozerwała na strzępy mina przeciwczołgowa. /.../Muszę dodać, że stratę tych trzech chłopców szczególnie boleśnie przeżył Edek Emilski jako opiekun tej właśnie drużyny.

Dostałem wezwanie na odprawę komendantów hufców i instruktorów do Jeleniej Góry na 1 - 2 grudnia 1945 r. Pojechałem razem z bratem Stefanem, który po powrocie z obzu pracy w Niemczech osiedlił się we Wrocławiu. Przy okazji odprawy omówiliśmy z komendantem hm K.Sobolewskim sprawę harcerstwa wrocławskiego. Nagliłem, aby Komenda Chorągwi ZHP możliwie szybko, w porozumieniu z władzami, przeniosła się do Wrocławia. Wśród obecnych instruktorów było wiele zapału i serca do pracy. W odprawie uczestniczyła również hm Weronika Moździerzówna, komendantka Chorągwi Harcerek wraz z kilkoma instruktorskami. Siedziba Komendy Harcerek, z którą utrzymaliśmy we Wrocławiu ścisłą współpracę, mieściła się przy ul. Stalina. Trzeba powiedzieć, że harcerki nie bały się ruin, niewygód i twardych warunków życia na pogorzelsku, jakim był wówczas Wrocław. Atmosfera na odprawie była bardzo przyjemna i koleżeńska mimo pewnych kontrowersji w niektórych sprawach... Naprawdę czuliśmy się jak swoi wśród swoich - nowi, prawowicie gospodarze tej ziemi. Na zakończenie odprawy zrobiliśmy pamiątkowe zdjęcie z tego pierwszego zjazdu instruktorów Chorągwi Dolnośląskiej. Na odprawie oficjalnie otrzymałem nominację p.o. komendanta I Hufca Harcerzy we Wrocławiu. W związku z tym rozkazem KH L. 3 z 20 grudnia 1945 r. mianowałem członków Komendy Hufca Harcerzy we Wrocławiu. W jej skład weszli: zastępca komendanta - Czesław Misztalski HO, sekretarz - Roman Żuczkiwicz ówik, członkowie - pfm Ksawery Osiecki, pfm Edward Emilski, Jan Pogorzelski, dz.har. Marian Grzesło, dz.har. Benedykt Karczewski ówik. W tym samym dniu odbyło się uroczyste pierwsze przyrzeczenie harcerskie na Wyspie Słodowej na Odrze i w wyniku pomyslnieukończonych prób przyznane zostały stopnie harcerskie. W rozkazie KH m.in. czytamy: "Koleje losu zrzędziły i nam właśnie przypadł w udziale ten zasz-

czyt, że w miejscu gdzie nasi praojcowie przed tysiącem lat zakładali swe sadyby na tzw. półwyspie piaskowym, my, ich potomkowie, właśnie dziś po odzyskaniu tej ojcowizny, dokumentując polskość tej ziemi, ślubujemy wierność Prawu Harcerskiemu, które być winno drogowskazem dla każdego uczciwego i kochającego Ojczyznę Polaka..." Przyniesieniem tym zamknęliśmy wstępny okres pracy harcerskiej w odzyskanym Wrocławiu.

A potem przyszło mi wybierać, bo nie mogłem już podołać obowiązkowi zawodowemu, rodzinnym i społecznym, a do tego doszła jeszcze nauka przerwana wojną... W tej sytuacji w styczniu 1946 r. zrzekłem się funkcji przewodniczącego Zarządu Miejskiego ZWM, tym bardziej, że wreszcie po pięciu miesiącach pracy organizacyjnej z Komendy Chorągwi Dolnośląskiej z Jeleniej Góry otrzymałem nominację na p.o. komendanta I Hufca Harcerzy we Wrocławiu /z dnia 16 stycznia 1946 r./ i przyznanie mi stopnia Harcerza Rzeczypospolitej. Jako ZWM-owiec, a przy tym przedwojenny instruktor harcerski w stopniu "drużynowy po próbie", w dodatku z okupacyjną przeszłością, przynajmniej dla niektórych instruktorów przestałem być odtąd przysłówiowym "wilkiem w stadzie owiec". Pozostając w szeregach ZWM mogłem więc również działać w harcerstwie, miałem bowiem oficjalną nominację Komendy Chorągwi Dolnośląskiej ZHP. Również w wyniku moich starań phm Ksawery Osiecki otrzymał nominację na zastępcę komendanta Chorągwi jako jej oficjalny rzecznik i reprezentant wobec władz wojewódzkich we Wrocławiu. Była to zapowiedź przeniesienia Komendy Chorągwi z Jeleniej Góry do Wrocławia, o co od początku usilnie zabiegaliśmy, mając przede wszystkim na względzie prestiż i dobro rozwijającej się żywiołowo w całym województwie organizacji harcerskiej.

Nowy rok 1946 w naszej pracy rozpoczęliśmy pomyślnie. Na zimowym kursie nominacje na drużynowych otrzymało dziesięciu druhów reprezentujących I Hufiec Harcerzy we Wrocławiu. Nasza młodzieżowa kadra rosła i zdobywała niezbędne kwalifikacje do pracy społeczno-wychowawczej. Od 2 lutego 1946 r. zorganizowaliśmy śródroczny kurs drużynowych dla harcerek i harcerzy. Opiekę nad kursem objął phm Ksawery Osiecki i hm Weronika Koźdierzówna, a bezpośrednio kierownictwo sprawowałem osobiście przy współpracy instruktorów hufca: J. Rolińskiego, J. Pogorzelskiego, E. Pałczyńskiego, S. Kawińskiego, Dziadka, Żmudzińskiego i innych. Kurs drużynowych ukończyło 15 harcerzy i 7 harcerek. Poza nauką, pracą w organiza-

cji nie brakowało nadal świadczeń harcerstwa na rzecz miasta i społeczeństwa, zwłaszcza pracy harcerzy przy odgruzowywaniu miasta.

/.../ W pierwszej dekadzie marca 1946 r. we Wrocławiu było 12 drużyn z liczbą 470 harcerzy. Ponadto w stadium organizacji znajdowały się trzy dalsze drużyny harcerzy /.../, zrzeszające w okresie próbnym około 100 harcerzy.

Systematyczny rozwój organizacji zmusił nas do dokonania zmian strukturalnych dla sprawniejszego kierowania pracą drużyn. Za zgodą Komendy Chorągwi Dolnośląskiej ZHP wprowadziliśmy nowy podział organizacyjny. Z dniem 10 marca 1946 r. powołaliśmy II Hufiec Harcerzy Wrocław-powiat, którego kierownictwo objął phm Lech Konopka, a po nim phm Zbigniew Wesołowski. Powstało również pierwsze Koło Przyjaciół Harcerstwa pod przewodnictwem hm Antoniego Olbromskiego, prezesa Sądu Okręgowego we Wrocławiu i jego zastępcy mgr Michała Nowakowskiego. W porozumieniu z Komendą Chorągwi Harcerki i Kołem Przyjaciół Harcerstwa ogłosiliśmy apel do wszystkich podległych nam drużyn o podjęcie współzawodnictwa o tytuł "przewodnika w nauce i pracy", jako wstęp do zainicjowanej wspólnie z harcerkami akcji sztandarowej. W tym też czasie podjęliśmy własnym sumptem /z cegiełek na Dom Harcerza/ remont nowej siedziby Komendy I Hufca Harcerzy we Wrocławiu przy ul. Duboisa 5, w czym walnie nam pomogła Okręgowa Dyrekcja Polskich Kolei Państwowych oraz VIII Wr.DH im. Henryka Prawego pod kierownictwem dh Henryka Jagodzińskiego.

W pierwszą rocznicę wyzwolenia Szczecina w dniach 13 - 14 kwietnia 1946 r. odbyły się pod patronatem władz państwowych obchody pn. "Trzymamy straż nad Odrą". W uroczystości tej nie mogło oczywiście zabraknąć przedstawicieli młodzieży bratniego miasta Ziemi Odzyskanych - Wrocławia. Przez Komendę Chorągwi Dolnośląskiej ZHP desygnowany zostałem na komendanta grupy harcerskiej reprezentującej Dolny Śląsk. Dzięki życzliwości i pomocy kolejarzy nasza reprezentacja młodzieżowa otrzymała przywoity skład pociągu - wagony ozdobiłyśmy aktualnymi hasłami, flagami państwowymi i robotniczymi oraz zielenią. Nasza grupa harcerska liczyła około 120 osób. Mieliśmy własną "zaimprovizowaną" na przódce orkiestrę złożoną m.in. z fanfaryzistów, werblistów i kotlarzy; po forsownych ćwiczeniach orkiestra ta prezentowała się wcale dobrze i znośnie przygrywała w marszu drużynom. Ten pierwszy pobyt w Szczecinie pozostał mi na zawsze w pamięci... Naszą

grupę w nocy z 12 na 13 kwietnia 1946 r. zakwaterowano prowizorycznie w jakiejś szkole. Już w nocy nieodpowiedzialne elementy rozpoczęły zakłócanie porządku publicznego, bójki itp. "rozróbki" na tle politycznym. Przedmiotem szczególnych ataków stali się ZWM-owcy. Zdając sobie sprawę z sytuacji zarządziłem natychmiastową odprawę komendy delegacji wrocławskiej. Zamknęliśmy bramy budynku oraz wystawiliśmy warty - noc minęła stosunkowo spokojnie. 13 kwietnia w godzinach wieczornych odbył się wiec młodzieży z udziałem władz partyjnych i państwowych na Wałach Chrobrego. W trakcie jego trwania prowokatorzy spowodowali znów tumult i zamieszki zakłócając przebieg wiecu. Chcąc uniknąć prowokacyjnych bójek wydałem rozkaz odmaszerowania naszej delegacji na kwaterę. 14 kwietnia 1946 r. w godzinach przedpołudniowych odbyły się uroczystości na placu Jasne Błonia, pod koniec których prowokatorzy znów wszczęli tumult i zamieszki wciągając w nie młodzież ZMW "Wici" i niektóre grupy harcerskie. /.../ Z uroczystości rocznicowych w Szczecinie wróciłem całkowicie zgnębiony. Jedynym "jasnym promykiem" była wizyta u nas przewodniczącego Rady Naczelnej ZHP hm Wierusza-Kowalskiego, który naszej dolnośląskiej delegacji złożył podziękowanie za harcerską, obywatelską postawę w czasie zajęć na Wałach Chrobrego. Deklaracje o współpracy i jedności organizacji młodzieżowych okazały się w Szczecinie jako słowa bez pokrycia i odtąd z coraz większym niepokojem obserwowałem rozdzwinki w odradzającym się harcerstwie...

W kwietniu 1946 r. w czasie ferii świątecznych ukończyłem kurs podharcemistrzowski w Karpaczu. Kierownikiem kursu był hm Jan Michalski. Na kursie mieliśmy doskonałych wykładowców - teoretyków i praktyków w pracy harcerskiej - ds.harc. Kazimierza Bożekowskiego, plm Czesława Hakke i innych.

Na uroczystościach pierwszomajowych oraz obchodach pierwszej rocznicy Święta Zwycięstwa i Pokoju i objęcia ziem Dolnego Śląska przez administrację polską, które odbyły się we Wrocławiu w dniach 8 - 9 maja 1946 r. nasz hufiec wystąpił w pełnej gali. Na mieszkańcach zgromadzonych wzdłuż trasy pochodu zrobiliśmy duże wrażenie, zbierając zasłużone rześiste oklaski. /.../

W dniach 8 - 11 czerwca 1946 r. odbywały się we Wrocławiu Dni Kultury Polskiej na Ziemiach Zachodnich. 9 czerwca nastąpiło uroczyste otwarcie uniwersytetu i politechniki we Wrocławiu. We wszystkich tych uroczystościach nie brakło również harcerzy z drużyn wrocławskich, którzy spełniali rolę przewodników, łączników, zaba-

wiali gości na licznych imprezach przy tradycyjnych ogniskach harcerskich.

Wspomnieć tu należy, że w tym czasie trwały już również intensywne przygotowania do Dnia Harcerza i uroczystości sztandarowej oraz akcji letniej. Poza wydatną pomocą ze strony Koła Przyjaciół Harcerstwa jak najycieźliwiej współdziałało z nami Kuratorium OS i osobiście kurator Jan Dębaki oraz wojsko na osobiste polecenie dowódcy OW gen. broni St. Popławskiego. Dni 19 i 20 czerwca 1946 r. były świętem i manifestacją harcerstwa wrocławskiego, w których uczestniczyli przedstawiciele władz państwowych, partyjnych, stronnictw politycznych i bratnich organizacji ZWM i OM TUR. Dnia 19 czerwca odbył się capstrzyk drużyn harcerskich, a wieczorem ognisko na terenach obok Hali Ludowej, na które przybyli tłumnie mieszkańcy miasta i delegacje z sąsiednich hufców - z Brzegu, Oleśnicy, Milicza, Wrocławia-powiatu i innych. 20 czerwca nastąpiło wręczenie sztandarów ufundowanych przez społeczeństwo miasta Komendzie Chorągwi Harcerki i Komendzie I Hufca Harcerzy we Wrocławiu, po czym nastąpiła defilada wszystkich jednostek harcerskich miasta Wrocławia i delegacji z terenu województwa.

Na trybunie honorowej ustawionej przed Domem Harcerza przy ul. Dubois 5 miejsca zajęli: wojewoda St. Piaskowski, dowódca OW gen. broni St. Popławski, przewodniczący WRN Sadrakuła, przewodniczący MBN E. Paszke, prezydent miasta inż. A. Wachniewski i inni, którzy odebrali defiladę około trzech tysięcy harcerki i harcerzy. Uroczystością tą młodzież harcerska zadokumentowała, że Wrocław jest nasz na zawsze już polski. Prezentacją naszej pracy i dorobku zasłużyliśmy na pełne uznanie i poparcie władz, jak też społeczeństwa, którym młodość, radość i energia ludzi w szarych i zielonych mundurach rozjaśniła życie pełne trudu i wyrzeczeń w zrujnowanym mieście, ukazując nadzieję i perspektywę szczęśliwej przyszłości.

W uroczystościach Dnia Harcerza uczestniczyli również członkowie Komendy Chorągwi ZHP, hufcowi i instruktorzy. W dniach 22 - 23 czerwca 1946 r. odbyła się pierwsza statutowa konferencja instruktorów, na której przedstawione zostało sprawozdanie z działalności Chorągwi Dolnośląskiej ZHP za okres od października 1945 r. oraz dokonano wyboru komendanta w osobie

hm Kazimierza Cyrusa-Sobolewskiego. Mnie i phm Ksaweremu Osieckiemu przypadł w udziale zaszczyt i obowiązek pełnienia funkcji gospodarzy zjazdu i konferencji instruktorów ZHP z terenu miasta i województwa.

Kończył się pierwszy rok szkolny w wyzwolonym Wrocławiu i znów nowe obowiązki społeczne związane z akcją letnią. Pisałem wtedy w wydanym rozkazie KH L.9/46 "... już wkrótce opuścicie domowe pielesze, aby pójść w braterskiej gromadzie słonecznym szlakiem ku obozowym wyrajom. Na ścieżkach swych wędrówek godnie reprezentujcie harcerstwo piastowskiej ziemi śląskiej. Prawo harcerskie będzie wam drogowskazem i przewodnikiem w poszukiwaniu wielkiej harcerskiej przygody, na tych pierwszych obozach harcerstwa Ziemi Odzyskanych."

Przy pomocy Kuratorium OS i wojska "cudem" zdołaliśmy zdobyć sprzęt obozowy, otrzymaliśmy też niewielkie dotacje finansowe i środki żywnościowe. Akcja letnia jednak ruszyła, i to z dużym rozmachem, dzięki niezwyklej ofiarności kadry instruktorskiej, funkcyjnych i wielu szeregowych harcerzy. W tej pierwszej akcji letniej harcerstwa wrocławskiego latem 1946 r. zorganizowaliśmy: kurs drużynowych harcerzy w Sadkowie Dużym dla około 120 uczestników - komendantem kursu był dh Mieczysław Piserski HR, a członkami komendy: dh Czesław Piserski phm i dh Anatol Henner HR.

Na szlak w Jurę Krakowsko-Częstochowską wyruszył obóz wędrowny starszych harcerzy, liczący 35 uczestników, pod moją komendą z udziałem instruktorów: dh Edwarda Emilskiego phm, dh Czesława Misztalskiego HO, dh Ewalda Dakszewicza; funkcje zastępowych pełnili: dh Henryk Kozłowski ćwik, dh Antoni Lach HO, dh Wiesław Sankowski ćwik. Marszruta wiodła przez Kraków, Ojców, Wolbrom, Pilicę, Zawiercie, Częstochowę do Wrocławia. Odcinek na szlaku "Orlich Gniazd" od Krakowa do Częstochowy obóz pomaszzerował piechotą, z pełnym wyposażeniem i ekwipunkiem oraz niezbędnym zapasem żywności, gdyż w zniszczonych wojną wioskach Jury bywało często pusto i głodno...

Dla pozostałych w mieście harcerzy zorganizowaliśmy kolonię i kurs zastępowych w Ośrodku Szkoleniowym Hufca przy ul.Orlej - z zajęć korzystało około 100 uczestników. /.../

Wymienionymi formami akcji letniej zakończyliśmy pierwszy etap naszej pracy i pierwszy rok działalności I Hufca Harcerzy w wyzwolonym Wrocławiu.

Kraków 1973 r.

W ZGORZELCU

Na nasze uroczyste ogniska przychodzili różni mieszkańcy. Z początku nieśmiało, tylko popatrzeć, a później i opowiadania nam snuli o tej ziemi prastarej. O tym, jak tęsknili za Polską, jak ich po wojnie niezbyt życzliwie przyjęto, biorąc ich za Niemców. Nazywali nas "złotymi promykami", uczyli starych pieśni zapomnianych, a gdy zanuciliśmy jakąś dawną ludową piosenkę, lub ułańską - nieśmiało wtórowali. Nieraz ogniska przeciągały się do późna w noc, bo nie chcieli odchodzić spragnieni ciepła polskiej piosenki, radości życia jaka tryskała z nas. Prosilili: "Przyjeżdżajcie znów. Będziemy wam radzi".

Naszą radość stłumiła straszliwa tragedia, która wydarzyła się wówczas na jeziorze Gardno, a która wstrząsnęła całym harcerstwem. Wtedy to na jeziorze utopiły się 24 harcerski z 19 Drużyny Łódzkiej, na skutek defektu motorówki. Było to 13 lipca 1948 roku. Fakt ten wstrząsnął nami tym bardziej, że w przeddzień gościliśmy ich u nas na ognisku. Wszyscy mieliśmy na znak żałoby krzyż harcerski przepasany czarną krepą.

No, ale obóz się zbliżał ku końcowi. Przyznano stopnie, odbyło się przyrzeczenie kilku druhen. Dostałam stopień III - pionierki i 8 sprawności: praczki, tropicielki, kucharki, pionierki, gońca, kronikarki, śpiewaczki i opiekunki chorych.

Jeszcze ostatni rzut oka na miejsce naszego obozu, na sztandar, który za chwilę powędruje w dół ... i pakujemy się do odjazdu. Bardzo sprawnie poszło nam zwijanie obozu i pakowanie. Drużynowa przypilnowała, aby wszystkie doły zostały zasypane i wszelkie ślady zatarte, pogaszono ogień, sprzątnięto śmiecie.

W drodze powrotnej /za pieniądze zarobione na obozie przy zbieraniu jagód/ zwiedzamy Gdynię i port. Kąpiemy się w morzu.

Maszerując miastem śpiewaliśmy wesołą piosenkę: "Mamo, ja chcę marynarza ...", na co marynarze promiennie się uśmiechali do nas. Widzieliśmy również dumę naszego morza "Batorego", który akurat stał w porcie. Przy pomocy chorągiewek /alfabetem Morse'a/ rozmawialiśmy z dyżurnym latarnikiem. Po drodze zwiedzaliśmy jeszcze Poznań /palmiarnia i zoo/. Następnym etapem był Wrocław. Ale tu takie zniszczenia, miasto jakby wymarło, puste ulice. Zwiedzaliśmy ruiny Katedry i Ratusza.

Cały Wrocław wywarł na nas przygnębiające wrażenie, bo właściwie całe miasto było okaleczone, ulice leżały w gruzach. Słyszemy pustymi ulicami. Nie śpiewaliśmy tu tak jak w Gdyni. Czuliśmy się jakby zawstydzone tą swoją wesołością. Wkrótce wróciliśmy do pociągu. Na stacji niespodzianka. To nasi chłopcy ze Zgorzelca /drużyna męska/ doczepili swój wagon do naszego i razem będziemy wracali. Zakupili nam po olbrzymim lizaku na patyku. Drużyna ich też wracała z obozu. Ponieważ mieliśmy do odjazdu pociągu dużo czasu, urządziliśmy na peronie mały koncert piosenek. Chłopcy zażądali, by wystąpiła trójka dziewcząt i coś zaśpiewała. Wyszły więc trzy i zaczęły:

"Czarne oczka miała, czarnymi patrzyła ...
Nie miała dać komu, wzięła je do domu ..."

A tu odezwał się chór głosów męskich:
"Były sobie świnki trzy, świnki trzy, świnki trzy ..."

A więc po to miały śpiewać trzy drużny? Nie zostałyśmy dłużne i odpowiedziałyśmy zgodnym chórem:

"Cielę ogon ma matulu, cielę ogon ma ..."

"A czym by się oganiało, gdyby ogona nie miało? ..."
podchwycili wnet chłopcy. Nie zauważyliśmy nawet, jak wokół nas ciasnym kołem zgromadziło się mnóstwo podróżnych, którzy bili brawo. Popłynęła więc wesoła i skoczna melodia młodości:

"Naprzód wesoło, niech popłynie gromki śpiew,
Niech stutysięcznym echem zabrzmiał pośród drzew.
Niech spędzi z czoła wszelki smutek, wszelki cień,
Wszak słoneczny mamy dzień! "

A potem najnowsza piosenka obozowa:
"Na obozie fajno jest, fajno jest!
Dziarsko maszeruje się, ruje się!

Lewa wolna! Prawa wolna!
Środkiem szosy śmiało wali!
Kto nie jeździ na obozy - temu żal!"

Ochoczo śpiewaliśmy, bo wracaliśmy z dorobkiem nie lada: założyliśmy "letnie przedszkole", wyszukaliśmy chorych i wytlumaczyliśmy konieczność wezwania lekarza, nie znachora, nauczyliśmy miejscowe dziewczęta udzielać pierwszej pomocy, zasadziliśmy 500 drzewek i oplewiliśmy 2 ha leśnej szkółki, zebrałyśmy stonkę z 10 ha ziemniaków, urządziliśmy 4 ogniska z programem regionalnym dla ludności. Ponadto nauczyliśmy się zaradności, samodzielności, życia w zespole, gotowania posiłków. Słowem wracaliśmy pełne wrażeń, zadowolone, opalone i pełne zapału do dalszej pracy.

Przyjechaliśmy na wieś Osiek przyjęte nieufnymi spojrzeniami ludności: - "Przyjechały dermozjady" - mówili. "Już w polu nic się nie ustoi, zniszczą, stratuja". Wyjeżdżałyśmy natomiast żegnane przez samego wójta i całą okolicę, stare babcie i chłopci powtarzali: "A przyjeżdża raz jeszcze, dzieci kochane. Ino prędko!" Więc jak tu było nie śpiewać:

"Z miejsca na miejsce, z wiatrem wtór,
Od Dniestru fal, Tarzańskich gór,
Wszędzie nas pędzi, wszędzie gna
Harcerska Dola radosna.

Nasza pogoda, jasny wzrok,
Niechaj rozprasza ludziom mrok,
Niechaj i innym szczęście da
Harcerska dola radosna."

Wreszcie załadowaliśmy się do wagonów, przyszedł dyżurny ruchu "z lizakiem" strasznie smutny i ponury, więc odjeżdżając zanuciliśmy mu jeszcze:

"Wiata wio, siwy koniu, wiata wio!
Ciągnij wóz i nie pytaj, gdzie i co.
Czy masz więcej, czy masz mniej,
Ty się zawsze z tego śmieję!
Śmiech to zdrowie! Zapamiętaj sobie to!"

Na twarzy groźnego zawiadowcy wykwitł najpromienniejszy uśmiech, uśmiechali się i podróżni i życie stawało się jakby

lżej. Na każdej stacji, gdzie stał nasz pociąg chociaż krótko, śpiewaliśmy harcerskie piosenki i natychmiast gromadziła się wokół nas grupka podróżnych uśmiechając się życzliwie. Piosenka towarzyszyła nam wszędzie, więc ochoczo nucili i chłopcy w sąsiednim towarowym wagonie.

"... A więc w świat wyruszmy znów,
Szukajcie nas tam, gdzie zachodzi słońce ...

Bo dla nas młodych harcerzy
Należy cały szeroki świat.

A każdy spotkany harcerz,
Byle morowy, będzie nasz brat".

leciało za nami z pociągu.

Tak wracaliśmy ze "szlaku wielkiej przygody". We wrześniu 1948 roku zostałam mianowana przyboczną, a drużynę przemianowano na 13 Drużynę Harcerek im. Jagi Falkowskiej.

W ZHP nastąpiły teraz zmiany. Drużyny męskie i żeńskie połączone w jeden Hufiec. Zmieniono treść przyrzeczenia i prawa harcerskiego, odrzucono niektóre obrzędy harcerskie, wprowadzono nowe i w ZHP stało się nudno jak na zebraniach ZMP.

W styczniu 1949 roku zostałam mianowana drużynową drużyny harcerek przy Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Zgorzelcu. Drużynę znów przemianowano na 17 Drużynę Harcerek im. M. Curie-Skłodowskiej w Zgorzelcu. Drużynowa Rita Kryńska wyjechała na stałe ze Zgorzelca i stąd przekazano mi po niej drużynę. Szkoliłam młode dziewczynki, starałam się utrzymać nastrój przy ogniskach, współpracowałam z nauczycielami.

W maju 1949 roku w nagrodę za moją pracę w ZHP otrzymałam z rąk komendanta Hufca pfm mgr Bronisława Wiewiórskiego "In-formator harcerski na rok 1948". Przechowuję go do dziś jako cenną dla mnie pamiątkę z tamtych czasów.

Zgorzelec 1972

Jan ŻULAWIŃSKI

POCZĄTKI HARCERSTWA W MILICZU

Nie jest rzeczą łatwą pisać o sprawach sprzed ćwierćwiecza. Niektóre fakty zatarły się w pamięci całkowicie. Inne - z perspektywy wydarzeń późniejszych rysują się jak kontury - niewyraźnie, skrótowo. A nade wszystko towarzysząca temu świadomość, że nawet zachowane w pamięci fakty teraz nabierają innego wymiaru i znaczenia, stając się niejako częścią późniejszych przeżyć i sumy doświadczeń.

Jednocześnie dla pierwszych powojennych lat nie jest tajemnicą, że dokumentacja ówczesnej bogatej działalności wielu drużyn i hufców zaginęła i że jedyną drogą do rekonstrukcji są wspomnienia świadków i uczestników tego wszystkiego, co działo się w harcerstwie, na obozach i przy ogniskach.

Do Milicza przyjechałem na początku czerwca 1945 roku wraz z pierwszym transportem repatriacyjnym skierowanym do tego miasta.

Zmęczonych długą podróżą repatriantów miasto powitało zielenią drzew, ulic, skwerów, parków oraz zgliszczami i ruinami dużej części zabudowy miejskiej.

Teren wokół dworca kolejowego, odbijającego czerwienią murów na tle kwitnących akacji, był dosłownie zasłany odłamkami pocisków artyleryjskich i bomb oraz poskręcanych resztek wagonów. Jak się okazało było to wynikiem pożaru transportu wiozącego amunicję.

Najwięcej zniszczeń działania wojenne pozostawiły w centralnej części miasta. W Rynku przed spalonym Ratuszem na wprost dużego kartusza herbowego, przedstawiającego św. Jerzego w zwycięskiej walce ze smokiem, stał wrak czołgu majora Lagina. On i załoga tego wozu pierwsi wjechali do Milicza, ale wyzwolenie miasta okupili własnym życiem.

Zarówno Milicz, jak i jego okolice, były wyludnione. Ludność niemiecka opuściła te tereny przed nadejściem frontu. Pozostali tylko nieliczni Niemcy. Pozostali także Polacy, którzy przetrwali okres kilkunastotygodniowej niewoli, oraz ci, którzy znaleźli się tuż w okresie II wojny światowej i po wyzwoleniu postanowili na tych ziemiach pozostać.

Po pierwszym transporcie przybywały następne przywożąc nowe rzesze repatriantów. Zniszczony i wyludniony Milicz zaczynał tętnić życiem. W tym czasie miasto żyło życiem gorączkowym, tak charakterystycznym dla pierwszych miesięcy okresu osadniczego. Coraz więcej ocalałych od zniszczenia domów było zasiedlanych. Powstawały urzędy, rozwijał się handel.

20 lipca przyjechał do Milicza dr Stanisław Dąbrowski z zadaniem zorganizowania szkolnictwa średniego. Jednocześnie szkołę podstawową organizował przybyły nieco wcześniej Roman Jamer. Ponieważ gmach szkoły średniej był jeszcze zajęty przez wojska radzieckie, obydwie szkoły tj podstawowa oraz Państwowe Gimnazjum i Liceum rozpoczęły rok szkolny mając za wspólną siedzibę jeden budynek szkoły podstawowej. Początek roku szkolnego 1945/46 w gimnazjum i liceum odbył się 10 września.

Już w pierwszych dniach nauki ogólną uwagę nas wszystkich wzbudził dh K.J. paradujący w ładnym instruktorskim mundurku harcerskim z pasem i koalicijką HJ oraz z krzyżem harcerskim na podkładce ... codziennie innej. Gdy pewnego dnia zaprezentował nam podkładkę brązową, z inicjatywy dh Józefa Plewki doprowadziliśmy do spotkania byłych harcerzy lub wykazujących zainteresowanie harcerstwem w celu omówienia spraw związanych z organizacją harcerstwa w Miliczu. Dokładnej daty tego spotkania, które odbyło się u wspomnianego właściciela kolekcji podkładek, nie pamiętam. W każdym razie nie później niż w połowie września.

W tym spotkaniu oprócz mnie - udział wzięli m.in. druhowie Józef Plewko, Józef Maciejewski, Tadeusz Roszyk, Sałata, Edmund Magda. Zapadła wtedy decyzja o powołaniu Komendy Hufca i zorganizowaniu drużyn harcerskich. Jednomyślnie zgodziliśmy się, aby obowiązki komendanta Hufca pełnił Józef Plewka, legitymujący się najdłuższym stażem w organizacji. Ponadto do Komendy Hufca powołano dh Józefa Maciejewskiego, Edmunda Magdę i mnie /z zadaniem prowadzenia sekretariatu i finansów/.

Po omówieniu spraw organizacyjnych zastanawialiśmy się nad hasłem, które mogłoby stać się dewizą naszej pracy. Zaproponowałem wówczas hasło: "Przez naukę do odbudowy ojczyzny" - przyjęte przez wszystkich zebranych jako motyw przewodni działalności szkolnych drużyn. Hasło to, przyjęte również później przez szkołę, towarzyszyło nam przez kilka następnych lat.

W dniu 23 września 1945 roku dh Plewka i ja przedstawiliśmy dyr. Dąbrowskiemu nasze zamierzenia i omówiliśmy zasady współpracy szkoły i harcerstwa. O tym pierwszym naszym oficjalnym wystąpieniu jako przedstawicieli Hufca zachowała się wzmianka w kronice szkoły.

W drugiej połowie września nastąpił żywiołowy rozwój organizacji harcerskiej. W Gimnazjum i Liceum w Miliczu powstały drużyny męska i żeńska, podobnie w szkole podstawowej, w której nieco później powstała drużyna zuchowa. Powstały także dwie drużyny harcerskie i jedna zuchowa w Żmigrodzie.

Drużynowym drużyny gimnazjalnej męskiej, którą przez cały czas istnienia była drużyną kadrową, został dh Maciejewski. Prowadził ją do 1947 roku tj do chwili wyjazdu na studia ekonomiczne do Szczecina. Drużynowym w szkole podstawowej został początkowo druh Karol Jamer, później nastąpiły też zmiany. Ruchem zuchowym w Miliczu zajmował się dh Jerzy Wybierański. W Żmigrodzie organizacji drużyn harcerskich podjął się nauczyciel dh Czesław Mituniewicz. Jednocześnie powstała w Miliczu drużyna pozaszkolna, dla harcerzy starszych, którą prowadził dh Stanisławski.

Pierwszą drużynową drużyny żeńskiej gimnazjalnej została dh Zucja Skibińska, a po wyodrębnieniu się harcerstwa żeńskiego z naszego Hufca i powołaniu odrębnego Hufca Harcerek, drużynę objęła dh Jadwiga Kwaśniewska, jej przyboczną była Alicja Sadowska. Dh Skibińska zaś została p.o. komendantką Hufca, którą to funkcję pełniła do 1949 roku, a w jej żarliwej, pełnej pasji działalności widzę źródła wielu sukcesów harcerstwa żeńskiego w Miliczu.

Wrocław 1972

Dokumenty

W dziale "Dokumenty" zamieszczamy pięć jednostek. Są to:

1. Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 25.11.1945 - 1.03.1947 r.
2. Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 1.01. - 31.12.1947 r.
3. Wykaz obozów i kolonii Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy w okresie 1.07. - 31.08.1946 r.
4. Wykaz służby harcerskiej i instruktorskiej druha hm PL Antoniego Gregorkiewicza.
5. Udział w szkoleniu instruktorskim, kursach i obozach druha hm PL Antoniego Gregorkiewicza.

Trzy pierwsze dokumenty pozwalają zorientować się w zakresie, tematyce i formach działalności oraz składzie osobowym Chorągwi Harcerzy Dolnego Śląska w okresie trzech pierwszych lat jej istnienia.

Dwa następne dokumenty stanowią niejako uzupełnienie drukowanej w nr 3 "Zeszytów" biografii druha hm PL Antoniego Gregorkiewicza, a zarazem, jak sądzimy, przybliżają tę fascynującą postać - człowieka, który całe swe, nie tuzinkowe życie, życie związał z harcerstwem, a harcerstwo uczynił jego treścią.

1

1947 marzec. Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 25.11.1945 - 1.03.1947.

Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 25.11.1945 - 1.03.1947 .

I. Organizacja

a. Skład Komendy Chorągwi w czasie 25.11.1945 - 1.10.1946

Komendant Chorągwi	- hm Sobolewski Kazimierz
Z-ca komendanta	- phm Dobski Józef /do 1.03.1946/
I z-ca komendanta	- phm Osiecki Ksawery /od 1.03.1946/
II z-ca komendanta	- phm Frączek Kazimierz
Skarbnik	- phm Frączek Kazimierz
Ref. Drużyn Harcerzy	- phm Sidor Czesław
Ref. Wych. Fizycznego	- phm Nawracała Marian
Ref. Kształt. Starszyzny	- hm Michalski Jan
Ref. Obozów i Turystyki	- Bożekowski Kazimierz
Ref. Zuchowy	- phm Hakke Czesław
Ref. Majątek Harcerskich	- phm Szafran Zygmunt
Ref. Interwencyjny	- phm Stolarczyk Marian/do 1.03.1946/
Sekretarz K-dy Chorągwi	- H.O. Owczarek Zbigniew

b. Skład osobowy Komendy Chorągwi od 1.10.1946 r.

Komendant Chorągwi	- hm Sobolewski Kazimierz
Z-ca K-ta Chorągwi i Ref. Osobowy	- phm Osiecki Ksawery

Wydział Ogólno-Administracyjny

Kierownik	- phm Pisarski Mieczysław
Sekretarz K-dy Chorągwi	- phm Pisarski Mieczysław
Ref. Harcerskiej Służby Informacyjnej	- HO Zymalski Czesław
Administrator "Zameczku Harcerskiego"	- phm Szafran Zygmunt

Wydział Skarbowo-Gospodarczy

Kierownik	- hm Szopa Ludwik
Skarbnik	- HR Oczko Kazimierz
Ref. Majątek Harcerskich	- phm Szafran Zygmunt

Wydział Drużyn Harcerzy

Kierownik	- hm Musidiowski Zygfryd
Współpracownik Wydziału	- HR Garbicz Jerzy
Wydział Kształcenia Starszyzny	- hm Andzelewicz Mirosław
Kierownik	- phm Piszczorowicz Hieronim

Wydział Obozów i Turystyki

Kierownik	- phm Kotowicz Maksymilian
Współpracownik Wydziału	- phm Świętek Mieczysław

Wydział Zuchowy

Kierownik	- phm Pisarski Czesław
Współpracownicy	- phm Pisarski Mieczysław
	- HO Glaser Bogusław

Wydział Wychowania Fizycznego

Kierownik	- phm Boroń Juliusz
-----------	---------------------

Wydział Drużyn Wodnych

Pilot Chorągwi	- hm Brzozowski Franciszek
Współpracownicy	- hm Gregorkiewicz Antoni
	- phm Miller Zygmunt

Komendant Hufców Wrocławskich - p hm Kotowicz Maksymilian
Samodzielny Ref. Wych. Artyst. - p hm Szafran Zygmunt

c. Skład osobowy Komend Hufców Harcerzy /stan z dnia 15.03.1947/

Hufiec Brzeg n.O. /obejmuje pow. Brzeg i pow. Olawa
 Hufcowy - hm Mucha Wincenty
 Instruktorzy:-
Hufiec Dzierżoniów /obejmuje powiat Dzierżoniów/
 Hufcowy - p hm Oldrzyk Tauer
 Instruktorzy: p hm Szanser Tadeusz, p hm Sas Władysław
Hufiec Głogów/obejmuje powiat Głogów, tymczasowa siedziba
 K-dy Hufca w Ślawie Śląskiej:/
 Hufcowy - p hm Mieszalski Stefan
 Instruktorzy: p hm Gawryś Henryk, p hm Lewiński Zygmunt
Hufiec Góra Śląska /obejmuje powiat Góra Śląska/
 Hufcowy - p hm Czerniak Jan
 Instruktorzy: -
Hufiec Jawor /obejmuje powiat Jawor, tymczasowa siedziba
 K-dy Hufca w Bolkowiu:/
 p.o. Hufcowy - Szpila Jan HO
 Instruktorzy: -
Hufiec Jelenia Góra I /obejmuje miasto Jelenia Góra/
 Hufcowy - p hm Markiewicz Tadeusz
 Instruktorzy: p hm Kłosowski Bogdan
Hufiec Jelenia Góra II /obejmuje powiat Jelenia Góra/
 Hufcowy - p hm Warecki Henryk
 Instruktorzy: p hm Sidor Czesław, p hm Grzszczuk Wawrzyn,
 p hm Frączek Kazimierz, p hm Nawracała Marian
Hufiec Kamienna Góra /obejmuje powiat Kamienna Góra/
 Hufcowy - p hm Datta Bolesław
 Instruktorzy: p hm Kuśnicki Józef, p hm Poprawa Józef
Hufiec Kłodzko /obejmuje powiat Kłodzko i powiat Bystrzyca/
 Hufcowy - p hm Kosiba Adam
 Instruktorzy: p hm Malinowski Tadeusz
Hufiec Kozuchów /obejmuje powiat Kozuchów, tymczasowa siedzi-
 ba K-dy Hufca w Nowej Soli/
 p.o. Hufcowy - Paterski Walenty HR
 Instruktorzy: p hm Dzwonko Michał
Hufiec Legnica /obejmuje powiat Legnica i powiat Złotoria/
 Hufcowy - p hm Wojciechowski Władysław
 Instruktorzy: p hm Brzozowski Edward
Hufiec Lubań /obejmuje powiat Lubań, tymczasowa siedziba
 K-dy Hufca w Lesnej/
 p.o. Hufcowy - p hm Bacia Mieczysław
 Instruktorzy: p hm Zawadzki Marian
Hufiec Lwówek /obejmuje powiat Lwówek i powiat Bolesławiec/
 Hufcowy - p hm Stanoch Zygmunt
 Instruktorzy: p hm Bonin Hubert
Hufiec Milicz /obejmuje powiat Milicz/
 Hufcowy - p hm Staniecki Tadeusz
 Instruktorzy: -
Hufiec Oleśnica /obejmuje powiat Oleśnica, powiat Namysłów
 i powiat Syców/
 Hufcowy - hm Andzelewicz Mirosław
 Instruktorzy: hm Konieczny Michał
Hufiec Środa Śląska /obejmuje powiat Środa Śląska/
 p.o. Hufcowy - Sroczyński Kazimierz HR
 Instruktorzy: -

Hufiec Świdnica /obejmuje powiat Świdnica/
 Hufcowy - p hm Pietrzycki Marian
 Instruktorzy: p hm Zając Antoni, p hm Pilarski Kazimierz
Hufiec Szprotawa /obejmuje powiat Szprotawa/
 p.o. Hufcowy - Malepszy Tadeusz HO
 Instruktorzy: p hm Merlak Zenon
Hufiec Trzebnica /obejmuje powiat Trzebnica/
 p.o. Hufcowy - Pieszczyński Zbigniew HR
 Instruktorzy: -
Hufiec Wałbrzych /obejmuje powiat Wałbrzych/
 Hufcowy - p hm Ciasnocha Alojzy
 Instruktorzy: hm Karpała Julian, hm Jędrzejczyk Franciszek,
 p hm Wesółowski Zbigniew, p hm Damski Brunon,
 p hm Okulski Stefan
Komenda Hufców Wrocławskich /obejmuje poza powiatem Wrocław
 powiaty Strzelin i Wołów/
 Komendant Hufców - p hm Kotowicz Maksymilian
 Instruktorzy: p hm Drogomirecki Jerzy, hm Dudek Wojciech,
 p hm Latocha Jerzy, p hm Tyczkowski Tadeusz,
 p hm Miller Zygmunt

Hufcowi: Wrocław I	/Śródmieście/	p.o. Rumiński Janusz HR
Wrocław II	/Wschód/	p.o. Dziurła Marian HR
Wrocław III	/Południe/	p hm Majchrzak Leon
Wrocław IV	/Północ/	p.o. Jagodziński Henryk HR
Wrocław V	/Zachód/	- -
Wrocław VI	/Wodny/	p.o. hm Brzozowski Franciszek
Wrocław VII	/powiat/	p.o. Kalinowski Władysław HR

Hufiec Ząbkowice /obejmuje powiat Ząbkowice z wyjątkiem rejonu
 Ziembic/
 Hufcowy - Miernik Jan
 Instruktorzy: hm ks Ganowski Stanisław
Hufiec Ziembice /obejmuje rejon Ziembice w powiecie Ząbkowice/
 Hufcowy - p hm Piliński Edward
 Instruktorzy: -
Hufiec Zgorzelice /obejmuje powiat Zgorzelice/
 Hufcowy - Kozubaki Henryk p hm
 Instruktorzy: p hm Antczak Kazimierz
Hufiec Żary /obejmuje powiat Żary/
 Hufcowy - Pichler Józef HO
 Instruktorzy: p hm Kryński Kazimierz
Hufiec Żagan /obejmuje powiat Żagan/
 Hufcowy - p hm Frąckowiak Bernard
 Instruktorzy: -

II. Stan Chorągwi
 /dane liczbowe w/g stanu w dniu 10.03.1947 r./

Dolnośląska Chorągiew Harcerzy obejmuje 32 Hufce, 202 drużyn
 harcerzy, 6 drużyn zuchów, 3 drużyny instruktorskie /Wrocław,
 Świdnica i Jelenia Góra/ razem 5 917 harcerzy /danych zuchów
 na razie nie mamy/.

Drużyny harcerzy według stosunku do szkolnictwa:	
- drużyny przy szkołach podstawowych	- 138
- drużyny przy gimnazjach i liceach	- 43
- drużyny międzyszkolne	- 11
- drużyny pozaszkolne	- 10
Harcerze według posiadanych stopni:	
- Harcerz Rzeczypospolitej	- 47
- Harcerz Orli	- 104

- Ćwik	- 287
- Wywiadowca	- 617
- Młodzik	- 1 860
- bez stopnia	- 3 002
Grono starszyny Chorągwi liczyło w dniu 15.03.1947 r.	
- harcistrze	- 12
- podharcistrze	- 53

III. Akcja kształcenia

a. Kształcenie instruktorów.

W okresie wielkanocnym 1946 r. Komenda Chorągwi przeprowadziła kurs podharcistrzowski w "Wykpacie" w Karpaczu. Uczestników 15 /z tego 2 z innych Chorągwi/ - komendant kursu p.m. Hakke Czesław, instruktorów komendy kursu 6. W ramach II CAS nad jeziorem Turawa Chorągiew przeszkoliła dalszych 7 kandydatów na podharcistrzów. 3 harcerzy wzięło udział w kursie podharcistrzowskim suchym w zimie 46/47 w Warszawie /X Pawilon/. Na kursie harcistrzowskim GKH w lutym 1947 roku przeszkolono 1 podharcistrza.

b. Szkolenie Drużynowych Harcerzy

W okresie ferii zimowych 1946/47 Komenda Chorągwi przeprowadziła kurs drużynowych w "Lipowym Zacisku" /k. Dzierżoniów/ Uczestników 85, członków komendy kursu 4, komendant kursu Sobolewski Kazimierz. W okresie lata 1946 r. odbył się kurs drużynowych w ramach akcji obozowej Hufców z udziałem 10 uczestników. Podczas zimy 1946/47 odbyły się 3 kursy drużynowych /Wałbrzych, Kłodzko i Wrocław/, na których przeszkolono łącznie około 85 harcerzy.

c. Kursy Zastępowych

W okresie ferii zimowych 1946/47 przeprowadzona została na terenie Chorągwi akcja szkolenia zastępowych ze szczególnym uwzględnieniem zastępowych drużyn szkół powszechnych. Akcja ta była wydatnie subsydiowana przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Wrocławskiego. Niestety skutkiem niepunktualnego nadsyłania raportów przez teren nie można dotychczas podać dokładnego zestawienia cyfrowego osiągniętych wyników /dotychczas Komenda Chorągwi otrzymała raporty z 16 kursów zastępowych urządzanych przez Hufce z około 1300 harcerzami/.

IV. Akcja obozowa

Letnia akcja obozowa 1946 r. objęła 1 680 harcerzy, którzy wzięli udział w 36 obozach i koloniach Hufców i drużyn / 1 kurs drużynowych, 9 kursów zastępowych, 1 obóz roboczy, 16 obozów i kolonii stałych, 6 obozów wędrownych, 2 kolonie suchowe/. Pod względem zakwalifikowania akcji obozowej 1946 r. przedstawia się ona następująco:

- obozów kategorii "A"	- 6
- obozów kategorii "B"	- 20
- obozów kategorii "C"	- 1
- obozów zdyskwalifikowanych	- 9

Koszt harcerzodnia wynosił od 120 do 155 zł.

Zimowa akcja obozowa 1946/47 obejmowała ogółem 29 zimowisk /z tego 18 kursów zastępowych, 3 kursy drużynowych, 7 zimowisk drużyn i Hufców, 2 obozy wędrownie, ponadto 2 kursy narciarskie/. Z wydatną pomocą przyszło w akcji zimowisk Kuratorium Okręgu Szkolnego przyznając subwencję gotówkową w wysokości 360 zł na uczestnika.

V. Łączność z terenem

Komenda Chorągwi utrzymywała w okresie sprawozdawczym łączność z terenem za pośrednictwem: a/ wizytacji jednostek organizacyjnych, b/ odpraw Hufcowych, c/ wydawania rozkazów i listów okólnych Komendy Chorągwi.

a/ wizytacje. Do dnia 1 marca 1947 r. wizytatorzy Komendy Chorągwi zwizytowali ogółem 16 jednostek /Hufców, drużyn i majątków harcercskich/ wydając na miejscu odpowiednie zarządzenia. Dla usprawnienia akcji wizytacyjnej Komenda Chorągwi nabyła 2 motocykle, które pozwalają przy znacznej oszczędności czasu dokonywać dalekich wypadów w teren.

b/ W okresie sprawozdawczym Komenda Chorągwi zorganizowała 3 odprawy Hufcowych i p.o. Hufcowych Chorągwi. Pierwsza z nich /5.12.1945 r./ odbyła się w Jeleniej Górze - miała charakter zapoznawczy, organizacyjny i programowy. Druga /26.06.1946 r./ miała miejsce we Wrocławiu i była saszczyczna obecnością Naczelnika Harcerzy hm Kierzkowskiego. Miała charakter sprawozdawczy, dano podczas niej Hufcom pewne wytyczne odnośnie akcji letniej, wreszcie grono instruktorskie dokonało prowizorycznych wyborów Komendanta Chorągwi w osobie dotychczasowego p.o. komendanta hm Sobolewskiego. Trzecia - jesienna odprawa Hufcowych miała miejsce we Wrocławiu w nowej siedzibie Komendy Chorągwi - w "Zameczku Harcerskim". Omawiano na niej sprawy programowe i gospodarcze /15.11.1946 r./.

c/ Rozkazy i okólniki Komendy Chorągwi. W czasie 1.11.1945 - 10.03.1947 wydano ogółem 16 rozkazów oraz 31 listów okólnych.

VI. Wydawnictwa

Dla usprawnienia pracy Hufców i drużyn zwłaszcza w okresie początkowym, kiedy nie było gotowych materiałów i wzorów, a literatura harcercska powojenna była dopiero w zaczątkach, Komenda Chorągwi wydała /częściowo drukami, częściowo w formie odbitek powielaczowych/ szereg druków i instrukcji, jak: książeczki służbowe i legitymacje tymczasowe /wycofane po ukazaniu się urzędowego wydawnictwa GKH/, karty rejestracyjne drużyn, karty osobowe, raporty przedwakacyjne, raporty miesięczne Hufców, regulamin Komendy Hufca, instrukcję o wizytacjach jednostek harcercskich, wyciągi kontowe dla jednostek harcercskich, tymczasowy regulamin dla Kół Przyjaciół Harcerstwa.

VII. Gospodarka

a/ Sprawozdanie referatu majątków i nieruchomości harcercskich
Na terenie Dolnego Śląska znajduje się formalnie zarejestrowanych 11 budynków przyznanych przez kompetentne czynniki urzędowe harcerzom.

1. "Zameczek Harcerski" - Wrocław, ul. Rzeźbiarska 4, siedziba Komendy Chorągwi Harcerzy od 1.10.1946 r. Budynek dwupiętrowy, 16 izb + sala teatralna. Mieści mieszkania służbowe, biura Komendy Chorągwi, świetlice drużyn wodnych. Wyremontowany w 75 %. Administrator: p.m. Szafran Zygmunt zamieszkały w "Zameczku".

2. Stary "Zameczek Harcerski", Wrocław, ul. Rzeźbiarska 4a, w stadium remontu, ma pomieścić siedzibę Hufca Wodnego i Komendy Hufców Wrocławskich. Budynek 1 piętrowy, w 50 % zniszczony, 9 izb.

3. Budynek Komendy I Hufca Harcerzy we Wrocławiu, ul. Pomorska 5. Dom dwupiętrowy, częściowo zniszczony, 7 izb. Mieści Komendę Hufca oraz izby drużyn.

4. Willa "Czuwaj" w Szklarskiej Porębie, pow. Jelenia Góra przy ul. Okrzei. Budynek 1 piętrowy z centralnym ogrzewaniem. Izba 10. Przeznaczony na dom kursowy. Zarządca: Magiera Eugenia wędrowniczka - adres: Szklarska Poręba, ul. Sienkiewicza 1151 willa "Grażyna" tel. 576

5. Dom wypoczynkowy "Wysepka" w Karpaczu, pow. Jelenia Góra, ul. Wielkopolska 169 tel. 281. Budynek dwupiętrowy o 18 izbach. Przeznaczony na dom kursowy i wypoczynkowy. Administrator: phm Sidor Czesław - kupiec, mieszka w budynku. Do budynku należy garaż na 1 samochód.

6. Dom Harcerza w Lwówku, pow. Lwówek, Al. Wojska Polskiego 12. Częściowo zniszczony. Posiada 17 izb. Przeznaczony na biura Komendy Hufca, świetlice i dom noclegowy. Zarządca: Wyroba Józef cwik, zamieszkały tamże.

7. Dom Harcerza w Starym Cieniu, pow. Kozuchów, ul. Młynska 4. Posiada 5 izb. Przeznaczony na kolonie i kursy oraz świetlice harcerskie.

8. "Lipowe Zacisze" w Kamieńcu 1/ pow. Dzierżoniów nr 110. Budynek dwupiętrowy, 26 pokoi i 10 innych izb. Przeznaczony na dom kursowy.

9. Harcerskie Zakłady Ogrodnicze w Ziembicach 2/ pow. Żabkowice, ul. Wałowa 36 /Wiejska 1/ Budynek dwupiętrowy o 10 izbach. Obok 4 szklarnie ogrodnicze i 2 ha ziemi ogrodowej. Przeznaczone na placówkę dochodową Hufca. Zarządca: phm Piliński Edward i HR Bąkowski Edward - adresy prywatne: Ziembice ul. Wałowa 46 i Rynek 47.

10. Dom Harcerza w Trzebnicy, ul. Bolesława Bieruta 6/10. 1 budynek w połowie zniszczony. Izba 13. Przeznaczony na pomieszczenia Komendy Hufca i świetlice drużyn. Zarządca: Budas Zdzisław wywiadowca, Trzebnica ul. Wrocławska 1.

11. Dom Harcerza w Środzie Śląskiej ul. Bolesława Bieruta 33. Budynek w połowie zniszczony, 12 izb. Przeznaczony na Komendę Hufca i świetlice drużyn. Zarządca: Górski Jerzy HO adres: Stefanów, stacja.

12. Dom Harcerza w Żarach, ul. Wiejska 29. Budynek murowany, stan średni, jednopiętrowy, 15 izb. Przeznaczony na świetlice drużyn, pomieszczenie KPH, komendę Hufca i pokój gościnny. Administrator: Pilcher Józef HO, adres prywatny: Żary, ul. Farna 17.

Ponadto w posiadaniu Harcerstwa znajdują się dalszych kilka obiektów, które jednak nie zostały dotychczas zgłoszone w referacie majątków Komendy Chorągwi, wobec czego nie mają możliwości korzystania z praw majątku ZHP.

b/ "Zameczek Harcerski"

Obecna siedziba Komendy Chorągwi Harcerzy - "Zameczek Harcerski" - przyjęty został przez Komendę z dniem 1.10.1946 r. do użytkowania z rąk prowizorycznego Z.O. Wrocławskiego. Budynek uzyskany dzięki staraniu Kuratorium Okręgu Szkolnego Wrocławskiego, a w szczególności p. Kuratora Dębskiego, został częściowo /w 70 %/ wyremontowany przez Wrocławską Dyрекcję Odbudowy z kredytów państwowych. Szybkie przeprowadzenie tegoż zadzięczamy w dużej mierze p. mgr Jaskrowi / z KOS/ referentowi stanic przy ZO, oraz hm inż. Ptaszyckiemu /z Dyrekcji Odbudowy/. Niemniej jednak z chwilą przeprowadzenia się Komendy Chorągwi z Jeleniej Góry do Wrocławia 1.10.1946 r., brakowało częściowo światła, kontaktów, kłamek, kluczy, okna były pojedynczo szklone. Komenda Chorągwi w miarę możliwości kontynuowała prace remontowe. Uzupełniono instalację świetlną, przystąpiono do podwójnego szklenia sal i mieszkań, przeprowadzono prace ślusarskie. Dzięki staraniom KPH Wrocławskiego Ministerstwo Odbudowy przyznało dalsze kredyty na prace remontowe, co pozwala obecnie na uzupełnienie ogrzewania, sieci oświetleniowej i podłoga w sali na pierwszym piętrze/ - również w "Starym Zameczku". Ostra zima 1946/47 poczyniła w budynku znaczne szkody, zwłaszcza w kanalizacji, a popękane rury spowodowały częściowe zawilgocenie murów.

c/ Inwentarz Komendy Chorągwi

Z ważniejszych nabytków Komendy Chorągwi wymienić należy: 2 motocykle, 1 "rykszę" /trójkołowiec/, 1 maszynę do pisania, 4 namioty, powielacz rotacyjny, karabinek sportowy. Majątek Komendy Chorągwi jest zinwentaryzowany.

d/ Sprawozdanie kasowe za rok 1946.

/nie obejmuje obrotów dokonanych przez PKO i NBP/

P r z y c h ó d

Saldo na dzień 1 stycznia 1946 r.	3 795,24 zł
Opłaty organizacyjne	49 641,- zł
10 % od imprez organizowanych przez teren	5 243,- zł
Sprzedaż druków organizacyjnych	30 190,- zł
Subwencje harcerskie /GKR, ZO/	77 000,- zł
Subwencje państwowe	161 200,- zł
Składnica Harcerska w Jeleniej Górze	19 931,- zł
% Od sprzedanych przez teren nalepek "Na Akcję Letnią"	9 434,- zł
Pożyczki	42 000,- zł
Zwroty Hufców /materiały przechodnie/	107 607,- zł
Za przydziały przekazane terenowi	356 070,- zł
Różne	48 583,- zł
Wyjęte z konta własnego w PKO	258 000,- zł
Wyjęte z konta własnego w NRP	10 500,- zł
R a z e m	1 129 214,24 zł

R o z c h ó d

Subwencje dla jednostek harcerskich	178 560,-	zł
Akcja szkoleniowa	20 490,-	zł
Inwentarz	43 329,-	zł
Administracja domów harcerskich	23 843,-	zł
Dotacje instruktorom i piące personelu	94 000,-	zł
Biuro	38 099,-	zł
Podróże służbowe	50 304,-	zł
Wydawnictwa	1 382,-	zł
Materiały przechodnie /przydziały ect/	328 025,-	zł
Zwroty pożyczek	12 000,-	zł
Tabor motorowy i jego konserwacja	109 338,-	zł
Remont "Zameczku Harcerskiego" z własnych fund.	60 843,-	zł
Przeprowadzka Komendy Chorągwi z Jeleniej Góry do Wrocławia	40 073,24	zł
Różne	138 421,-	zł
Wpłacone na konto własne w PKO	17 830,-	zł
R a z e m	1 156 537,24	zł
Przychód	1 179 214,24	zł
Rozchód	1 156 537,24	zł
Saldo na dzień 1 stycznia 1947 r.	22 677,-	zł

VIII. Wychowanie Fizyczne

Wydział Wychowania Fizycznego rozpoczął normalną pracę dopiero po przybyciu Komendy Chorągwi do Wrocławia w październiku 1946 r. Praca podzielona została na dwa etapy: 1/ Utworzenie przy Komendach Hufców referatu Wychowania Fizycznego, oraz 2/ Zorganizowanie Harcerskich Klubów Sportowych /HKS/ przy poszczególnych Hufcach. Obecnie Chorągiew posiada HKS-y w następujących Hufcach:

Dzierżoniów - sekcje: narciarska, lekkoatletyczna, bokserska, pływacka;

Góra Śląska - sekcje narciarska i lekkoatletyczna;

Milicz - sekcje: narciarska, lekkoatletyczna, gry ruchowe;

Jelenia Góra - sekcje: narciarska i lekkoatletyczna;

Wałbrzych - sekcje: lekkoatletyczna, piłki ręcznej, piłki nożnej, pływacka;

Wrocław - sekcje: bokserska, inne w organizacji.

We wrześniu 1946 r. przeprowadzono suchą zaprawę narciarską według instrukcji przesłanych w teren przez Wydział WF. Z nastaniem śniegu odbyła się zaprawa właściwa.

W zimie 1946/47 obsesiano kursy instruktorskie WF zorganizowane przez PUWF. Szereg harcerzy, zwłaszcza z Dzierżoniowa i Jeleniej Góry, wzięło udział w kursach narciarskich w Szklarskiej Porębie. W lutym 1947 r. HKS-y Dzierżoniów i Wałbrzych zorganizowały zawody narciarskie z udziałem zawodników spoza klubu. Pozostałe HKS-y brały udział w imprezach narciarskich jakie odbyły się na terenie ich powiatów. Sekcja bokserska HKS Wrocław rozegrała mecz z drużyną klasy B z pomyslnym wynikiem.

Wydział Wychowania Fizycznego utrzymuje ścisły kontakt z Wojewódzkim Urzędem Wychowania Fizycznego i posiada swego przedstawiciela w Wojewódzkiej Radzie Wychowania Fizycznego. Poszczególne Hufce delegują, stosownie do zarządzenia, swych referentów do Powiatowych Rady Wychowania Fizycznego.

IX. Praca społeczna

W lecie 1946 r. w ramach obozów letnich harcerze dolnośląscy wzięli masowy udział w akcji żniwnej, przedstawiając następnie Komendzie Chorągwi odpowiednie zaświadczenia miejscowych władz, konieczne do uznania przez Wydział Obozów danego obozu. Harcerstwo wrocławskie uczestniczyło w pracach przy oczyszczaniu ulic z gruzów. Drużyny dolnośląskie współdziałały w zacieraniu śladów niemieckich na tutejszych ziemiach oraz w znakowaniu szlaków turystycznych, pomagały w imprezach innych organizacji i instytucji. W chwili obecnej jednostki harcerskie znajdujące się na obszarach dotkniętych względnie zagrożonych powodzią pełnią służbę pomocniczą, w ramach organizowanej przez władze akcji przeciwpowodziowej.

X. Ogólne uwagi

Dolnośląska Chorągiew Harcerzy powstała w innych warunkach, niż inne w Polsce centralnej. Jest Chorągwią w całym tego słowa znaczeniu nową, bo Harcerstwa na tych terenach nigdy przedtem nie było. Na jej powstanie składała się młodzież i instruktorzy harcerscy z całej Polski. Z jednej strony taki stan rzeczy pozwalał na wykorzystanie doświadczenia różnych środowisk, z drugiej jednak utrudniał w wysokim stopniu przez brak życia pracę. To też naczelnym hasłem wysuwany przez Komendę Chorągwi w pierwszym okresie jej pracy było życie się zastępów, drużyn i Hufców, zatarcie różnic, a nieraz i uprzedzeń dzielnicowych i wytworzenie jednolitego typu harcerza dolnośląskiego. Proces ten dzięki dobrej woli i stałemu naciskowi ze strony kierowników jednostek organizacyjnych nastąpił stosunkowo szybko.

Praca z tak różnolitym elementem nastroczała jeszcze inną trudność: w okresie gorączkowej pracy organizacyjnej trzeba było nieraz zaryzykować, powierzając odpowiedzialne stanowisko kierownicze harcerzowi, a nieraz i instruktorowi, który był osobiście Komendzie Chorągwi zupełnie nie znany, a którego jedyną /zresztą często nie wiele mówiącą/ była książeczka służbowa /rzadko opinia/, legitymacja tymczasowa, zaświadczenie, a nawet powoływanie się na kogoś w Polsce centralnej. Stąd szereg niedociągnięć, zwłaszcza w pierwszym okresie istnienia Chorągwi, co powodowało częste zmiany w obsadach, a nawet represje organizacyjne i to na prawie wszystkich szczeblach pracy Chorągwi. Tym tłumaczyć trzeba również zaniedbania pewnych działów organizacyjnych, które dopiero obecnie są nadrabiane /zuchy, wychowanie fizyczne, woda, szymbownictwo etc/.

Powstanie Komendy Chorągwi jesienią 1945 r. w Jeleniej Górze dawało wprawdzie możliwość spokojnej pracy w najtrudniejszym okresie organizacji tejże, odbiło się jednak niekorzystnie na współpracy z władzami, instytucjami i innymi organizacjami na szczeblu wojewódzkim.

Przeniesienie się Komendy w październiku 1946 r. do Wrocławia spowodowało konieczność zmiany prawie całego składu personalnego, co z kolei wywołało przejściowe ustępki w funkcjonowaniu całości. C z u w a j ! Komendant Chorągwi /-/ Sobolewski Kazimierz hm.

Dostrzeżone omyłki i opuszczenia:

- 1/ W składzie Komendy Chorągwi od 1.10.1946 r. uzupełnić: Samodzielny Referat Współpracy z Organizacjami Młodzieżowymi: Owczarek Zbigniew HO.
- 2/ W składzie Hufca Jelenia Góra I dodać: phm Hakke Czesław.

Oryginał maszynopis.
Zbiory rodziny Ksawerego Osieckiego
zam. we Wrocławiu

Przypisy: redakcji:

- 1/ Obecnie miejscowość nosi nazwę: Rościszów.
- 2/ Obecnie miejscowość nosi nazwę: Ziębice.
- 3/ Obecnie miejscowość nosi nazwę: Szczepanów, a stacja kolejowa: Środa Śląska.

2

1947, grudzień. Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 1.01. - 31.12.1947.

Sprawozdanie Komendy Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy za okres 1.01. - 31.12.1947 r.

I. Organizacjaa. Skład osobowy Komendy Chorągwi w okresie sprawozdawczym:

Komendant Chorągwi	- hm Sobolewski Kazimierz
I Z-ca k-dta Chorągwi	- phm Osiecki Ksawery /do 31.08/ - hm Szopa Ludwik /od 1.09./
II Z-ca k-dta Chorągwi	- hm Andzelewicz Mirosław /od 1.09./

Wydział Ogólny

Kierownik Wydziału	- phm Pisarski Mieczysław
Sekretarz Komendy Chor.	- phm Pisarski Mieczysław
Referat Harcerskiej Służby Informacyjnej	- Żymalski Czesław HR /do 1.10/ - Grzesło Tadeusz HR /od 1.10/ - phm Szafran Zygmunt
Ref. Wychow. Artystycznego	- Owczarek Zbigniew /do 1.10/
Ref. Współpracy z Organiz. Młodzieżowymi	- Rumiński Janusz phm /do 1.11/ - Misztalski Czesław HR /od 1.11/

Wydział Gospodarczo-Skarbowy

Kierownik Wydziału	- hm Szopa Ludwik /do 1.10./ - phm Wesolowski Zbigniew /od 1.10./
Skarbnik K-dy Chorągwi	- Oczo Kazimierz HR /do 1.11./ - Plewka Józef HR /do 1.12./ - Haliszczak Władysław /od 1.12./
Ref. Majątków Harcerskich	- phm Szafran Zygmunt
Administrator "Zameczku"	- phm Szafran Zygmunt
Inwentarzowy K-dy Chorągwi	- Frykowski Marian /do 1.12./
Współpracownicy Wydziału	- Pelesarski Czesław /od 1.12./ - phm Piszczcerowicz Hieronim - Michalik Zdzisław HR - Setkiewicz Mieczysław HR

Wydział Drużyn Harcerskich

Kierownik Wydziału	- hm Musidlowski Zygfryd
Współpracownik Wydziału	- phm Garbicz Jerzy

Wydział Kształcenia

Kierownik Wydziału	- hm Andzelewicz Mirosław
Współpracownik	- phm Piszczcerowicz Hieronim

Wydział Osobowy

Kierownik Wydziału	- phm Osiecki Ksawery /do 1.12./ - hm Sobolewski Kazimierz /od 1.12./
--------------------	--

Wydział Obozów i Turystyki

Kierownik Wydziału	- phm Kotowicz Maksymilian /do 1.09./ - phm Świątek Mieczysław /od 1.09./
Współpracownik	- inż. Terczyński Łukasz HR /od 1.09./

Wydział Wychowania Fizycznego

Kierownik Wydziału	- phm Boron Juliusz
Ref. Wychowania Wodnego	- hm Gregorkiewicz Antoni /od 1.09./
poprzednio	- ś.p. hm Franciszek Brzozowski
	- Masior Jerzy HO /od 1.09./

Wydział Zuchów

Ref. Lotnictwa	- phm Pisarski Czesław /do 1.12./
Wydział Zuchów	- hm Szopa Ludwik /od 1.12./
Kierownik Wydziału	

Wydział Zdrowia

Kierownik Wydziału	- dr Adamiak Jan HR
Komendant Hufców Wrocław.	- phm Kotowicz Maksymilian /do 1.09./ - Emilski Edward HR /do 1.12./

Delegat ZO do K-dy Chorągwi

- b. Skład osobowy Komend Hufców Harcerzy /stan z dnia 31.12.1947 r./
Hufiec Brzeg n/O /obejmuje powiat Brzeg/	- hm Mucha Wincenty
Hufcowy	
Instruktorzy:	-
Hufiec Dzierżoniów /obejmuje powiat Dzierżoniów/	- hm Reniewicki Władysław
Hufcowy	
Instruktorzy:	-

- Hufiec Głogów /obejmuje powiat Głogów/
 Hufcowy - phm Mieszalski Stefan
 Instruktorzy: phm Gawrys Henryk, phm Lewinski Zygmunt
- Hufiec Góra Śląska /obejmuje powiat Góra Śląska/
 p.o. Hufcowy - Zontek Edward HR
 Instruktorzy: -
- Hufiec Jelenia Góra /obejmuje powiat Jelenia Góra/
 Hufcowy - phm Markiewicz Tadeusz
 Instruktorzy: phm Hakke Czesław, phm Nawracała Marian,
 phm Sidor Czesław, phm ks Trębacz Tomasz,
 phm Warecki Henryk
- Hufiec Kamienna Góra /obejmuje powiat Kamienna Góra/
 Hufcowy - phm Poprawa Józef
 Instruktorzy: phm Datta Bolesław, phm Kuźmicki Józef
- Hufiec Kłodzko /obejmuje powiaty Kłodzko i Bystrzyca/
 Hufcowy - phm Malinowski Tadeusz
 Instruktorzy: phm Czerwiec Edward, hm Madej Władysław,
 phm ks Prasol Stanisław, hm Sokołowski Stanisław,
 phm Walczak Kazimierz
- Hufiec Kozuchów /obejmuje powiat Kozuchów z siedzibą Hufca
 w Nowej Soli/
 p.o. Hufcowy - Paterski Walenty HR
 Instruktorzy: phm Dzwonko Michał
- Hufiec Legnica /obejmuje powiaty: Legnica, Jawor, Złotok
 rza i Lubin/
 p.o. Hufcowy - Martyka Edward HR
 Instruktorzy: phm Szura Eugeniusz
- Hufiec Lubań /obejmuje powiat Lubań/
 p.o. Hufcowy - Żelazny Bolesław HO
 Instruktorzy: phm Bacia Mieczysław, phm Karpinski Janusz
- Hufiec Lwówek /obejmuje powiaty Lwówek i Bolesławiec/
 Hufcowy - phm Stanoch Zygmunt
 Instruktorzy: phm Bonin Hubert
- Hufiec Olawa /obejmuje powiat Olawa/
 p.o. Hufcowy - Niesłuchowski Franciszek HR
 Instruktorzy: -
- Hufiec Oleśnica /obejmuje powiaty: Oleśnica, Namysłów, Syców/
 Hufcowy - hm Andzelewicz Mirosław
 Instruktorzy: phm Antczak Kazimierz, hm. Konieczny Michał,
 phm Sosnowski Jerzy
- Hufiec Środa Śląska /obejmuje powiat Środa Śląska/
 p.o. Hufcowy - Sroczyński Kazimierz HR
 Instruktorzy: hm Świerczyński Mieczysław
- Hufiec Strzelin /obejmuje powiat Strzelin/
 Hufcowy - phm Bociek Mieczysław
 Instruktorzy: -

- Hufiec Świdnica /obejmuje powiat Świdnica/
 Hufcowy - phm Pilaraki Kazimierz
 Instruktorzy: phm Zajac Antoni
- Hufiec Szprotawa /obejmuje powiat Szprotawa/
 p.o. Hufcowy - Malepszy Tadeusz HR
 Instruktorzy: phm Marlak Zenon
- Hufiec Trzebnica /obejmuje powiat Trzebnica/
 p.o. Hufcowy - Pieszczyński Zbigniew HR
 Instruktorzy: -
- Hufiec Wałbrzych - miasto
 p.o. Hufcowy - Siekierzyński Walter HR
 Instruktorzy: phm Ciasnocha Alojzy, hm Jędrzejczyk Franciszek
 phm Okulski
- Hufiec Wałbrzych - powiat /obejmuje powiat Wałbrzych/
 Hufcowy - phm Wesołowski Zbigniew
 Instruktorzy: -
- Hufiec Wrocław - "Północ"
 Hufcowy - phm Rumiński Janusz
 Instruktorzy: -
- Hufiec Wrocław - "Wschód"
 Hufcowy - Skała Zbigniew HO
 Instruktorzy: -
- Hufiec Wrocław - "Południe"
 Hufcowy - phm Majchrzak Leon
 Instruktorzy: -
- Hufiec Wrocław - "Zachód"
 p.o. Hufcowy - Grzesiło Tadeusz HR
 Instruktorzy: phm Tyczkowski Tadeusz
- Hufiec Wrocław - "Wodny"
 Hufcowy - phm Drogomirecki Jerzy
 Instruktorzy: phm Han Lechosław
- Hufiec Wrocław powiat /obejmujący powiaty: Wrocław i Wołów/
 Hufcowy - phm Wesołowski Zbigniew
 Instruktorzy: phm Marecki Franciszek, phm Michalewicz Ry-
 szard, phm Wardęga Edward
- Hufiec Ząbkowice Śl. /obejmuje powiat Ząbkowice za wyjątkiem
 rejonu wydzielonego, podległego Hufcowi
 Ziębice/
 Hufcowy - phm Miernik Jan
 Instruktorzy: hm ks Ganowski Stanisław
- Hufiec Ziębice /obejmuje wydzielony rejon z pow. Ząbkowice/
 Hufcowy - phm Piliński Edward
 Instruktorzy: -
- Hufiec Zgorzelec /obejmuje powiat Zgorzelec/
 Hufcowy - phm Kozubski Henryk
 Instruktorzy: -

Hufiec Żary /obejmuje powiaty Żary i Żagań/

p.o. Hufcowy - Pilcher Józef HR
Instruktorzy: -

II. Stan Chorągwi

Dolnośląska Chorągiew Harcerzy według danych z dnia 31.12.1947 r. obejmuje: 32 hufce, 212 drużyn harcerzy /+ jednostki próbne/, 8 drużyn suchów /+ drużyny próbne/, 2 drużyny instruktorskie - razem 7 764 harcerzy /danych o suchach na razie brak/

Grono starszyny Chorągwi liczyło w dniu 31.12.1947 r.:

- harmistrzów - 15
- podharcistrzów - 56

Razem 71 instruktorów mianowanych
Harcerze według posiadanych stopni:

- Harcerz Rzeczypospolitej - 40
- Harcerz Orli - 191
- Ćwik - 373
- Wywiadowca - 1 042
- Młodzik - 2 615
- bez stopnia - 3 503

III. Akcja kształcenia

W sierpniu 1947 r. Komenda Chorągwi zorganizowała w Obornikach Śląskich dwu turnusowy kurs drużynowych harcerzy, w którym wzięło udział łącznie 138 uczestników. Przynano ogółem 89 harcerzom "próbę drużynowego". W kursie wzięli udział również w charakterze uczestników członkowie bratnich organizacji młodzieżowych /ZWM i OM TUR/, jako instruktorzy czynni byli obok instruktorów harcerskich oficerowie WP z Oficerskiej Szkoły Saperów we Wrocławiu, zaproszeni przez Komendę Chorągwi.

W okresie ferii zimowych 1947/48 odbył się staraniem Hufca Harcerzy Kłodzko zimowy kurs drużynowych harcerzy dla uczestników z całej Chorągwi z udziałem 32 harcerzy, z których 28 otrzymało "próbę drużynowego". Kurs ten został trzykrotnie wizytowany przez Komendę Chorągwi.

IV. Akcja obozowa

Letnia akcja obozowa Chorągwi objęła w 1947 r. ogółem 3 164 harcerzy, którzy spędzili na obozach 774 dni. Ilość harcerzodni /harcerze x ilość dni/ wynosi 2 444 936. Przeciętny koszt trzytygodniowego obozu liczącego 35 uczestników wynosił 120 000,- zł; koszt jednego uczestnika 3 428,- zł. Ogółem obozy harcerzy dolnośląskich kosztowały około 3 500 000,- zł. Z wymienionej liczby 4 obozy odbyły się poza terenem Dolnego Śląska / w tym: 1 obóz szybocowy w Malborku, 1 obóz żeglarski w Uście/, ponadto 6 obozów wędrownych: 2 w Tatrach, 2 w Karkonoszach, 2 nad morzem. Ogółem odbyło się w Chorągwi 48 obozów wszelkich typów. Akcja wizytacyjna Komendy Chorągwi objęła mniej więcej 60 % tj 25 obozów. Wizytatorzy zakwalifikowali w wyniku swej akcji 12 obozów do kategorii "A", pozostałe 13 do kategorii "B". Obozy kategorii "C" nie było.

V. Łączność z terenem

Łączność z terenem w okresie sprawozdawczym obejmowała: a/ wizytacje jednostek organizacyjnych, b/ odprawy Hufcowych, c/ wydawanie rozkazów i listów okólnych, oraz d/ pracę sekretariatu Komendy Chorągwi.

a/ Wizytacje terenu przeprowadzono w okresie sprawozdawczym w 19 hufcach, wydając na miejscu odpowiednie zarządzenia celem usunięcia usterek w pracy. Otrzymane wyniki wskazują konieczność silnego dalszego zwiększenia akcji wizytacyjnej, co jednak ograniczane jest szczupłym stanem naszych zasobów gotówkowych i trudnością uzyskania jakichkolwiek zniżek kolejowych na ten cel.

b/ Odprawy Hufcowych. W 1947 r. Komenda Chorągwi zorganizowała ogółem 3 odprawy Hufcowych, na których omawiano aktualne zagadnienia związane z pracą naszej Chorągwi.

c/ Rozkazy i listy okólne Komendy Chorągwi. W roku 1947 Komenda Chorągwi wydała ogółem 13 rozkazów oraz 26 listów okólnych.

d/ Działalność sekretariatu Komendy. W okresie sprawozdawczym Sekretariat Komendy Chorągwi załatwił i wysłał ogółem 1261 pism.

VI. Wydział Osobowy

Wydział Osobowy przeprowadził uporządkowanie spraw osobowych na odcinku starszyny Chorągwi, zaprowadził kartotekę instruktorów mianowanych, wysłał wnioski o mianowanie, zweryfikowanie i cofanie stopni instruktorom. W roku 1947 Naczelnik Harcerzy mianował w Chorągwi Dolnośląskiej 9 podharcistrzów, przynajmniej na podstawie weryfikacji stopień phm 2, cofnął stopień starszyny i zwolnił z ZHP 4 instruktorów. Obecnie Wydział porządkuje odcinek kandydatów na instruktorów.

VII. Wychowanie fizyczne

Wydział Wychowania Fizycznego obejmuje 3 referaty: Harcerskich Klubów Sportowych, Wychowania Wodnego i Referat Lotniczy. Referat HKS-ów zorganizował w dniach 25 i 26 maja 1947 r. 1-sze Mistrzostwa Lekkoatletyczne Dolnośląskich Chorągwi Harcerki i Harcerzy w Wałbrzychu, na których zespołowo I miejsce uzyskała reprezentacja Dzierżoniowa. W czerwcu Wydział Wychowania Fizycznego obsesał Mistrzostwa Lekkoatletyczne ZHP w Bydgoszczy. Utrzymywano ciągły i żywy kontakt z Wydziałem Wychowania Fizycznego Głównej Kwatery w Warszawie.

Referat Wychowania Wodnego przeszedł w lecie kryzys w związku ze śmiercią kierownika tegoż sp hm Brzozowskiego. W jesieni, po wznowieniu działalności referatu, zorganizowano we Wrocławiu staranie opracowany kurs żeglarski dla szerszej masy młodzieży harcerskiej. W 1947 r. spuszczone zostały na wodę pierwsze jednostki harcerskie. Tempo rozwoju hamowane jest wydatnie szczupłym zasobem funduszy stojących do dyspozycji referatu i brakiem jakichkolwiek subwencji na ten cel. Referat Lotniczy powstał dopiero w jesieni 1947 r. Praca jego rozwija się w dwu kierunkach: modelarstwa lotniczego oraz szkolenia pilotów szybocowych.

Wydział jako też poszczególne referaty współpracują ściśle i utrzymują żywą łączność z Wojewódzkim Urzędem Wychowania Fizycznego i Przeposobienia Wojskowego, Ligą Morską i Ligą Lotniczą.

VIII. Wydział Gospodarczo-Skarbowy

Wydział okazywał w 1947 r. ożywioną działalność. Komenda Chorągwi pośredniczyła w rozprowadzaniu w teren przydziałów muni-cywalnych, materiałowych i namiotowych otrzymanych od centrali w Warszawie. Udzielono wydatnej pomocy finansowej powstającej Spółdzielni Harcerskiej "SPRAWNOSC" / która wobec dużych trudności administracyjnych i gospodarczych przejęta została ostatecznie przez Komendę Chorągwi na składnicę harcerską Komendy w lutym 1948 r./ . Mimo braku jakichkolwiek subwencji od ze wnątrz Wydział pokrywał wszelkie wydatki związane z utrzymaniem administracji Komendy Chorągwi i licznych wyjazdów wizytacyjnych w teren.

Osobno wspomnieć należy o pracach związanych z kontynuowaniem remontu "Zameczku Harcerskiego" - siedziby Komendy Chorągwi. W roku 1947 wykonano podwójne oszklenie budynku, wstawiono podłogę w Sekretariacie Komendy, odmalowano jedną z sal, postawiono 11 nowych pieców kaflowych, doprowadzono do porządku instalację wodną i elektryczną w "Starym Zameczku". Wychodząc z założenia, że obiekty harcerskie powinny być w 100 % wykorzystane Komenda Chorągwi przekazała budynek "Starego Zameczku", po likwidacji Komendy Hufców Wrocławskich, w jesieni 1947 r. Komendzie Chorągwi Harcererek. Na czołowej ścianie "Zameczku" umieszczono piękną rzeźbę św. Jerzego /żelazobeton/ wyciągniętą rękami harcerzy z ruin wrocławskich, odnowioną i częściowo zrekonstruowaną. W remoncie korzystano częściowo z kredytów przyznanych na ten cel przez Wrocławską Dyrekcję Odbudowy.

Inwentarz Komendy Chorągwi zwiększył się w 1947 r. o dalsze 23 namioty UNRRA /poprzednio było 4/.

W myśl zarządzenia Naczelnika ZHP rachunkowość Komendy Chorągwi od dnia 1.01.1948 r. prowadzona jest systemem przebitkowym. Całość gospodarki Komendy skontrolowana została w dniach 12 i 13.02.1948 r. przez inspektora kontroli E.Z.K.Y hm Jerzego Linola.

IX Wydział Zuchów

Początek 1947 r. zastał pracę zuchową na terenie Chorągwi w powiśkach. Niedawno powstały Wydział rozpoczął wydawanie powielanych "Wici", które jednak ukazywały się nieregularnie z powodu trudności technicznych. W okresie 23.07. - 23.08. 1947 r. odbył się pierwszy od chwili powstania Chorągwi kurs wodzów i namiestników zuchowych, zorganizowany w Obornikach Śląskich w oparciu gospodarczym o kursy drużynowych Komendy Chorągwi z udziałem 60 uczestników, z których 36 kurs ukończyło, a 26 otrzymało "próbę". W okresie sprawozdawczym zorganizowano 22 próbne drużyny zuchowe.

X. Praca społeczna

Podobnie jak w r. 1946 i w ubiegłym okresie sprawozdawczym harcerze dolnośląscy brali czynny udział w akcji żniwnej podczas obozów letnich. 20 harcerzy wysłanych zostało przez Komendę Chorągwi do Warszawy, gdzie przez miesiąc pracowali przy odruszowywaniu stolicy w ramach międzyorganizacyjnego obozu młodzieżowego. Przewodnik tej grupy udekorowany został pamiątkową odznaką przez ob. gen. Spychalskiego. W samym Wrocławiu harcerze wystąpili masowo w czasie akcji odszczurzenia miasta, zakładając trutki w ruinach.

Na terenie całej Chorągwi harcerze pomagali czynnie w imprezach innych organizacji oraz instytucji.

XI. Uwagi ogólne i plany na przyszłość

Rok 1947 upłynął w Chorągwi pod znakiem stabilizacji stosunków i opanowywania powstałych jednostek organizacyjnych. W związku z tym Komenda Chorągwi wstrzymała wiosną tego roku przyjmowanie nowych drużyn, przetrzymując nowo powstające na próbie i przeprowadzając selekcję dawniejszych. Stąd pozorne zahamowanie rozwoju Chorągwi w okresie sprawozdawczym. Wychodząc z założenia, że nie ilość, lecz jakość drużyn jest miarą wartości Chorągwi, Komenda położyła silny nacisk na należytą obsadę drużyn, szkoląc w tym celu kierowników roboty na kursach choragwianych. W r. 1948 przystępujemy do dalszego tworzenia i przyjmowania nowych drużyn harcerskich, a zwłaszcza zuchowych. Wydział Kształcenia przystępuje do szkolenia starszyny przez zorganizowanie kursu podharcmistrzowskiego, który podciągnie poziom kierowników pracy organizacyjnej na szczeblu Hufca nie posiadających stopni instruktorskich. Niezależnie od tego prowadzone będą intensywne szkolenie drużynowych harcerzy i zuchów. Rok 1948 stoi w naszej Chorągwi pod znakiem skoordynowanej, planowej Akcji Letniej i udziału Chorągwi w Wystawie Ziemi Odzyskanych we Wrocławiu. Udział w Wystawie, obok momentu społecznego i propagandowego, winien w swym rezultacie końcowym dać Komendzie Chorągwi trwałe podstawy materialne, uniemożliwiając ją od często bardzo problematycznych subwencji, oraz pozwalając na bardzo wydatne posunięcie naprzód remontu "Zameczku".

C z u w a j i

Komendant Chorągwi

/-/ Sobolewski Kazimierz hm

Oryginał maszynopis
Zbiory rodziny Ksawerego Osieckiego
zam. we Wrocławiu

Przypis redakcji

1/ Później przekształcona w Wyższą Oficerską Szkołę Wojsk Inżynierskich im. gen. Jakuba Jasińskiego we Wrocławiu.

3

1946 czerwiec 27. Wykaz obozów i kolonii Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy w okresie 1.07. - 31.08. 1946 r.

Wykaz obozów i kolonii
Dolnośląskiej Chorągwi Harcerzy
w okresie 1.07. - 31.08.1946

Komenda Chorągwi Harcerzy:

Kurs drużynowych harcerzy, 120 uczestników, majątek Sadków stacja kolejowa Sadków, pow. Wrocław, termin 4 - 25.08.

Hufiec Brzeg /n.Odra/:

Kurs zastępowych harcerzy, 36 uczestników, majątek Lubań, pow. Brzeg, termin 4 - 18.07.

Obóz wędrowny Kręgu Instruktorskiego po terenach południowych Dolnego Śląska, 15 uczestników, termin 19 - 31.07.

Kolonia zuchowa Hufca, 35 uczestników, majątek Lubań, pow. Brzeg, termin 4 - 18.07.

Obóz stały Hufca, 35 harcerzy, majątek Lubań, pow. Brzeg, termin 4 - 18.07.

Hufiec Głogów (Sława Śl.):

Obóz Hufca, 150 uczestników, majątek Karole, pow. Głogów stacja kolejowa Białobrzezie, termin 1 - 22.07.

Hufiec Jelenia Góra:

Kurs zastępowych Hufca, 50 uczestników, Janowice, pow. Jelenia Góra, termin 1 - 14 sierpnia.

Obóz 22 DŚl drużyny harcerzy, 30 uczestników, Szklarska Poręba, pow. Jelenia Góra, termin 5.07 - 5.08.

Obóz 1 i 2 DŚl drużyny harcerzy, 70 uczestników, Mauer, pow. Lwówek, termin 15.07 - 6.08.

Hufiec Kłodzko:

Obóz Hufca, Międzygórze, pow. Bystrzyca, 150 harcerzy, termin 6 - 30.07.

Hufiec Lubań:

Kurs zastępowych Hufca, 75 uczestników, majątek Czocho, pow. Lubań (koło Leśnej), termin 5 - 21.07.

Hufiec Kozuchów:

Obóz zastępowych, Stary Cień, pow. Kozuchów, uczestników 40, termin 20.07. - 5.08.

Hufiec Milicz:

Obóz Hufca (roboczy), majątek Bogusławice, pow. Milicz, 80 uczestników, termin 10 - 31.07.

Hufiec Oleśnica:

Kurs zastępowych, Twarda Góra^{1/}, pow. Syców, 38 uczestników, termin 6.07. - 16.07.

Hufiec Rychbach^{2/}:

Obóz Hufca, miejscowość Kamieniec^{3/}, pow. Dzierżoniów (Rychbach), 100 uczestników, termin lipiec.

Hufiec Świdnica:

Obóz Hufca, miejscowość Choina (Kynau), pow. Wałbrzych, 112 uczestników, termin 8.07. - 4.08.

Hufiec Wrocław I:

Kolonia Hufca i kurs zastępowych, Ośrodek Harcerski we Wrocławiu, ul. Harcerska 5/7, uczestników 100, termin 15.07. - 16.08.

Obóz wędrowny krajoznawczy: Zagłębie Śląsko-Dąbrowskie, Jura Krakowsko-Częstochowska, uczestników 50, termin 1 - 20.08.

Komendant Chorągwi

(-) Sobolewski Kazimierz hm

Odcisk okrągłej pieczęci z krzyżem harcerskim w środku i napisem w otoku: ZHP Komenda Chorągwi Harcerzy Dolnego Śląska.

Odbitka powielaczowa
Zbiory Tadeusza Grzesły
zam. w Krakowie

Przypisy redakcji

- 1/ Obecnie miasto nosi nazwę: Twardogóra.
- 2/ Obecnie miasto nosi nazwę: Dzierżoniów.
- 3/ Obecnie miejscowość nosi nazwę: Rościszów.

Wykaz służby harcerskiej i instruktorskiej. Załącznik do karty instruktorskiej hm PL Antoniego Gregorkiewicza urodzonego 16 maja 1902 roku w Chorwatowie pod Władystokiem zmarłego dnia 8 lutego 1977 roku we Wrocławiu.

Okres		Nazwa jednostki organizacyjnej	Pełniona funkcja	Miejscowość
od	do			
1	2	3	4	5
na okres od 1917 r. do 1939 r.				
29.09.1917 -	2.10.1918	Polska Drużyna Harcerska im. Tadeusza Kościuszki	zastępowy	Władystok
3.10.1918 -	6.05.1919	Polska Drużyna Harcerska im. Tadeusza Kościuszki	przyboczny	Władystok
7.05.1919 -	20.06.1920	Polska Drużyna Harcerska im. Tadeusza Kościuszki	drużynowy	Władystok
22.09.1920 -	3.12.1920	Morski zastęp harcerski na statku	zastępowy	Statek Brandenburg
12.12.1920 -	28.06.1921	I Męska Drużyna Harcerska im. Stefana Czarnieckiego	przyboczny	Pułtusk
29.06.1921 -	31.08.1922	Hufiec ZHP Chorągwi Warszawskiej	członek Komendy Hufca	Pułtusk
1.09.1922 -	11.09.1923	Koedukacyjna Drużyna Harcerska i Hufiec ZHP Chorągiew Warszawska	drużynowy i kierownik drużyn wiejskich	Zatory, pow. Pułtusk
12.09.1923 -	16.10.1925	Hufiec ZHP Chorągwi Warszawskiej	komendant Hufca ZHP	Pułtusk

12.10.1925 -	18.05.1926	Chorągiew Warszawska ZHP Oddział Warszawski	członek wydziału organizacyjnego	Warszawa
19.05.1926 -	31.08.1927	Naczelnictwo ZHP	członek wydziału wychowawczego harcerstwa starszego	Warszawa
1.09.1927 -	22.06.1928	III Męska Drużyna Harcerska im. Zawiszy Czarnego Chorągiew Wołyńska	drużynowy i członek Komendy Hufca ZHP	Krzemieniec
23.06.1928 -	1.03.1929	Hufiec ZHP Chorągiew Wołyńska	p.o.komendanta Hufca ZHP	Krzemieniec
2.03.1929 -	30.09.1930	III Męska Drużyna Harcerska im. Zawiszy Czarnego Chorągiew Wołyńska	drużynowy	Krzemieniec
1.10.1930 -	10.02.1931	Oddział Warszawski Komendy Męskiej Chorągwi Mazowieckiej	referat kół przyjaźni	Warszawa
11.02.1931 -	9.10.1931	Hufiec ZHP powiatu warszawskiego Chorągiew Mazowiecka	komendant Hufca ZHP	Warszawa
10.09.1931 -	30.09.1932	Komenda Męskiej Chorągwi Mazowieckiej	kierownik wydziału prasy	Warszawa
1.11.1932 -	25.03.1933	Hufiec ZHP Chorągiew Mazowiecka	komendant Hufca ZHP	Falenica
26.03.1933 -	30.09.1934	Komenda Chorągwi Mazowieckiej ZHP	członek Sądu Harcerskiego od 1.09.1933 pilot Chorągwi	Warszawa
1.10.1934 -	31.11.1934	Hufiec ZHP Chorągiew Mazowiecka	komendant Hufca ZHP	Falenica

1.12.1934 - 10.01.1936	Chorągiew Mazowiecka Harcerzy oraz Główna Kwatera Harcerzy Kierownictwo Drużyn Żeglarskich	kierownik Wydziału WF i PW, referat opieki drużyn w kraju nad drużynami Zagranicą oraz od 10.06.1936 pilot Chorągwi do 10.09.1938	Warszawa
11.01.1936 - 1.09.1939	Główna Kwatera Harcerzy Kierownictwo Harcerskich Drużyn Żeglarskich	kierownik działu śródlądowego i od 2.07.1938 komendant Centralnego Ośrodka Żeglarstwa Śródlądowego w Niesiuczy nad Naroczą	Warszawa
1.09.1939 - 29.09.1939	Hufiec ZHP Chorągiew Mazowiecka	komendant Hufca ZHP	Rembertów
18.01.1939 - 29.09.1939	Koło b. Harcerzy Sybiraków z czasów walk o niepodległość	wiceprzewodniczy	Warszawa

za okres od 1939 do 1945 r.

8.11.1939 - 20.02.1940	Hufiec Szarych Szeregów	komendant Hufca	Rembertów
21.02.1940 - 2.10.1942	Prawobrzeżny Okręg Chorągwi Mazowieckiej Szarych Szeregów	komendant Okręgu i zastępca komendanta Chorągwi	Warszawa Rembertów
2.10.1942 - 24.11.1942	Więzienie na Pawiaku	więzień	Warszawa
25.11.1942 - 13.03.1943	Obóz koncentracyjny	więzień	Oświęcim
14.03.1943 - 24.04.1943	Obóz koncentracyjny	więzień	Gross Rosen
25.04.1943 - 2.05.1945	Obóz koncentracyjny	więzień	Sachsenhausen

za okres od 3.05.1945 r.

4.06.1945 - 24.07.1945	Kierownictwo I Polskiego Okręgu Szkolnego	instruktor harcerski	Lubeka (Niemcy)
25.07.1945 - 26.03.1946	Komenda Chorągwi Kresowej ZHP w Niemczech	zastępca komendanta Chorągwi	Lubeka (Niemcy)
27.03.1946 - 22.06.1946	Komenda Chorągwi Kresowej ZHP w Niemczech	komendant Chorągwi	Lubeka (Niemcy)
1.08.1946 - 15.02.1947	Główna Kwatera ZHP	członek wydziału wychowania wodnego	Warszawa
16.02.1947 - 30.08.1947	Komenda Dolnośląskiej Chorągwi ZHP	zastępca pilota Chorągwi	Wrocław
1.09.1947 - 1.07.1949	Komenda Dolnośląskiej Chorągwi ZHP	pilot Chorągwi	Wrocław
19.11.1956 - 31.01.1962	Komenda Dolnośląskiej Chorągwi ZHP	pilot Chorągwi	Wrocław
	- 19.01.1957 - 18.04.1959	członek Centralnej Komisji Weryfikacyjnej Rady Naczelnej ZHP	
	- 17.02.1959	przewodniczący Konferencji Chorągwi	
	- 18.04.1959 - 21.04.1959	delegat Chorągwi na II Walny Zjazd ZHP	
	- 18.02.1960 - 31.01.1962	członek Komisji Rewizyjnej Chorągwi	
1.02.1962 - 31.12.1963	Komenda Dolnośląskiej Chorągwi ZHP	zastępca przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Chorągwi	Wrocław
1.01.1964 - 31.12.1968	Główna Kwatera ZHP	członek wydziału wychowania morskiego i wodnego	Warszawa

1	2	3	4	5
1.01.1969	Komenda Dolnośląskiej Chorągwi ZHP		członek wydziału młodzieży starszej	Wrocław

Oryginał: własnoręczny rękopis
 Archiwum Komendy Wrocławskiej
 Chorągwi ZHP

5

Udział w szkoleniu instruktorów, kursach i obozach. Załącznik do karty instruktorskiej hm PL Antoniego GREGORKIEWICZA urodzonego 16 maja 1902 r. w Chorwatowie pod Władystowem - zmarłego dnia 8 lutego 1977 r. we Wrocławiu.

Rodzaj	Organizator	Miejsce	Funkcja	Czas trwania	
				od	do
Obóz Morski	Harcerski Hufiec Dalekiego Wschodu	Rosyjska Wyspa nad Morzem Japońskim	obożny	24.06.1919	15.08.1919
Kurs instruktorski	Chorągiew Męska Oddział Warszawski	Mickun	zastępowy	22.07.1923	23.08.1923
I Zlot Narodowy ZHP	GK ZHP	Siekierki pod Warszawą	zastępca komendanta podoboju Chorągwi Mazowieckiej	lipiec 1924 r.	
Obóz Morski	Harcerski Hufiec Syberyjski w Wejherowie	Hel	komendant	28.06.1924	24.08.1924

Obóz starszyszyn	Chorągiew Mazowiecka	nad jeziorem Wigry	zastępowy	1.07.1925	27.07.1925
Obóz morski	Harcerski Hufiec Syberyjski	Hel	komendant	1.08.1925	25.08.1925
Obóz morski	Harcerski Hufiec Syberyjski	Hel	komendant	28.06.1926	25.08.1926
Spiw żeglarski	Harcerski Hufiec Syberyjski	Toruń-Gdańsk-Hel	komendant	24.06.1927	30.06.1927
Obóz morski	Harcerski Hufiec Syberyjski	Hel	komendant	1.07.1927	27.08.1927
Obóz morski	Harcerski Hufiec Syberyjski	Hel	komendant	27.06.1928	26.08.1928
Kurs starszyszyn	GKH	Brenna	bibliotekarz	7.08.1931	17.08.1931
I Krajowy Zlot Harcerskich Drużyn Wodnych	GKH	Garozyn	członek Komendy	sierpień 1932 r.	
III kurs morski	GKH	Gdynia	instruktor	1.08.1933	31.08.1933
Informacyjny kurs morski	GKH	Gdynia	uczestnik	10 dni w 1933 r.	
Żeglarski kurs morski	GKH	Jastarnia	zastępca komendanta	15.07.1934	12.08.1934

1	2	3	4	5
Kurs komendantów Harcerskich Oddziałów PW	GKH	Warszawa	zastępca komendanta	3.01.1935 - 12.01.1935
V kurs żeglarstwa przybrzeżnego	GKH	Jestarnia	komendant	29.06.1935 - 23.07.1935
Jubileuszowy Zlot Narodowy ZHP	GKH	Spała	komendant podobozu	lato 1935 r.
Kurs podharcemistrzowski żeglarski	GKH	Nieszłucz nad jez. Narocz	komendant	4.07.1936 - 19.07.1936
VI kurs żeglarstwa przybrzeżnego	GKH	Gdynia	zastępca komendanta	21.07.1936 - 30.07.1936
Kurs nauczycielski pod namiotami	GKH i Kuratorium Okr. Szk. Warsz.	nad jez. Sajno	instruktor żeglarstwa	3.08.1936 - 28.08.1936
Zlot b. harcerzy z Syberii i Dalekiego Wschodu	GKH	Warszawa	komendant	4.06.1938 - 5.06.1938
Kurs żeglarski	GKH	Nieszłucz nad jez. Narocz	komendant	20.07.1938 - 26.08.1938
Kurs dla instruktorów suchowych	GKH	Górki Wielkie k/Skoczowa	zastępowy	6.03.1938 - 16.03.1938
Kurs żeglarstwa przybrzeżnego	GKH	Gdynia	instruktor	8.08.1946 - 30.08.1946
Kurs żeglarstwa przybrzeżnego	GKH	Gdynia	komendant	3.07.1957 - 29.07.1957
I Zlot Chorągwi Dolnośląskiej	KCh Dolnośląskiej	Wrocław		21.06.1959 - 24.06.1959
Kurs wioślarski dla drużynowych i zastępowych Rejs	KCh Dolnośląskiej	Wrocław	komendant	26.06.1959 - 13.07.1959

1	2	3	4	5
Rejs morski	GKH	Morze Bałtyckie - Zatoka Gdańska	I oficer	2.08.1960 - 14.08.1960
Kurs kadry morskiej	GKH	Gdynia	instruktor	15.08.1960 - 28.08.1960
Kurs żeglarski	CWM GKH	Puck	zastępca komendanta	17.07.1961 - 30.07.1961
Rejs morski	GKH	Gdynia - Stockholm-Helsinki-Tallin-Gdynia	uczestnik	15.07.1962 - 22.08.1962
Spływ kajakowy	WDH im. Bema Warszawa	Gnojno-Serocki - Zalew Zeg. Warszawa	komendant	11.07.1964 - 26.07.1964
Obóz żeglarski	10 WrDH	Sierzóg nad j. Jeziorek	komendant	22.06.1969 - 6.07.1969
Centralny Harcerski Spływ Żeglarski	KCh Dolnośląskiej i GKH	Wrocław - Szczecin	żeglarz instruktor	1.08.1970 - 23.08.1970
Obóz żeglarski	Retmanat Hufca ZHP W-w Psie Pole	Wyspa Wielka Żuł. nad j. Jeziorek	komendant	5.07.1971 - 26.07.1971

Oryginał: własnoręczny rękopis
 Archiwum Wrocławskiej Chorągwi
 ZHP

Sylwetki

Danuta OSIECKA

Ksawery O S I E C K I hm PL "Tato"
1.12.1900 - 24.08.1982

Wbrew pozorom trudno pisać o własnym Ojcu. Cisną się na myśl epizody, nieraz mało istotne, ale dopiero one tworzą pełny (ale czy naprawdę obiektywny?) obraz człowieka. Rozmiary tego wspomnienia narzucają rygor selekcji, a sens jego pisania rygor rzetelnej prawdy. Trudne to zadanie, ale spróbuję mu sprostać.

+

Urodził się Ojciec u progu XX wieku - 1 grudnia 1900 roku w Warszawie, jako jedenaste dziecko pracownika Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, z których wychowało się sześciu braci i siostra-jedynaczka. W kilka miesięcy po urodzeniu Ojca zmarła Jego matka. Rósł więc nie tylko bez matczynej ciepła, ale z kompleksem winy za to wydarzenie. Za wychowanie Ksawerka i niewiele starszej siostry wzięli się bracia, z których najstarszy wrócił właśnie z rosyjskiego wojska. Niezbyt pedagogicznymi metodami (łącznie z klęceniem na grochu lub kaszy) włączali bracia swojemu najmłodszemu zawiłości alfabetu i arkana czterech działań arytmetycznych (przymusu szkolnego wówczas jeszcze nie było). W końcu doszli do wniosku, że najlepszy dla tego nieuka będzie termin u szewca.

Wydaje mi się, że to nieudane dzieciństwo zaważyło na Jego psyche. W międzyczasie rodzeństwo usamodzielniało się, dziadek przeszedł na emeryturę i zakupiłszy domek w Brwinowie pod Warszawą, zajął się hodowlą kur. Ojciec stał się Jego głównym pomocnikiem w tym gospodarstwie ... i tak sobie później wyobrażał własną emeryturę.

Na szczęście zainteresowała się Nim sąsiadka związana z Macierzą Szkolną. Dzięki niej został uczniem prywatnej szkoły podstawowej i to uczniem ciekawym wiedzy, o dobrej pamięci i zdolności kojarzenia, przy tym sumiennym - więc nie przynosił wstydu swej opiekunce.

Wybuch wojny 1914 roku przerwał tę względną stabilizację w Jego życiu. Wojska niemieckie zarekwirowały bez odszkodowania kury - podstawę egzystencji, rodzeństwo ewakuowano wraz z zakładami pracy w głąb Rosji. 14-letni chłopak musiał walczyć o byt nie tylko swój, ale i załamane i schorowane ojca. Niewiele pomogła sprzedaż domku. Na skutek inflacji pieniądze wkrótce stały się bezwartościowe. Na początku 1918 roku pozostaje sam - dziadek umiera.

I wtedy stało się coś, co zaciążyło na całym Jego dalszym życiu. Zaczął się w Brwinowie tworzyć załążek harcerstwa - zastęp, który wkrótce stał się dla Niego rodziną. Harcerskie ćwiczenia i przeżycia pobudzały wyobraźnię, a braterskie uczucia padały na bardzo podatny grunt. Złożenie Przysięgi Harcerskiej potwierdzało przynależność do Jego nowej rodziny - harcerskiej, a krzyż harcerski, który wtedy otrzymał towarzyszył Mu przez całe życie, przypięty do każdego cywilnego i służbowego ubrania, ... i do ślubnego garnituru również.

Koniec wojny przyniósł również i inne silne przeżycia - rozbranie Niemców. "Hände hoch!" wystarczyło, by broń z rąk przerażonego Niemca przechodziła w polskie ręce. Cóż to za radość i duma dla nastolatka. Koniec wojny to również próba ustabilizowania swojego życia, podjęcia pracy zawodowej. Zostaje przyjęty do SA "Polski Fiat" w Warszawie - niestety niedługo, bo w 1920 roku wybuchła nowa wojna. Z wojska dostał wprawdzie odroczenie, jako zbyt słabo rozwinięty fizycznie, jednak w krytycznej fazie wojny zgłosił się do RGO w Pruszkowie, przy którym druhowie Aleksander Kamiński i Oskar Żawrocki, wówczas studenci, tworzyli harcerski oddział szkoleniowy w zakresie harcerskim i wojskowym.

Po krótkim przeszkoleniu, oddział został skierowany do Harcerskiego Batalionu Straży Granicznej w Sosnowcu, a następnie do placówki granicznej w Czeladzi (kopalnia "Saturn") w miejsce odkomenderowanej na front jednostki straży granicznej. I tak - po tamtej stronie granicy przechadzały się wojskowe patrole Komisji Alinackiej, po naszej stronie - patrole w harcerskich mundurkach z leciutkimi

włoskimi karabinkami, ... najczęściej bez amunicji. Ciężka była służba i prymitywne warunki egzystencji, ale świadomość służby wolnej Polsce rekompensowała niedostatki żywności, odzieży, amunicji. W pożyczonych cywilnych ubraniach przekradali się nieraz przez granicę, przerzucając broń dla organizujących się oddziałów powstańczych. Słowa pełne miłości do Ojczyzny, dokumentowane pieczołowicie przechowywanymi w skrytkach polskimi orłami, flagami o barwach narodowych - syczyły do młodych, harcerskich serc mało uświadamiane sobie dotychczas uczucia.

Krzyż harcerski na mundurze spowodował, że odkomenderowany (po zawarciu pokoju na jesieni 1920 r.) do Sztabu Dowództwa Okręgu w Kielcach, otrzymał zadanie posegregowania i uporządkowania stosu map, pozostawionych w Pałacu Biskupim przez kolejnych okupantów ziem polskich - Austriaków, Niemców, Rosjan. Nieraz jeszcze w Jego późniejszym życiu krzyż harcerski decydował o przydzielonych Mu zadaniach.

Właściwą służbę wojskową odbył Ojciec w DOK Nr 10 w Przemyślu. Ukończył ją w grudniu 1922 roku, uzyskując zaświadczenie pełne uznania dla Jego pracy i cech charakteru.

Zaburzenia w kraju - zabójstwo pierwszego Prezydenta RP Gabriela Narutowicza - zatrzymały Go jeszcze przez jakiś czas w wojsku (21 pp "Dzieci Warszawy"), w jednostce patrolującej ulice Warszawy.

Napisał Ojciec w swoich wspomnieniach: "Jako jedyny z szóstki braci byłem żołnierzem polskim. Reszta służyła w wojsku zaborczym w Charbinie, Hersoniu, Tambowie i innych miastach carskiej Rosji".

Zwolnienie z wojska wypadło w nieszczególnym okresie gospodarczym kraju. Kryzys i bezrobocie powodowały, że zakłady pracy broniły się przed dopływem nowych pracowników. Podejmował więc prace dorywcze, sezonowe: w Drukarni "Współczesna" w Warszawie, Urzędzie Poczтовым Warszawa 2, Banku Spółdzielczym w Brwinowie, Urzędzie Gminy w Helenowie, Publicznej Szkole Powszechnej w Brwinowie, Urzędzie Skarbowym w Opocznie, gdzie ożenił się w 1928 roku z tamtejszą mieszkaniczką. W międzyczasie na kursach dokształcających uzupełnił wykształcenie w zakresie szkoły powszechnej oraz ukończył zawodowe kursy pocztowe.

Przez cały czas służby wojskowej współpracował, w miarę wolnego czasu, z jednostkami harcerskimi: 2 Kielecką Drużyną Harcerzy oraz Hufcem Harcerzy w Przemyślu, następnie w 29 Mazowieckiej Drużynie Harcerzy w Brwinowie pełnił kolejno funkcje zastępowego, przybocznego, wodza zuchów, w końcu - drużynowego.

Jako ciekawostkę podaję, w jaki sposób 29 MDH zdobywała fundusze na swoją działalność: otóż korzystając z bliskości Milanówka, drухowie hodowali jedwabniki, wykorzystując morwowy żywopiół wokół boiska szkolnego. Musiały to być niemałe fundusze, skoro umożliwiły organizację obozów np. nad jeziorem Wigry.

Wypadki majowe 1926 roku zastają Ojca w Warszawie. Melduje się w Komendzie Chorągwi Stołecznej ZHP i otrzymuje przydział do drużyny sanitarnej, udzielającej pierwszej pomocy rannym oraz pomocy w ich transporcie do szpitali.

Dopiero w styczniu 1929 roku, po pomyślnym zdaniu egzaminu zawodowego, zostaje Ojciec stałym, etatowym pracownikiem poczty w Brwinowie, dokąd wkrótce wraca z Opoczna i gdzie wraca również na funkcję drużynowego 29 MDH. Wkrótce rodzina powiększa się: w 1929 roku przychodzi na świat córka Danuta, w 1931 roku syn Zbigniew - obydwoje dziedzicznie obciążeni harcerstwem, choć mój brat zakończył karierę harcerską na funkcji zastępowego.

W 1934 roku przenosi się Ojciec do Kolaszek w woj. Łódzkim, gdzie po paru latach zostaje zastępcą naczelnika Urzędu Pocztowego. W Kolaszkach podejmuje pracę w miejscowej drużynie harcerzy. W międzyczasie uczestniczy w Jubileuszowym Zlocie w Spale w 1935 roku oraz w kursie podharc mistrzowskim Chorągwi Łódzkiej w Białej Górze k/Tomaszowa Mazowieckiego w 1936 roku.

Na Zlocie w Spale towarzyszyliśmy Ojcu. Niestety niewiele zostało w pamięci 5-letniego dziecka: orkiestra szkocka w kraciastych spódniczkach i strugi deszczu spływające czerwonymi kroplami z naszych czerwonych sweterków.

Po ukończeniu kursu w Białej Górze otrzymuje Ojciec stopień podharc mistrza (dotychczas: 1919 - młodzik, 1924 - wywiadowca, 1928 - ćwik, 1934 - HO, 1936 - HR) oraz zostaje mianowany rozkazem Naczelnika Harcerzy p.o. hufcowym Hufca Harcerzy na powiat Brzeziny z siedzibą w Kolaszkach.

W przeddzień wybuchu II wojny światowej został powołany rozkazem mobilizacyjnym do poczty polowej. W Warszawie swojej jednostki już nie zastaje. W pogoni za nią dociera aż do Równego na Wołyniu, ale tam były już wojska radzieckie. Kieruje się więc na Brześć. Wpada w ręce Niemców; zwalniają Go jednak, jako cywila (miał przy sobie książeczkę wojskową, które inni niszczyli). Na znalezonym rowerze - po blisko miesiącu wraca do domu.

I tu zdarzył się incydent, który w późniejszych latach miałby finał tragiczny. Niemcy poszukiwali ewakuowanej w dniu wybuchu wojny kasy Urzędu Pocztowego w Koluśzkach, w której z uwagi na przypadające wypłaty wynagrodzeń, miało być sporo gotówki. Nie wystarczyło tłumaczenie, że Ojciec przekazał w przededniu wojny urząd w inne ręce. Przeprowadzono dokładną rewizję. m.in. osobistą, znajdując w kieszonce garnituru zapomnianą ulotkę (rozpowszechnianą tuż przed wojną) z czterema świnkami, które po odpowiednim złożeniu tworzyły głowę Hitlera. Kazali Mu ją złożyć. Niemcy byli ubawieni; skomentowali: "Vier kleine Schweine und eine grosse Schweine, ja?" Ojciec tłumaczył, że odebrał tę ulotkę harcerzom na zbiórce, uważając, że w apolitycznej organizacji, jaką jest harcerstwo, taka zabawa jest niewskazana. Przez jakiś czas Niemcy z uciechą składali ulotkę, wreszcie jeden z nich schował ją sobie do papierośnicy. Ponieważ rewizja nie dała rezultatu, a wyjaśnienia Ojca okazały się wiarygodne, zwolniono Go z aresztu ze słowami: "sind Sie frei, haben Sie Glück". Miał szczęście i to podwójne. W tym czasie mieli jeszcze Niemcy ludzkie odczucia i twarze.

Do konspiracji się nie angażował, zdając sobie sprawę z tego, że jako były organizator młodzieży harcerskiej jest bacznie obserwowany przez Niemców, ale mając zaufanie podziemia udostępniał swoje mieszkanie na zebrania konspiracyjne, tajne nauczanie, przechowywanie "bibuły", którą potem kolportował poprzez okienko Deutsche Post Osten. Ta praca umożliwiała Mu również przechwytywanie kierowanych do żandarmerii i gestapo donosów i anonimów i nieraz identyfikowanie ich nadawców. W którymś roku była w Koluśzkach "wsypa", która objęła bliskich harcerskich współpracowników Ojca. Przez szereg dni Ojciec nie rozbierał się, oczekując dalszych aresztowań. Ofiary "wsypy" przewieziono na gestapo w Tomaszowie Mazowieckim i tam zakatowano na śmierć, ale dalszych aresztowań nie było.

W 1981 roku otrzymał Ojciec, na wniosek Łódzkiej organizacji kombatanckiej, srebrny krzyż zasługi z mieczami. Był zaskoczony (nie należał bowiem formalnie do konspiracji, ani nie należał do ZBoWiD-u), ale cenił to odznaczenie szczególnie.

Konspiracyjne harcerstwo w Koluśzkach nie istniało, ale byliśmy wtedy z bratem w wieku nastoletków, to też pełno było zawsze na naszym podwórku rówieśników, a wśród nich nasz Ojciec, jako organizator gier i zabaw, bądź wypraw w nieznane.

Nic dziwnego, że wkrótce po wojnie zaczęły spontanicznie powstawać drużyny harcerskie, którym Ojciec nadawał formę organizacyjną, na polecenie władz wojskowych i z upoważnienia komendanta Chorągwi Łódzkiej. Nie wszystkim się to jednak podobało (po latach okazało się, że zazdrosnym o sukcesy harcerzy był przewodniczący ZWM). Ktoś ostrzegł Ojca, że instersuje się Nim Urząd Bezpieczeństwa. Zgłosił się więc na ochotnika do tworzącej się w Łodzi grupy operacyjnej dla przejmowania i organizacji placówek łączności na Dolnym Śląsku. W dniu 29 kwietnia 1945 roku znalazł się w Trzebnicy, a wkrótce potem w Legnicy (Festung Breslau wtedy jeszcze broniła się), zaczynając nowy etap swojego życia.

Pierwsze spotkanie grupy harcerzy było przypadkowe, na pochodzie w dniu 3 Maja w Legnicy.^{x)} Rozpoznając się po krzyżach harcerskich zorganizowali się w odrębną grupę harcerską. Nie było więc jeszcze harcerstwa na Dolnym Śląsku, ale byli już harcerze.

W lipcu 1945 roku grupa operacyjna przenosi się do wolnego już, ale witającego morzem ruin, Wrocławia. Dyrektor Poczty i Telegrafów ucieszył się zobaczywszy wśród zgłaszających się pracowników harcerza i powierzył Mu prowadzenie stołówki pocztowej łącznie z zaopatrzeniem żywnościowym (wszak harcerz musi się na tym znać), a nie było to wcale łatwe na tym pustkowiu.

11 sierpnia 1945 roku w gmachu Zarządu Miejskiego we Wrocławiu, z inicjatywy przybyłych w składzie grup operacyjno-zabezpieczających z Krakowa instruktorów harcerskich, powołano do życia ZHP we Wrocławiu. W skład Komitetu Organizacyjnego weszli: Edward Emilski, Tadeusz Grzesiło, Filip Kruszewski, Młachał Mazan, Ksawery Osiecki, Henryk Onderko, Tadeusz Wronkowski, Witold Zarębski. Komitet Organizacyjny podjął organizację drużyn harcerskich, starania u władz o lokal na "Dom Harcerza", nawiązał współpracę z ZWM i OM TUR oraz wydał zarządzenie w sprawie rejestracji harcerzy przybywających na teren Wrocławia. Tym samym zapoczątkowano odrodzenie ruchu harcerskiego w wywołonym Wrocławiu.¹⁾

Jeszcze w sierpniu powstały pierwsze samodzielne zastępy starszoharcerskie, we wrześniu - pierwsze drużyny, a więc załazek I Hufca Harcerzy. Oficjalnie został on uznany na odprawie instruktorów zwołanej przez komendanta Chorągwi Harcerzy Dolnego Śląska (powołanej ku zaskoczeniu grona wrocławskich instruktorów z siedzibą w Jeleniej Górze), która odbyła się w dniu 11 października 1945 roku.²⁾ Rozkazem z grudnia 1945 roku mianowany został skład Komendy Hufca, w którym został wymieniony m.in. pfm Ksawery Osiecki.

Ponieważ, mimo starań o przeniesienie Komendy Chorągwi do Wrocławia, pozostawała ona nadal w Jeleniej Górze, Ojciec (jako mieszkaniec Wrocławia) otrzymał nominację na jednego z dwóch zastępców komendanta Chorągwi Harcerzy Dolnego Śląska, jako jej oficjalny rzecznik i reprezentant wobec władz wojewódzkich we Wrocławiu, na której to funkcji pozostawał do 1949 roku.

Jednocześnie pełnił funkcję sekretarza Okręgu Dolnośląskiego ZHP, którego przewodniczącym był hm Antoni Olbromski z 15-osobowym Zarządem, który miał na celu koordynację prac harcerskich i organizowanie sympatyków w Koła Przyjaciół Harcerstwa.

Oczywiście trudno mi ocenić w jakim wymiarze harcerstwo dolnośląskie zawdzięcza swój rozwój bezpośrednio Ojcu. Faktem jest jednak, że wspólnym wysiłkiem instruktorskim powstają nowe drużyny i nowe hufce (również w terenie),²⁾ że powstają akademickie kręgi instruktorskie i rozwija się akcja obozowa (w tym obozy szybowcowe, żeglarskie, turystyczne), rozszerza się baza lokalowa hufców (łącznie 12 obiektów, w tym 3 we Wrocławiu), zostaje nawiązana współpraca z Komendą Chorągwi Harcerów we Wrocławiu. W październiku 1946 roku przenośi się z Jeleniej Góry do Wrocławia Komenda Chorągwi Harcerzy Dolnego Śląska, przyjmując ramy organizacyjne właściwe dla tego typu instancji; powstaje harcerska służba informacyjna i lokalna prasa harcerska; powstają HKS-y z sekcjami: narciarską, lekkoatletyczną, bokserską, pływacką, piłki ręcznej i nożnej.

Harcerstwo czynnie uczestniczy w porządkowaniu miasta Wrocławia z gruzów, usuwaniu napisów niemieckich, znakowaniu szlaków turystycznych. Pełniło służbę pomocniczą w akcji powodziowej i uczestniczyło w akcji żniwnej. Włączyło się do organizacji bazy turystycznej Wystawy Ziem Odzyskanych - zorganizowało 1500 miejsc noclegowych, przechowalnię bagażu, przechowalnię dzieci, prysznicze.

W latach 1948 i 1949 następuje rozszada organizacyjna oraz zmiany osobowe we władzach wszystkich szczebli. Rozkazem nowo mianowanego komendanta Chorągwi hm Czesława Ciapy z marca 1949 roku zwolniono z ZHP, z równoczesnym cofnięciem stopni instruktorskich, 35 instruktorów Dolnego Śląska. Było to preludium całkowitej likwidacji ZHP i utworzenia Organizacji Harcerskiej ZMP, w wyniku czego zdecydowana większość instruktorów harcerskich zasiliła szeregi PTTK.

Mój skrupulatny Ojciec próbował jeszcze przez jakiś czas współpracować z etatową kadrami. Usłyszał "won". Chciał więc przekazać do-

kumentację prowadzonych przez siebie agend - powtórnie usłyszał "won". I to już był koniec, choć ... choć jeszcze nie. Nadal nosił miniaturkę krzyża harcerskiego przy cywilnym ubraniu. Pewnego dnia w poczekalni kina podeszło do Niego dwóch osobników i wskazując na miniaturkę zażądało: "Pan to zdejmie". Ojciec zaprotestował, mówiąc, że aktualnie nie jest to odznaka chroniona. Odrzekli, że wiedzą o tym, "ale to obraża ich harcerskie uczucia" i dodali: "jeśli Pan jej nie zdejmie - to proszę z nami".

Harcerstwo było jedyną pasją życia Ojca (nie umiał jak inni znaleźć jej substytutu), to też wkrótce wróciła nerwica żołądka, której nabawił się w czasie wojny i jakby ... przybyło Mu z dzieśnięć lat.

Zjazd Łódzki w grudniu 1956 roku otwiera nową kartę w dziejach ZHP. Oczywiście Ojciec reaguje na apel o powrót dawnych instruktorów do pracy w odrodzonym Związku. Zostaje powołany do Chorągwi Komisji Weryfikacyjnej - uprzednio sam zweryfikowany przez Centralną Komisję Weryfikacyjną. Niestety Komisja miała do dyspozycji tylko schody w ówczesnym lokalu Komendy Chorągwi przy ul. Wita Stwosza. Na tych schodach Ojciec zweryfikował i skierował do pracy około 200 instruktorów, którzy zasilili głównie hufce. Drzwi Komendy Chorągwi były nadal niedostępne dla instruktorów społecznych, gdyż godziny urzędowania kończyły się o godzinie 15. To też Ojciec po zakończeniu prac Komisji pozostał bez przydziału służbowego.

Kadra instruktorska V Hufca Wrocław "Wschód", do którego należałam przed rozwiązaniem harcerstwa, stawiała się do pracy w prawie niezmiennym składzie. Z zapałem zabraliśmy się do pracy. Wracając z Hufca widziałam, jak niecierpliwie oczekiwał Ojciec na wieści. Odpowiedziałam więc kiedyś, że najlepiej zrobiłby włączając się do pracy w Hufcu. Byłby wtedy z wiadomościami na bieżąco. I tak znalazł się Ojciec w "Piątce Wrocławskiej", gdzie nazwany "Tatem" przetrwał do końca swojego życia, pełniąc przez 15 lat tj. do 1973 roku funkcję kwatermistrza, a później przewodniczącego Komisji Stopni Instruktorów.

Zmieniali się komendanci Hufca i kadra instruktorska - "Tato" trwał, obchodząc w tym Hufcu 60-lecie swojej pracy harcerskiej; najstarszy wiekiem i stażem nie tylko w Hufcu ale i w Chorągwi. W ostatnim okresie życia zaangażował się w kolejny etap odnowy harcerskiej - należał do Wrocławskiego Kręgu Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego.

Był niesłuchanie żywotny, obowiązkowy i nieustrudzenie pracowity. Jeszcze w 1963 roku ukończył kursy zawodowe, dające uprawnienia maturalne. Do 68-go roku życia pracował zawodowo (ostatnio na funkcji kierownika księgowości materiałowej) i później jeszcze przez szereg lat na pół etatu, rezygnując z niego ostatecznie dopiero w okresie zaostrenia się kryzysu ekonomicznego i związanych z tym dolegliwości życia codziennego.

Do ostatnich dni był czynny. Jego śmierć - 24 sierpnia 1982 roku - była całkowitym zaskoczeniem również dla nas - Jego najbliższych.

Gdy sięgam myślą wstecz widzę, jak bardzo Jego życie osobiste było splecione z zawiłymi losami naszego kraju i harcerstwa. I zastanawiam się nieraz, co uczyniłby dziś, na kolejnym zakręcie historii Związku, w którym harcerstwem byłby dziś. Myślę, że dał na to pytanie odpowiedź we wstępie do swoich wspomnień: "Mimo szeregu doznanych przykrości i wielokrotnego rozgoryczenia, doskonale pamiętam, że to co najcenniejszego i najpiękniejszego w życiu, zawdzięczam tylko Harcerstwu. To ZHP mnie wychowało, wydobyło majszlachetniejsze uczucia, wykształciło moją osobowość. Moja praca w Harcerstwie, to tylko spłata długu zaciągniętego w młodych latach".

Przy opracowaniu korzystałam:

- Praca konkursowa Ojca "Moje harcerskie lata", wrzesień 1977.
- T.Grzeszo. Kartki z albumu XX-lecia. w: Harcerstwo 1965 nr 79.
- T.Grzeszo. Kartki z wrocławskiego kalendarza. w: Harcerstwo 1973 nr 9.
- Wspomnienia własne.

Przypisy:

- 1) Protokół z tego zebrania.
- 2) Na koniec 1947 r. stan Chorągwi Harcerzy wynosił 71 instruktorów mianowanych oraz 7 764 harcerzy, zorganizowanych w 32 hufcach, 202 drużynach (w tym 43 przy szkołach średnich) harcerskich, 6 drużynach zachowowych i 3 instruktorskich.

Przypis redakcji:

- x) Prasa donosiła, że wspomniana manifestacja odbyła się w końcu czerwca 1945 r. z okazji utworzenia Rządu Jedności Narodowej i Święta Morza. Zważywszy, że władze wojewódzkie rozpoczęły przenoszenie się do Łęgnicy w dniu 29 kwietnia 1945 r. jest mało prawdopodobne aby taka manifestacja mogła odbyć się 3 maja.

Sonia Szymkowiak-Koźba hm PL

CÓRKA O OJCU

Franciszek S Z Y M K O W I A K hm PL
10.10.1922 - 4.06.1981

"... Chcemy być Polakami
nie tylko z mowy, ale i z czynu
Przyznanie się do polskości
nie poparte czynem i ofiarą
jest równe zaparcie się
imienia polskiego..."

Słowa te pochodzą z przemówienia Franciszka Szymkowiaka wygłoszonego w październiku 1945 roku na II Zjeździe Związku Patriotów Polskich w Belgii. Ojciec pełnił wówczas funkcję komendanta Związku Harcerstwa Polskiego w Belgii.

Urodził się w Rechlinghausen Sud w Westfalii w Niemczech 10 listopada 1922 roku. Tam także urodził się mój dziadek. Gdy w 1918 roku Polska odzyskała niepodległość wszyscy urodzeni w granicach Niemiec uważani byli za obywateli niemieckich.

W 1920 roku dziadek wyrobił sobie obywatelstwo polskie i w związku z tym na rodzinę posypały się szykany ze strony władz. W 1923 roku wyemigrowali do Francji i osiedlili się w HALLENCOURT, gdzie dziadek pracował w kopalni.

W 1929 roku dziadek zdecydował się na powrót do Polski. Przyjechali do Ostrowa Wielkopolskiego. Nie było jednak

ani pracy ani mieszkania. Dla całej rodziny przydzielono kilka metrów kwadratowych miejskiej hali, która jeszcze niedawno była końskim targowiskiem. To służyło im za mieszkanie. Mój ojciec miał wtedy siedem lat i zaczął uczęszczać do pierwszej klasy szkoły powszechnej. W końcu przydzielono rodzinie izbę w baraku przy ulicy Zielonej. Dziadek jednak dalej nie miał pracy.

W 1930 roku dziadek ponownie wyjeżdża do Francji, gdzie znajduje pracę w kopalni Marles-les-Mines. Tam mój ojciec uczęszcza do polskiej szkoły. W 1934 roku dziadek zostaje zwolniony z kopalni i otrzymuje kartę natychmiastowego wyjazdu do Polski. Ponownie przyjechali do Ostrowa Wielkopolskiego. W latach 1934 - 1937 dziadek stale był bez pracy.

W 1937 roku postanowili spróbować szczęścia w Belgii, gdzie otrzymał pracę w kopalni Petite Bacnure. Cała rodzina zamieszkała w Voltem koło Liege. Mój ojciec rozpoczął naukę w szkole górniczej.

Wówczas wstąpił do drużyny harcerskiej. W 1938 roku został drużynowym, uzyskał stopień podharcemistrza. W 1939 roku zaczął przygotowywać się do wyjazdu do Polski na kurs instruktorów ZHP działających na Zachodzie /w Belgii, Holandii, Francji, USA/. Był lipiec 1939 roku, gdy przyjechał do Polski na kurs. Kilka dni spędził w Ostrowie Wielkopolskim, gdzie razem z rówieśnikami z drużyn harcerskich kopał rowy przeciwlotnicze. Był również w Warszawie i Gdyni. 15 sierpnia wrócił do Voltem. 22 września 1939 roku zmarł mój dziadek.

Teraz cały ciężar utrzymania rodziny spadł na mego ojca. Przy pomocy Polskiego Czerwonego Krzyża, który działał w Brukseli, otrzymał książeczkę pracy i zaczął pracować w kopalni, gdzie praca odbywała się na trzy zmiany.

Wolne od pracy godziny poświęcał na załatwianie różnych spraw rodzinnych i działalność w drużynie ZHP. Na zbiórkach ciągle wracano myślą do kraju, do Polski. Zastanawiano się jak to się mogło stać, że Polska poniosła klęskę.

13 maja 1940 roku do Liege weszły oddziały hitlerowskie. Drużyna ojca przeszła do pracy konspiracyjnej. Wynoszono z kopalni dynamit, opóźniano wywóz węgla. Drużyna wstąpiła do Pol-

skiej Organizacji Walki o Niepodległość Polski, która działała we Francji, Belgii i Holandii.

6 czerwca 1944 roku wojska alianckie wylądowały w Normandii, a w trzy miesiące później były już w Liege. W 1944 roku utworzył ojciec koło Związku Młodzieży Polskiej w Liege. Na I Zjeździe kół w marcu 1945 roku przyjęto nazwę: Związek Młodzieży Polskiej "Grunwald" w Belgii. Związek ten obejmował swym zasięgiem młodzież starszą. W związku z tym przy ZMP "Grunwald" w Belgii powołano Związek Harcerstwa Polskiego. Delegaci postanowili nawiązać kontakt z władzami Rzeczypospolitej. Została wybrana Komenda Główna ZHP w następującym składzie:

- Komendant Główny	- Franciszek Szymkowiak
- Zastępca komendanta	- Karol Sroka
- Sekretarz	- Jan Wróbel.

W latach 1947 - 1951 mój ojciec pracował w Konsulacie RP w Belgii. Wiosną 1951 roku powrócił do Polski. Pracował w Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Wałbrzychu, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Kamiennej Górze. W latach 1954 - 1956 był członkiem polskiej delegacji w Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Wietnamie. Potem pracował w Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Legnicy.

Od 1956 roku był instruktorem Komendy Hufca ZHP Legnica. Pełnił różne funkcje: był członkiem Rady i Komendy Hufca ZHP Legnica, w latach 1976 - 1981 wchodził w skład Rady Chorągwi Legnickiej. Na VII Zjeździe ZHP w marcu 1981 roku wybrany został w skład Centralnej Komisji Instruktorskiej ZHP.

Zmarł 4 czerwca 1981 roku. Pochowany został w Alei Zasłużonych na cmentarzu komunalnym w Legnicy przy ulicy Wrocławskiej.

+

Franciszek Szymkowiak odznaczony był licznymi odznaczeniami państwowymi, resortowymi i organizacyjnymi m.in. Oficerskim i Kawalerskim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Partyzanckim, Krzyżem "Za Zasługi dla ZHP" i Złotym Krzyżem "Za Zasługi dla ZHP", Medalem Zwycięstwa i Wolności oraz odznakami za zasługi dla Dolnego Śląska, województwa legnickiego i Chorągwi Legnickiej.

Jerzy JAKUBOWSKI hm PL
23.04.1930 - 9.07.1987

Jerzy Jakubowski, syn Józefa, urodził się 23 kwietnia 1930 roku w Grodnie. Losy wojny rzucają Go wraz z rodziną do dalekiego Kazachstanu, skąd przybywa w 1946 roku na Dolny Śląsk i osiedla się z rodzicami w Dłużcu w powiecie Lwówek Śląski.

Do 1949 roku uczy się w Gimnazjum Elektrycznym w Jeleniej Górze, a następnie kontynuuje naukę w Liceum Energetycznym we Wrocławiu. Po jego ukończeniu w 1951 roku rozpoczyna w tej szkole pracę jako nauczyciel zawodu, którą wykonuje do 1952 roku.

1 września 1952 roku powołany zostaje na stanowisko wizytatora szkół zawodowych w Dyrekcji Okręgowej Szkolenia Zawodowego. Pełni je do 1957 roku. Równocześnie kontynuuje naukę na Wyższym Kursie Techniczno-Pedagogicznym we Wrocławiu.

We wrześniu 1957 roku przechodzi do pracy w Komitecie Wojewódzkim PZPR we Wrocławiu, gdzie do 1965 roku był kolejno: instruktorem, zastępcą kierownika i kierownikiem Wydziału Nauki i Oświaty. W tym czasie studiuje w Wyższej Szkole Ekonomicznej we Wrocławiu. 27 października 1965 roku uzyskuje tytuł magistra ekonomii.

W 1965 roku powołany zostaje na stanowisko kuratora Okręgu Szkolnego Wrocławskiego, obejmującego teren całego Dolnego Śląska. Funkcję tę pełni do sierpnia 1973 roku. Od września 1973 roku do grudnia 1981 roku jest redaktorem naczelnym Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, skąd odchodzi na emeryturę z uwagi na pogarszający się stan zdrowia.

Poza nauką i pracą życie Jego, od najmłodszych lat, składa się z pasma aktywnego działania społecznego i służby dla innych. W latach 1947 - 1948 jest działaczem OM TUR w Jeleniej Górze, a potem

do 1956 roku ZMP w Jeleniej Górze i Wrocławiu. W Jeleniej Górze rozpoczyna swoje młodzieńcze uczestnictwo w harcerstwie, które wiąże Go ze Związkiem Harcerstwa Polskiego organizacyjnie i w szlachetnych jego ideałach do końca życia. Od 1951 roku jest członkiem i działaczem Związku Nauczycielstwa Polskiego.

W 1952 roku wstępuje do PZPR, w której działa społecznie na wielu płaszczyznach. W latach 1964 - 1965 był zastępcą, a następnie członkiem Komitetu Wojewódzkiego we Wrocławiu, a od 1979 roku I sekretarzem Komitetu Zakładowego PZPR w Oddziale Wrocławskim Polskiej Akademii Nauk.

Jest wieloletnim, aktywnym działaczem Towarzystwa Miłośników Wrocławia i redaktorem naczelnym "Kalendarza Wrocławskiego" w latach 1979 - 1984. Od listopada 1986 roku jest naczelnym redaktorem Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Sprawował opiekę naukową na edycją książki "O książce - mała encyklopedia dla nastolatków". Książka wydana została przez "Ossolineum" w 1988 roku.

Patronował organizowanemu przez "Jazetę Robotniczą" i Kuratorium Okręgu Szkolnego Wrocławskiego konkursowi interdyscyplinarnemu dla młodzieży szkół średnich pod nazwą "Disce puer".

W harcerstwie, do którego wstąpił w 1938 roku, w którym w latach 1946 - 1948 pełnił funkcję drużynowego, a w 1947 roku uzyskał próbę drużynowego, był zawsze obecny, a w 1968 roku wraca do bezpośredniej służby instruktorskiej. Z działalnością instruktorską w Chorągwi Dolnośląskiej, a następnie Wrocławskiej związane był na codzień, zarówno z tytułu pracy zawodowej, jak i społecznej działalności. Tworzył warunki do harcerskiego działania na terenie szkół. Wspierał komendy harcerskie organizacyjnie, ekonomicznie i programowo. Do końca swego życia był czynnym instruktorem Chorągwi Dolnośląskiej i Wrocławskiej. Od 28.02.1976 roku aż do śmierci był członkiem Rady Chorągwi, a od 18.01.1981 również jej prezydium. Równocześnie przewodniczył Kręgowi Instruktorskiemu przy Komendzie Chorągwi Wrocławskiej. Reprezentował harcerskie środowisko Dolnego Śląska i województwa wrocławskiego na V, VI, VII i VIII Zjeździe ZHP. Współprzewodniczył obradom VII i VIII Zjazdu ZHP oraz przewodniczył I posiedzeniu Rady Naczelnej ZHP po VII Zjeździe. Od kwietnia 1973 roku do marca 1977 roku był członkiem Rady Naczelnej ZHP i jej prezydium. 1 grudnia 1968 roku, rozkazem komendanta Chorągwi Dol-

nośląskiej, mianowany został do stopnia harcmistrza, 22 lipca 1979 roku, rozkazem Naczelnika ZHP - harcmistrza Polski Ludowej.

Druh Jerzy Jakubowski ma wielkie zasługi, szczególnie dla oświaty i szkolnictwa dolnośląskiego, którego był niezapomnianym kuratorem. Inicjował wiele działań dla poprawy sytuacji materialnej nauczycieli, stwarzał warunki dla pozyskiwania i wysuwania na odpowiedzialne stanowiska nauczycieli o szerokich horyzontach myślowych i zdolnościach organizacyjnych. Jego osobiste zaangażowanie w unowocześnienie metod pracy szkoły zaowocowało licznymi innowacjami w dydaktyce i wychowaniu. Kochał młodzież, głęboko i serdecznie związany był z harcerstwem.

Był człowiekiem wielkiego serca i bogatego ducha, człowiekiem mądrym i wiernym sobie i swym najbliższym. Jego stosunek do świata nacechowany był humanizmem. Darzył otoczenie odwzajemnianym zaufaniem; ludzie ufali Mu, lgnęli do Niego przyjaciele, koledzy nauczyciele, instruktorzy harcerscy - wszyscy, których w czasie długich lat pracy na Dolnym Śląsku spotkał na drodze swego pracowitego życia.

Za swą działalność został odznaczony: Krzyżem Oficerskim i Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Miał też liczne odznaki honorowe i dyplomy m.in. Złotą Odznakę ZNP, Odznakę XV-lecia Dolnego Śląska, Odznakę Tysiąclecia Państwa Polskiego, Medal "Za Zasługi dla Obronności Kraju", Złote Odznaczenie im. Janka Krasickiego, Odznakę "Budowniczy Wrocławia". Związek Harcerstwa Polskiego uhonorował go krzyżem i złotym krzyżem "Za Zasługi dla ZHP". W 1969 roku otrzymał nagrodę miasta Wrocławia.

Zmarł nagle we Wrocławiu 9 lipca 1987 roku.

Jest pochowany w Alei Zasłużonych na cmentarzu komunalnym Osobowice we Wrocławiu.

ODESZLI NA WIECZNĄ WARTĘ

BECELLA Feliks ur. 19.11.1920 r. zm. 13.01.1983 r. harcmistrz. W latach 1957 - 1961 był instruktorem Komendy Chorągwi Dolnośląskiej.

Pochowany na cmentarzu komunalnym Grabiszyn we Wrocławiu.

+

BIAŁOWIEJSKI Janusz ur. 26.05.1919 r. zm. 20.09.1976 r. harcmistrz. Do harcerstwa wstąpił w okresie międzywojennym. W czasie okupacji uczestniczył w ruchu oporu. Drużynowy drużyn specjalnościowych "czerwone berety", instruktor Komendy Hufca ZHP Wrocław-Fabryczna.

Odznaczony krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany w mundurze harcerskim na cmentarzu komunalnym Grabiszyn we Wrocławiu.

+

BIAŁOWIEJSKI Zbigniew ur. 28.06.1924 r. zm. 10.09.1985 r. pracownik umysłowy, harcmistrz PL. Do ZHP wstąpił w okresie międzywojennym. W czasie okupacji uczestniczył w ruchu oporu. Po 1956 r. kolejno pełnił funkcje: drużynowego, Komendanta Rejonu Gajowice, członka Komisji Rewizyjnej Hufca ZHP Wrocław-Fabryczna.

Odznaczony krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany w mundurze harcerskim na cmentarzu komunalnym Grabiszyn we Wrocławiu.

+

BRZOWSKI Franciszek zm. 13.08.1947 r. inżynier, harcmistrz. Pilot Chorągwi od 1.10.1946 r. oraz komendant Hufca Harcerzy Wrocław VI /Woźny/.

+
GLASER Bogusław ur. 1.09.1926 r. we Wrześni - zm. 26.06.1983 r. we Wrocławiu. Notę biograficzną zamieściliśmy w nr 4 "Zeszytów".

Pochowany w Alei Zasłużonych na cmentarzu komunalnym Osobowice we Wrocławiu.

+
GREGORKIEWICZ Antoni ur. 16.05.1902 r. w Horwałowie - zm. 8.02.1977 r. we Wrocławiu. Notę biograficzną zamieściliśmy w nr 3 "Zeszytów".

+
GRZYBOWSKI Klemens "Wujek" ur. 17.11.1910 r. w Poznaniu - zm. 18.11.1986 r. w Jaworze. Notę biograficzną zamieściliśmy w nr. 3 "Zeszytów".

Odnznaczony krzyżem "Za Zasługi dla ZHP" i odznaką "Instruktora-Seniora".

Pochowany na cmentarzu komunalnym w Jaworze.

+
JAKUBOWSKI Jerzy ur. 23.04.1930 r. w Grodnie - zm. 9.07.1987 r. we Wrocławiu, mgr ekonomii, nauczyciel, Kurator Okręgu Szkolnego Wrocławskiego, Redaktor Naczelny Ossolineum, harcmistrz PL. W ZHP od 1938 r. W latach 1946 - 1948 drużynowy. W 1947 r. uzyskał próbę drużynowego. Wrócił do służby instruktorskiej w 1968 r. Pełnił kolejno funkcje: członka Rady Naczelnej ZHP i jej prezydium w latach 1973 - 1977, członka Rady Chorągwi Wrocławskiej od 28.02.1976 r. do śmierci, a od 18.01.1981 r. również członka prezydium Rady Chorągwi.

Odnznaczony złotym krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany w Alei Zasłużonych na cmentarzu komunalnym Osobowice we Wrocławiu.

+
KLOCZKOWSKI Franciszek ur. 1945 r. - zm. 29.11.1984 r. w Oławie, nauczyciel, zastępca Naczelnika Oławy, harcmistrz. Służbę instruktorską rozpoczął w 1965 r. w Hufcu ZHP Oława. Był drużynowym, a następnie szczepowym. W latach 1969 - 1975 wchodził w skład Rady Chorągwi Dolnośląskiej, zaś w latach 1975 - 1985 członkiem Rady Chorągwi Wrocławskiej, a od 28.02.1976 r. aż do śmierci członkiem jej prezydium.

Odnznaczony krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany na cmentarzu parafialnym w Żelichowie, woj. tarnowskie.

+
KOMOROWSKI Ryszard ur. 3.01.1926 r. - zm. 16.02.1988 r. we Wrocławiu, oficer, mechanik lotniczy, harcmistrz PL. W okresie okupacji w Szarych Szeregach. Służbę instruktorską pełnił w latach 1948 - 1950 i ponownie podjął w 1956 r. Od 1.05.1959 r. do 30.11.1963 r. i od 1.02.1965 r. do 30.06.1966 r. kierował działem lotniczym Chorągwi Ośrodka Technicznego, stając się wybitnym propagatorem i organizatorem szkolenia młodzieży harcerskiej o zainteresowaniach lotniczych w takich specjalnościach jak: modelarstwo lotnicze, pilotaż szybowcowy, spadochroniarstwo, mechanika lotnicza. Był organizatorem i wieloletnim komendantem Szczepu Drużyn Lotniczych "Błyskawica", który działał przy Aeroklubie Wrocławski.

Odnznaczony krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany w kwaterze kombatantów na cmentarzu komunalnym Osobowice we Wrocławiu.

+
KORNAFEL Krzysztof ur. 26.04.1940 r. - zm. 2.06.1982 r. mgr prawa, harcmistrz PL. Służbę instruktorską rozpoczął w 1957 r. jako drużynowy. Od 2.11.1965 r. do 14.10.1973 r. kierował Hufcem ZHP Wrocław Śródmieście, a od 9.07.1973 r. do 18.10.1979 r. był zastępcą komendanta Chorągwi najpierw Dolnośląskiej, a następnie Wrocławskiej. W latach 1965 - 1975 wchodził w skład Rady Chorągwi Dolnośląskiej, a następnie do 1981 r. Chorągwi Wrocławskiej.

Odnznaczony krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany na cmentarzu parafialnym we Wrocławiu przy ul. Smętnej.

+
KORZENIOWSKI Rudolf ur. 22.03.1909 r. w Szczakowej - zm. w lipcu 1967 r. w Krakowie. Notę biograficzną zamieściliśmy w nr 3 "Zeszytów".

Odnznaczony złotym krzyżem "Za Zasługi ZHP"

+
KUBALA Jerzy ur. 10.02.1924 r. w Radomiu - zm. 1.05.1982 r. we Wrocławiu, inżynier-wykładowca w Technikum Budowlanym, harcmistrz. Do ZHP wstąpił w okresie międzywojennym. W czasie okupacji był w partyzantce. W latach 1956 - 1965 prowadził szczep i był instruktorem Komendy Hufca ZHP Wrocław Stare Miasto.

Pochowany na cmentarzu komunalnym Grabiszyn we Wrocławiu.

+
 MATUSIK Jarosław ur. 19.12.1950 r. - zm. 3.08.1972 r.,
 uczeń szkoły średniej, przewodnik od 1969 r., wychowanek szcze-
 pu przy Szkole Podstawowej Nr 55 od zuchów do instruktora, dru-
 żynowy 13 DH w Hufcu ZHP Wrocław Stare Miasto.

Pochowany w mundurze harcerskim na cmentarzu Grabiszyn we
 Wrocławiu.

+
 MIECZKOWSKA Helena ur. 22.01.1922 r. w Warszawie - zm. 13.
 01.1980 r. we Wrocławiu, nauczycielka, harcmistrzyni od 1961 r.
 W czasie okupacji żołnierz AK i uczestniczka Powstania Warsza-
 wskiego. W latach 1957 - 1962 drużynowa zuchów, a w latach
 1958 - 1969 namiestnik zuchowy w Hufcu ZHP Wrocław Psie Pole,
 jednocześnie przewodnicząca komisji kształcenia i stopni. Od
 25.11.1962 r. do 29.03.1965 r. była członkiem Komendy Chorąg-
 wi Dolnośląskiej.

Odnaczona złotym krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowana na cmentarzu komunalnym Osobowice we Wrocławiu.

+
 MICHAŁSKI Gustaw ur. 25.05.1930 r. w Kunowie, woj. kiele-
 ckie - zm. 11.02.1976 r. we Wrocławiu, technik, harcmistrz od
 1964 r. Do ZHP wstąpił w 1946 r. W latach 1947 - 1949 był dru-
 żynowym w Hufcu ZHP Ostrowiec Świętokrzyski. Od 1956 r. dzia-
 łał w Hufcu ZHP Wrocław Stare Miasto, najpierw jako kierownik
 referatu harcerskiego, a następnie zastępca komendanta Hufca.
 Od 1.05.1965 r. do 1.05.1969 r. był komendantem Hufca ZHP Wro-
 cław Stare Miasto.

Pochowany na cmentarzu komunalnym Grabiszyn we Wrocławiu.

+
 OLBROMSKI Antoni ur. 6.06.1896 r. w Tuszynie - zm. 28.07.
 1958 r. w Łodzi. Notę biograficzną zamieściliśmy w nr 3 "Zeszy-
 tów"

+
 OSIECKI Ksawery ur. 1.12.1900 r. w Warszawie - zm. 24.08.
 1982 r. we Wrocławiu. Notę biograficzną zamieszczamy w bieżącym
 numerze "Zeszytów".

Odnaczony złotym krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany na cmentarzu parafialnym przy ul. Bujwida we Wro-
 cławiu.

+
 OSÓBKA Zdzisław ur. 4.01.1932 r. w Mroczkowie - zm. 26.04.
 1985 r. we Wrocławiu, technik-leśnik, harcmistrz PL. W harcera-
 twie od 1945 r. Po 1956 r. długoletni instruktor Komendy Hufca
 ZHP Wrocław Fabryczna, pełniący różne funkcje. Od 26.09.1981 r.
 do 19.01.1985 r. wchodził w skład Komisji Instruktorskiej Cho-
 rągwi Wrocławskiej.

Odnaczony krzyżem za "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany na cmentarzu parafialnym Mańlice we Wrocławiu.

+
 PAWŁOWSKI Zygmunt ur. 1920 r. zm. 1989 r. harcmistrz.
 Do ZHP wstąpił w okresie międzywojennym. W czasie okupacji
 w Szarych Szeregach, żołnierz Powstania Warszawskiego. Do
 1967 r. był szczebowym w Szkole Podstawowej nr 106 we Wrocła-
 wiu, a następnie instruktorem Komendy Hufca ZHP Wrocław Fab-
 ryczna.

Pochowany na cmentarzu komunalnym Grabiszyn we Wrocławiu.

+
 SŁOWIK Andrzej ur. 10.02.1935 r. w Warszawie - zm. w lis-
 topadzie 1984 r. w Jaworze, mgr prawa, harcmistrz PL. W ZHP od
 1945 r. Pracę instruktorską podjął w 1963 r., obejmując funkcję
 zastępcy komendanta Hufca ZHP Jawor. Był inicjatorem i niezmo-
 rowanym realizatorem budowy stałej bazy obozowej Hufca w Roze-
 wiu, a następnie wielokrotnym komendantem zgrupowania obozów
 harcerskich tamże. W latach 1969 - 1975 był członkiem Rady Cho-
 rągwi Dolnośląskiej i przewodniczącym Komisji Instruktorskiej
 Chorągwi.

Odnaczony złotym krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany na cmentarzu komunalnym w Jaworze.

+
 SOBOLEWSKI Kazimierz ur. 27.09.1912 r. w Osieczanach - zm.
 19.06.1979 r. w Mysłenicach. Notę biograficzną zamieściliśmy w
 nr. 3 "Zeszytów".

+
 STOLARZ Włodzimierz ur. 5.12.1925 r. - zm. 24.12.1967 r.,
 nauczyciel, przewodnik od 1965 r. Był drużynowym drużyny w Szko-
 le Podstawowej Nr 19 we Wrocławiu.

Pochowany na cmentarzu komunalnym Grabiszyn we Wrocławiu.

+
SZYMKOWIAK Franciszek ur. 10.11.1922 r. w Rechlinghausen
Sud /Niemcy/ - zm. 4.06.1981 r. w Legnicy. Notę biograficzną
zamieszczamy w niniejszym numerze "Zeszytów".

Odnznaczony krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany w Alei Zasłużonych na cmentarzu komunalnym w Leg-
nicy.

+
ZANDECKI Damian ur. 10.08.1932 r. - zm. 10.11.1987 r.,
oficer WP, pilot, harcmistrz PL. Był drużynowym, szczepowym,
instruktorem, a następnie zastępcą komendanta Hufca ZHP Wroc-
ław Fabryczna. Od 16.02.1974 r. do 28.02.1976 r. był członkiem
Rady Chorągwi Dolnośląskiej, a następnie Wrocławskiej.

Odnznaczony krzyżem "Za Zasługi dla ZHP".

Pochowany w Alei Zasłużonych na cmentarzu komunalnym Oso-
bowice we Wrocławiu.

+
ZAREMBOWICZ Władysław ur. 30.08.1918 r. we Wrocławiu - zm.
zamordowany 30.03.1944 r. w Mauthausen. Notę biograficzną za-
mieściliśmy w nr 1 "Zeszytów".

Prochy złożono na cmentarzu parafialnym przy ul. Bujwida
we Wrocławiu.

S p i s t r e ą c i

Opracowania

Tyc J. Związek Harcerstwa Polskiego w Złotoryi w latach 1945 - 1973.	3
Lontkowski J. Z dziejów Szczepu "Sleza" im. Za- wiszy Czarnego przy Ośrodku Szkoleniowo- Wychowawczym Dzieci Głuchych we Wrocła- wiu w latach 1949 - 1983.	21
Lontkowski J. I Krajowy Zlot Harcerzy Niesły- szących we Wrocławiu 6-10 czerwca 1958 r.	25
Goś E. Hufiec ZHP Syców w latach 1945 - 1975	27
Gołda B. Legnicka Chorągiew im. Przdowników Pracy Zagłębia Miedziowego w latach 1975 - 1985	36
Kiewicz A. Wrocławskie Chorągiew im. II Armii Wojaka Polskiego w latach 1975 - 1985	48

Wspomnienia

Grzesło T. Kartki z wrocławskiego kalendarza	59
Jeleńska A. W Zgorzelcu	69
Żuławiński J. Początki harcerstwa w Miliczu	73

Dokumenty

1.	77
2.	86
3.	94
4.	96
5.	100

Sylwetki

Osiecka D. Ksawery Osiecki "Tato"	104
Szymkowiak-Kołba S. Franciszek Szymkowiak	113
Gut W. Jerzy Jakubowski	116
Odeszli na wieczną wartę	119
Spis treści	125

Redaguje i opracowuje zespół w składzie:
Jerzy Gruszczyński, Adam Kiewicz, Teresa Słupianek

1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

